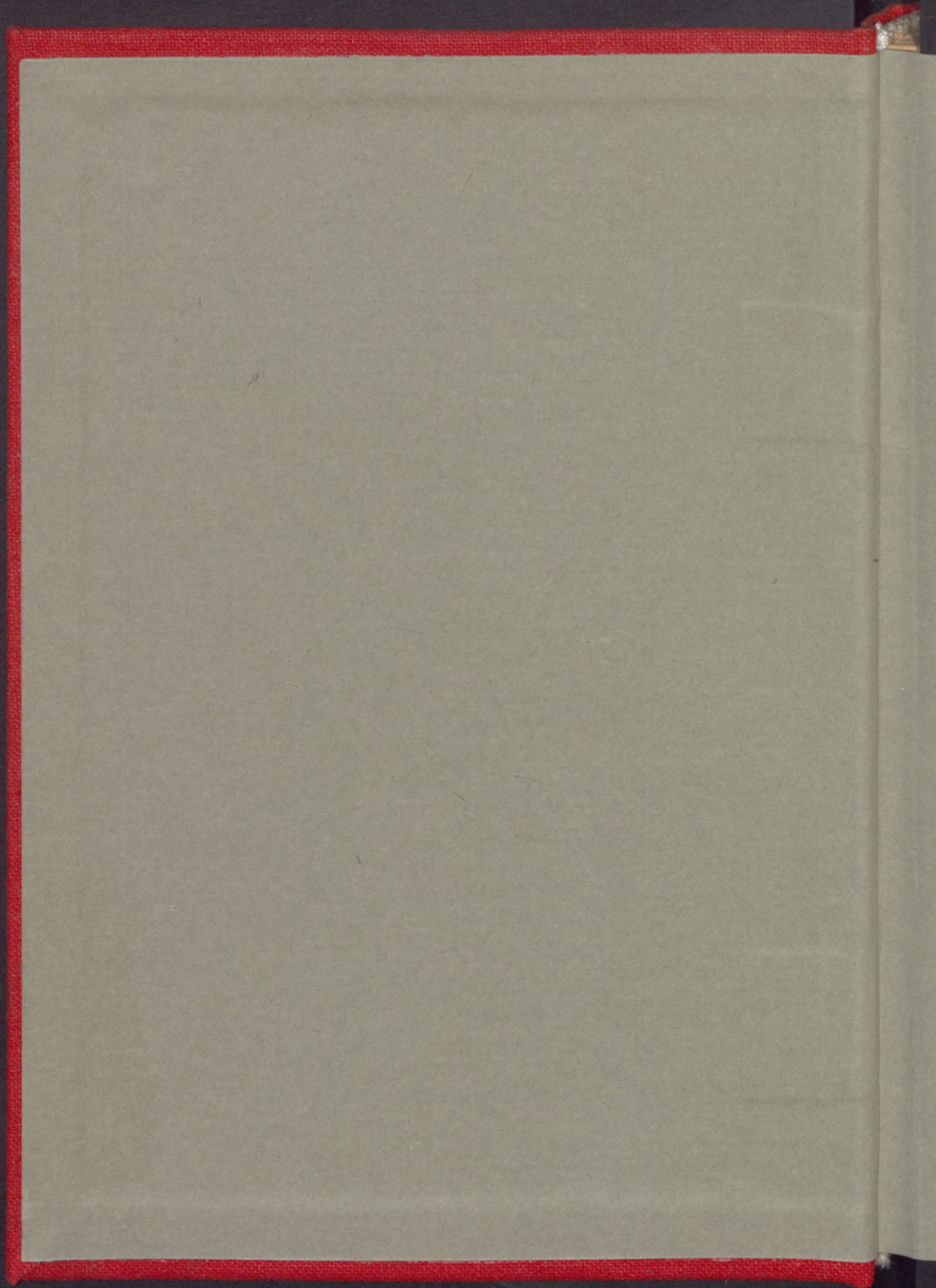
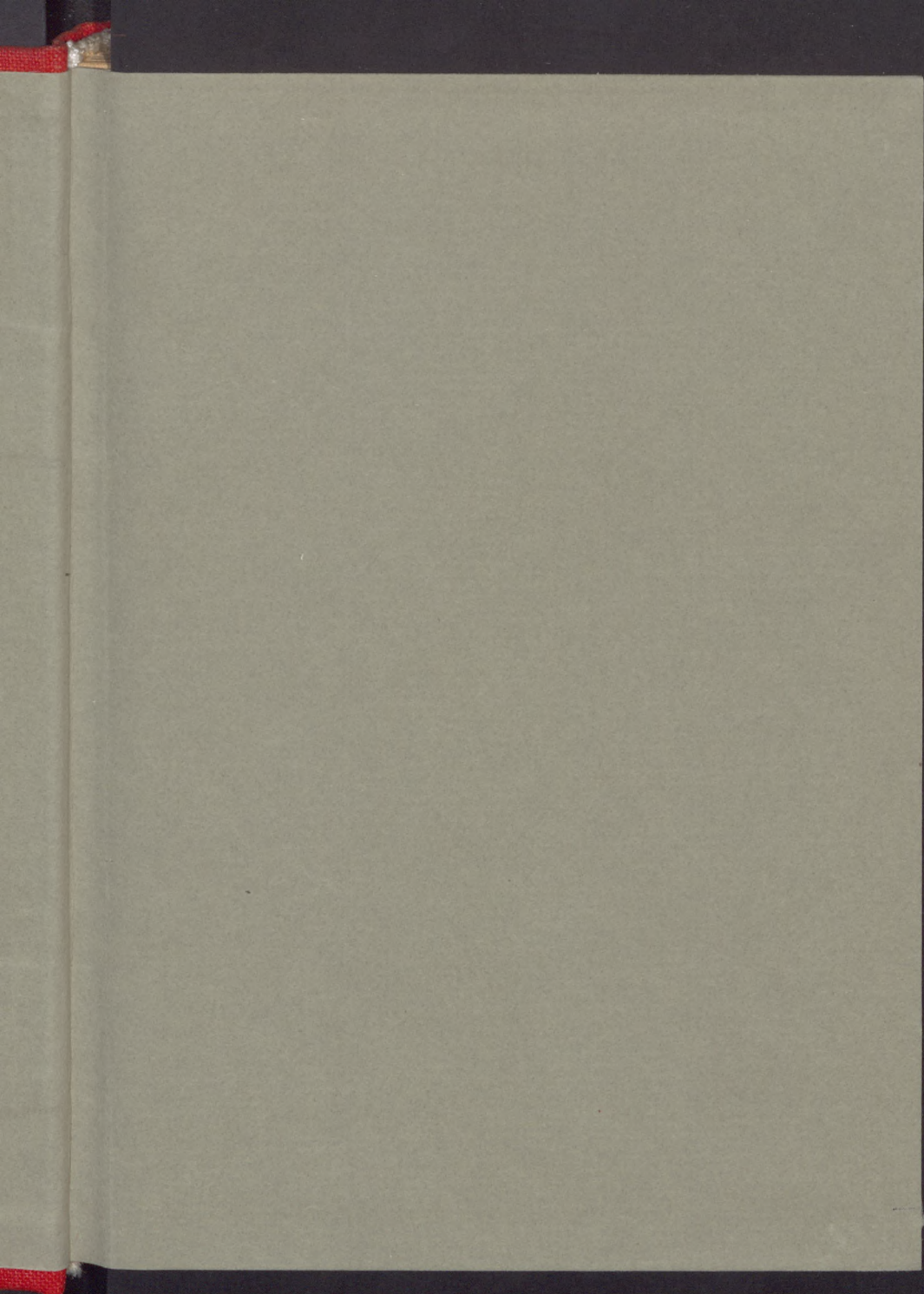

.....
822.974 OS ZK
.....

ab
e

822.974

A SZENTSÉGES SZÍV SZERZETESNŐINEK TÁRSASÁGA

(A SACRÉ-COEUR)

JELLEMRAJZ

IRTA

M. STUART JANET ERSKINE

A TÁRSASÁG HATODIK ÁLTALÁNOS FŐNÖKNŐJE

FORDITOTTA

DR. FALLENBÜCHL FERENC

BUDAPEST, 1925.

A SZENTSÉGES SZÍV SZERZETESNŐINEK TÁRSASÁGA

(A SACRÉ-COEUR)

JELLEMRAJZ

IRTA

M. STUART JANET ERSKINE

A TÁRSASÁG HATODIK ÁLTALÁNOS FŐNÖKNŐJE

FORDITOTTA

DR. FALLENBÜCHL FERENC

BUDAPEST, 1925.

~~g. eccl.~~
~~4395 d~~

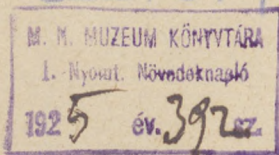

Nihil obstat.

Theophilus can. Klinda
censurum praeses.

Nr. 1091. Imprimatur.
Strigonii, die 6. Apr. 1925.

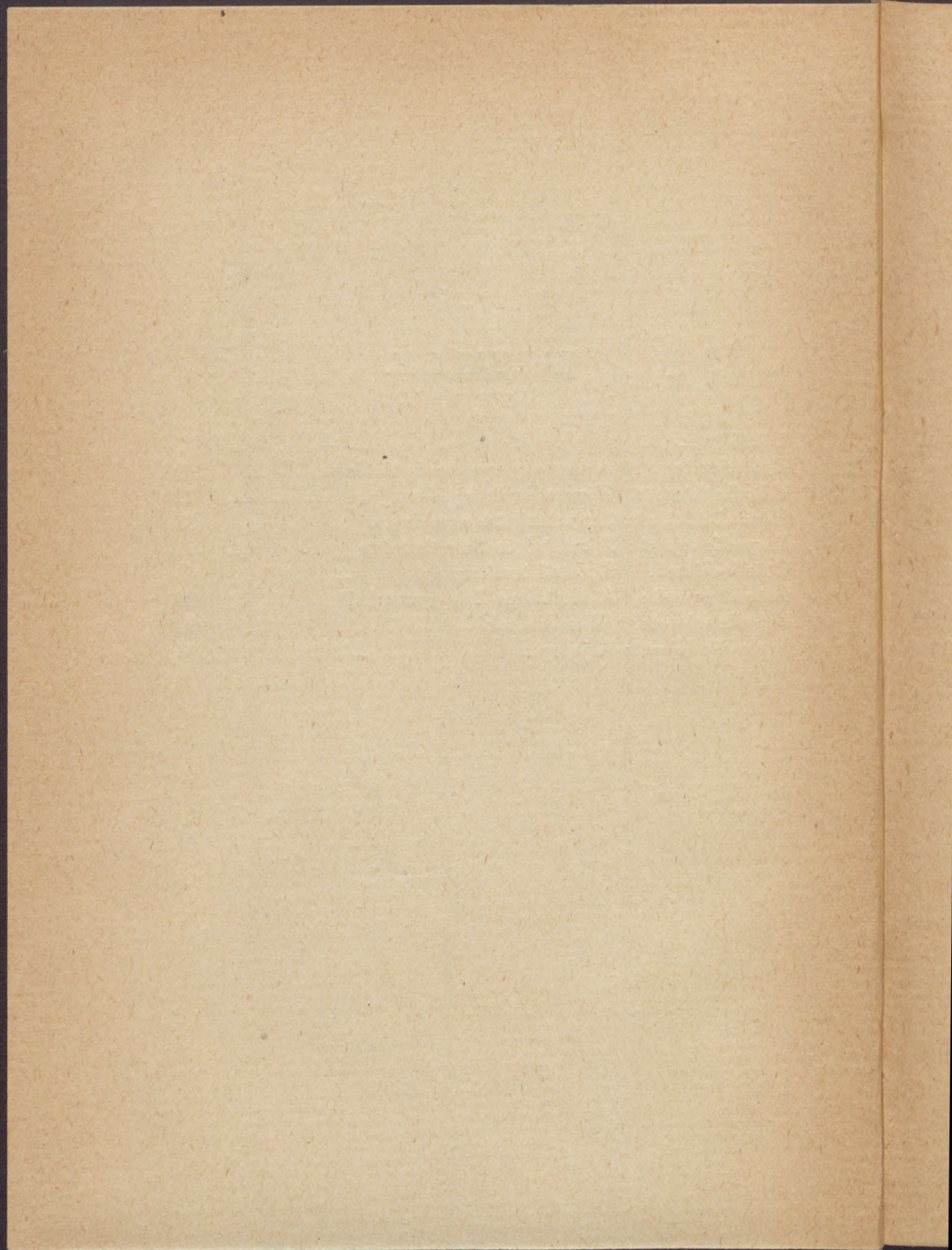
Joannes,
card. aeppus.

PALLAS RÉSZVÉNYTÁRSASÁG NYOMDÁJA BUDAPEST, V., HONVÉD-UTCA 10.
FELELŐS VEZETŐ: TIRINGER KÁROLY, MŰSZAKI IGAZGATÓ.

TARTALOM.

	Oldal
Előszó	5
Első fejezet: A társaság eredete és története	9
Második fejezet: Növekedés és fejlődés	22
Harmadik fejezet: Szerzeteséletre nevelés	35
Negyedik fejezet: A szentséges Szív tisztelete	51
Ötödik fejezet: Apostoli tevékenység	63
Hatodik fejezet: A szentséges Szív gyermekei	76
Hetedik fejezet: Jellemvonások	91
Nyolcadik fejezet: A jelleg	105

ELŐSZÓ.

Az ezerkilencszázhuszonötödik esztendő kétszeresen szent a szentséges Szív szerzetesnői előtt. Szent, mint az anyaszentegyház jubileumi esztendeje és szent, mert ez év május 24-én emeli az egyház feje hivatalosan a szentek dicsőült seregébe azt a kegyesemlékű szüzet, b. Barat Magdolna Zsófiát, aki a hitélet fejlesztésében és megerősítésében, továbbá a leánynemzedék vallás-erkölcsös nevelésében eddig is nagy érdemeket szerzett társaságukat 125 év előtt az Úristen intő szózatára megalapította. A szentséges Szív szerzetesnőinek társasága hazánkban, az ország fővárosában immár két zárdában és a velük kapcsolatos nevelő s tanintézetekben működik áldásosan. 1883-ban Istenben boldogult Molnár János praelatus fáradozása folytán Budapesten a VII. ker., István-úton telepedtek le és szerény kezdet után gyönyörű nevelőintézetet építettek, amely hazánk legjobb nevű családjainak leányait nevelte és neveli. Ezen intézet elemi- és polgári leányiskolával, továbbá felső leányiskolával és nyelvmesternői tanfolyammal kapcsolatos. 1917-ben az idők követelményeihez alkalmazkodva ugyancsak a fővárosban, a VIII. ker., Mikszáth Kálmán-téren új zárdát nyitott leánygimnáziummal és internátussal, a Sophianumot. A fővárosnak ezen egyik legjobb pontján emelt intézetnek szerzetesnői a tanításon és nevelésen

kívül négy virágzó kongregációban üdvös apostoli tevékenységet is fejtenek ki és pedig az Immaculata kongregációban az előkelő úrinők, a Cor Mariae nevűben az intézeti tanulók szülei, a Mater boni consilii-ben a fővárosi tanítónők, a Sedes Sapientiae-ben az egyetemi nőhallgatók részére.

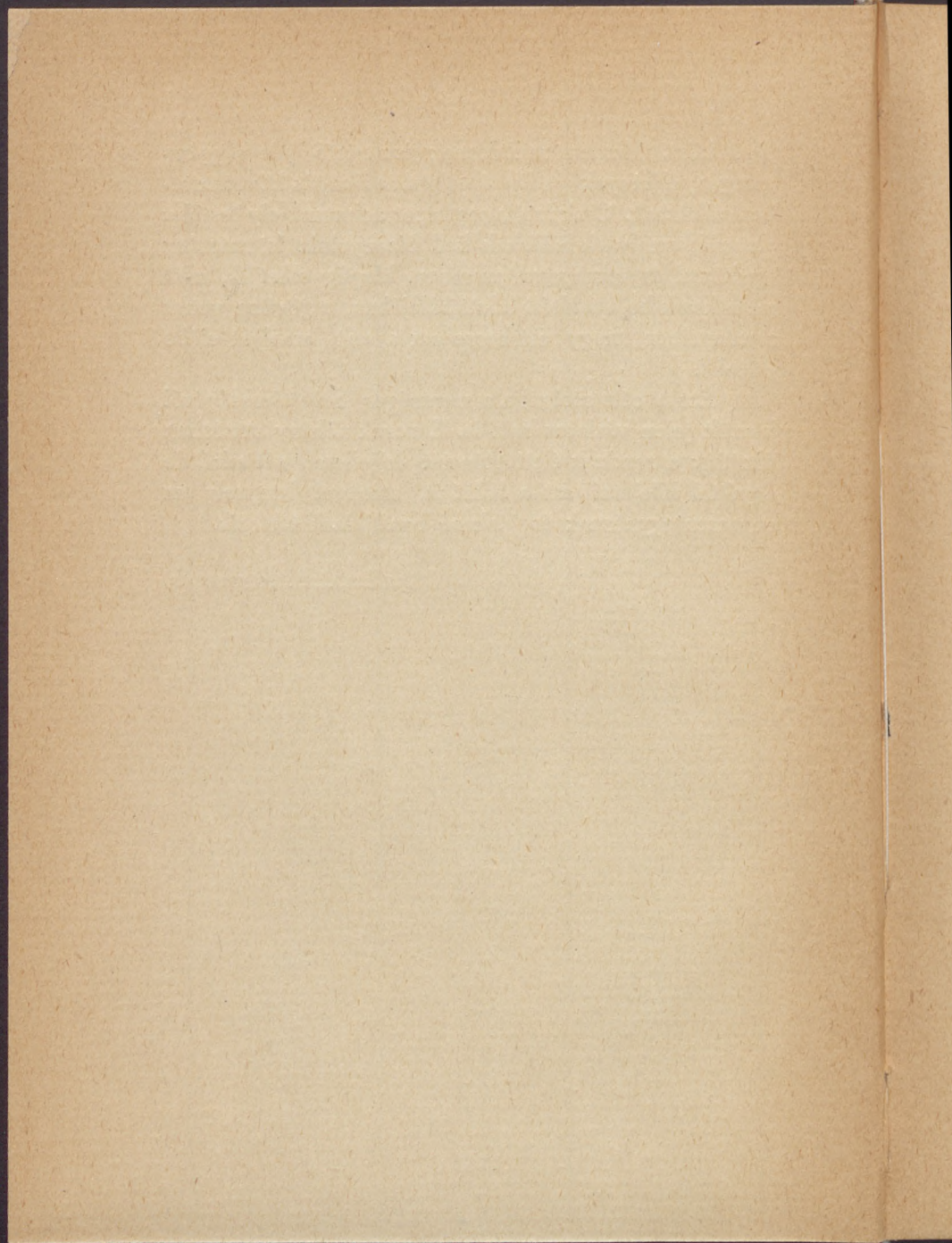
Hisszük és reméljük, hogy szent Barat Magdolna Zsófia intézménye még erősebb gyökereket is ver a magyar talajon . . . Ezért nem lesz érdektelen, ha mélyebb bepillantást nyújt a társaság az ő istenes intézményének világába s magyar nyelven is közrebocsájtja egyik kiváló általános főnöknőjének, az angol származású M. Stuart Janet Erskinének angol nyelven napvilágot látott ismertetését. Tisztelendő M. Stuart e könyvecskét ft. P. Goodier Alban S. J. óhajára írta meg, aki kat. férfi és női szerzetes rendek jellemrajzainak sorozatát készít kiadni. A szentéletű főnöknő erre a munkára egyik hosszú és fáradalmas hivatalos körútjának szabad óráit szentelte, mikor 1913. és 1914-ben Ausztrália, Japán és Észak-Amerika kolostorait látogatta. Abban a levélben, amely kéziratát Roehampton kolostorába kísérte, olvassuk: „E könyvecske tulajdonképen egészen a tengeré. Tervét az Adrián fogalmaztam meg, a Vörös-tengeren november hó első péntekjén fogtam hozzá, legnagyobb részét az Indiai-Oceánon írtam meg s befejeztem a Délkinai-tengeren, Canterbury szt. Tamásnak előttem annyira emlékeztetes ünnepén“. A könyv csak 1914. őszén, a szerzőnek korai halála után jelent meg.

Ő maga a következő bevezetést írta: „Nem könnyű oly dolgokról írni, amelyek még csak fejlődésben vannak, még csak lassan tünedező mult és még teljesen ismeretlen

jövő közt. Minden fejlődésnek ismertető jele a gyors mozgás, élőlények pedig ép e gyors mozgás következtében változnak. Csak futólagos képet adhatunk oly testület életéről, amelynek hálásnak kell bizonyulnia Istennel, az egyházzal és önmagával szemben. Megfigyelhetjük, mint mutatkozik be a múltért adott hálájában, a jövőbe vetett reményeiben, hogy elérhesse azt a célt, amelyet elébe tűztek“.

Ezt a célt szolgálja a szentséges Szív társaságáról készült jelen vázlatos rajz is. E sorok néhány vonásban óhajtják a rendnek élettörténetét és jellemrajzát adni, de egyúttal kifejezni azt a hálát is, amellyel Istennek, az anyaszentegyháznak és jóakaró barátjainak tartozik.

Fallenbüchl Ferenc dr.

I. FEJEZET.

EREDETE ÉS MULTJA.

Esővíz cseppje izzó vasma hullt s elpárolgott;
Virág kelyhébe és gyöngyként ragyogott, habár
csak harmatcsepp maradt ezután is; áldásteljes
órában kagylóba hullt s drága gyönggyé vált.
(Herder.)¹

A szentséges Szív szerzetesnőinek társasága Isten különös áldásának örvend. Áldott volt már szerény kezdet a Gondviselés szemmel látható segélye miatt, amelynek létrejöttét köszönheti, gyermekkorának gondviselés-szerű megpróbáltatásaiban és gyors, korai megnövekedésében. Áldásos volt sokféle üldöztetése, amely elszakította tagjait az anyai rögtől és országról országra kísért. mignem a széles nagy világ lett hazájuk. Isten áldása volt, ha nemcsak hűséges barátság, hanem elkeseredett ellenségeskedés is volt osztályrésze, mert ép ez serkentette körültekintésre és óvatosságra. Isten áldását közvetítették a súlyos megpróbáltatások is, mert éppen ezek-

¹ Ein Tropfen Regenwasser fiel auf ein glühend Eisen,
und war nicht mehr;

Er fiel in eine Blume und glänzt wie eine Perle,
und blieb ein Tröpflein Tau;

Er sank in eine Muschel zur segensreichen Stunde,
und ward zur Perle selbst.

(Herder.)

ben mutatkozott a szinte szemmel látható isteni beavatkozás, amely elhárította tőle a zúgó vihart s ótalmazó kezén vezette gyermekét a sötétségben. Isten különös áldásának tulajdonítja a szeretet szent kötelékét, amely a társaság összes tagjait oly bensőségesen kapcsolja össze, szellemi meg származásbeli különbségek ellenére annyira eggyé forrasztja, hogy ez egybeolvadás tanui fennen vallják: ez nem emberi mű, itt az Úristen keze működik.

E kis társaság — így nevezte alapítónője legszívesebben — amely akkor a legifjabb, a legkisebb és a legjelentéktelenebb volt, mégsem volt saját szellemének szülöttje. Mindenki érezte szükséges voltát még mielőtt Magdolna Zsófiának csak sejtelve is lett volna róla. A társadalomban és az egyházban is igen befolyásos, magas állású személyek tettek ez időtájt alapítási kísérleteket, de minden eredmény nélkül. Miként oly gyakran, úgy itt is mellőzte az Úr az első szülöttet figyelembe nem vévén az ábrázatot s a termet magasságát (V. ö. Kir. I. 16. 7.) s a nép szerény, szegény, tapasztalatlan gyermekét választotta ki, hogy ne emberi kéz, hanem Isten karja valósítsa meg e művet.

Tournély Leonor, az ifjú pap volt az, aki elsőbben ismerte fel ilyen irányú szerzet alapításának felette szükséges voltát és buzgó imában kapta meg az eszmét hozzá, ámde meghalt még mielőtt terve megvalósulhatt volna. Kétszeri hiú kísérletezés után váltig erősítette még halála órájában is, hogy meg lesz, mert meg kell lennie. E bizodalját hagyta barátjára, Varin Józsefre azon meghagyással, hogy utat és módot keressen a terv megvalósítására. És Varin megtalálta az eszközt egyik barátjának huszonegyéves nővérében.

Barat Magdolna Zsófia csak első, mintegy isteni intézkedésre felfedezett tagja volt az új rendnek. Ő, aki minden új és ismeretlen dologtól megrettent, kapott megbízást a szentséges Szív társaságának megalapítására, anélkül, hogy tudta volna, mi történik vele. Ámde a fiatal leányka Isten gyermeke volt s most a Gondviselés Varinnal hozta össze Zsófiát; tehát az első pillanattól kezdve az Úristen műve volt e rend megalapítása, Ő hívta életre, Ő növesztette, Ő hozta virulásba. Zsófia lelkét mindenkor mélységes tisztelet hatotta át az isteni Gondviselés ezen szent tulajdonjogának láttára. Sohasem követte saját terveit, hanem minden válasznál bevárta Isten ujjmutatását. Láta, hogy az új intézmény sokkal erőteljesebben növekedett, mint ahogy azt ő elő birta mozdítani. Ha őt nevezték alapítónak, akkor felháborodott ezen, mint valami istenkáromlás. Csodálkozással s nem minden félelem nélkül szemlélte ezt. Szeretettel és gyermeki bizalommal támaszkodott ugyan az első években P. Varinra és hálása is maradt életfogytiglan, de szemében mégis csak az Úristen volt a társaság megalapítója s váltig tagadta, hogy létrejöttén magának bárminő része is lett volna. Szóval és tettel is bizonyította, hogy a társaságot csak reája bízott kincsnek tekintette. Sem saját működését nem tekintette magaválasztotta hivatásnak, sem magát a társaságot emberi, a kor szükségleteivel számoló törekvések eredményének.

Mindazonáltal mégsem tagadhatjuk le ilyen alapításnak akkor szükséges voltát, sőt ez nagyon is szembe-tűnő. Franciaország 1800-ban az első világos pillanatokat kezdte élni, aminőket a nehéz betegségből felgyó-

gyult ember élvez. Mindinkább visszatért a nyugalom és véle a fogalmak tisztulása meg a boldog reménység. A múlt romjain új korszak támadt, amely gazdagon termelte gondolatait, gyorsan fejlesztette nézeteit s eddig nem sejtett erőket váltott ki. E megváltozott viszonyok hatalmas feladatokat róttak Isten országának előharcosaira is. Elsősorban az új nemzedék nevelésének szükségessége lépett fel parancsolóan. Még sohasem ismerték fel oly világosan, mint most, minő nagy befolyást gyakorol a nővilág a jóra csakúgy mint a rosszra és ha javulnia kell a helyzetnek, egyúttal annak szükségességét, hogy a női ifjúságot tervszerűen elő is kell készíteni felelősségteljes életfeladatára.

Isten órája volt ez; eszközét hosszú és kiváltságos képzéssel készítette elő. Barat Zsófia az új feladatnak feltűnően megfelelő nevelésben részesült. Arról volt szó, hogy befolyásos társadalmi körök leányai részére teljes nevelési tervet kell készíteni, mely számol az új viszonyokkal. Zsófiát bátyja, Lajos, magasztos eszmékre törekvő ifjú pap nevelte. Sokat követelt szorgalmától és mint keresztapja és lelki vezetője még többet kívánt az önmegtagadás terén. Először a klasszikus tanulmányokkal ismertette meg és amikor ezek ifjú lelkére szinte bűvös hatást gyakoroltak, a szigorú mester egyszerre csak kiakasztotta a megkedvelt klasszikusokat és csalódott, de engedelmes tanítványára a Szentírás meg az egyházatyák tanulmányozását rótt. Filozófiára, magasabb mennyiségtanra oktatta s üdülésül idegen nyelveket volt szabad tanulnia. Barat Lajos ezáltal mélyre ásott, teherbíró alapot vetett, anélkül, hogy csak sejtette volna, minő épület emelkedik majd rajta. Nőiességre édes anyja

nevelte. Veleszületett tapintata, finom megfigyelése és tapasztalata pedig megtette a többi.

A nagy tettekre való képesség Zsófia vérében rejtett. A honi szőlőhegyekben és majorokban egyszerűség, kitartás, bátorság lakozott. Burgundia, amely annyi híres férfiút, meg nőt adott a világnak és az egyháznak, szülöttinek önfeláldozó nemes lelkületet és tettvágyat ad már a bölcsőbe hozományul. Épen azért nem jelentéktelen, hogy Barat Zsófia ugyanazon földből származott mint clairvauxi szt. Bernát, Chantal Johanna, de la Colombière Kolozs, nagyszámú clugni szentéletű szerzetes és oly sok vitéz herceg és hadvezér. A szülőföld és egész légköre mindenkor mély benyomást gyakorol a gyermek egész lényére, ha a család évszázadokon át hiven ragaszkodik a honi röghöz és időt meg alkalmat is ad e befolyás kifejlődésére. Modern, hontalan életmódunk típusokat és egyéneket, egész gondolatvilágokat, meg szójárásokat semmisít meg, sőt az arcvonások is vesztenek eredetiségükből. Nem így volt Barat Zsófiánál. Míg a honi szőlőhegy napsugaras levegőjében és padlás-szobácskájának árnyékában felserdült, a burgundi szülőföld félreismerhetetlen jelleget vésett reá: gyengédséget, vidámságot, nagylelkűséget, minden jóra való hajlandóságot, gyors felfogást, ügyességet és talpraesett beszéd-módot. Figyelmes, szolgálatra kész, gyors és kitartó volt a munkában, de ép oly kész a vidám játékra és a derült tréfára. Így serdült fel egyszerűen és nemesen, gyengéd szeretettel csüngve szülőin, mikép a szőlővessző a karóján, fájdalmas metszésekre készen, miket az élet keresztje és szenvedése hozott neki.

Zsófia még csak tizennégy éves volt, mikor 1793-ban

hirtelen fájdalommá váltak aggályai szeretteiért. Lajos bátyja a börtönbe került. Most kezdődött a szenvedés iskolája, amely a gyermeknek megadta azt, amit a családi élet meghitt békéje nem adhatott meg: jellem-szilárdságot, önuralmat és lelkierőt, amely rossz időkben sem lankad és lenyűgöző szomorúság közepette is bátorságot és reményt vált ki embertársainak szívéből.

További jelentős adományt bátyjától kapott. Alig, hogy kiszabadult fogságából, az Úr Jézus szentséges Szívének és Szűz Mária szeplőtelen Szívének képeit küldte a szülői házba. Ama napokban Franciaországban a szentséges Szívnek már neve is, vagy az üdvösség záloga, vagy botránykő volt, egyesek forró szeretetének s mások szenvedélyes gyűlöletének tárgya. Magdolna Zsófia számára mintegy a szélvihartól elébe söpört magocska volt, amely termékeny talajba hullván, mély és eleven gyökereket hajtott.

Ezalatt az Úr több módon készítette elő nagy művét. Nagylelkű segítőtársakat szemelt ki s ezek közé hívta meg Magdolna Zsófiát. Barát Lajos feladata nővérével szemben e pontnál befejeződött. Tournély eszménye a megvalósulás felé közeledett. Varin József beváltotta haldokló barátjának tett ígéretét. És a legnagyobb visszavonultságban és nagy szegénységben, névtelenül, egyesegyedül azzal a szándékkal, hogy az Úr szolgálatára szenteli tagjait, született meg a szentséges Szív társasága. Megszületett egy párizsi padlás-szobácskában, hol 1800 november 21.-én Varin atya bemutatta a szent misét és az első tagok felajánló fogadalmukat letették. Szívük örömeiben észre sem vették az egybegyűlteket, hogy az egyik gyertya lángjától

tüzet fogott az oltárterítő és csaknem lángokba borította a házat.

Eredetileg nem is gondolt a szent alapítónő arra, hogy az ifjúság nevelésének szentelje magát. Inkább a szemlélődő életet folytató Karmelita-rend felé vonzódott. Csak Varin atya meghagyására, amiben Isten akaratának megnyilatkozását látta, kemény tusa után jutott azon elhatározásra, hogy lemond kedves tervéről s kevésbé visszavonult életmódot választ. Régi vágya csak évek múltán szűnt meg, de talán sohasem teljesen, ha egyáltalán elhagyta. Később sok oly jámbor lélek ajánlotta fel szolgálatát társulatának, akik hozomány hiányában vagy más okok folytán nem nyertek felvételt a karmelitáknál. Magdolna Zsófia szívesen látta őket s örvendett, ha a jelöltek átértették hivatásuk szellemét és itt is kielégítették ama törekvésüket, hogy Istennel egyesüljenek.

Távol volt tőle az is, hogy tervszerűen fogjon egy ú. n. tanító-rend alapításához. Csak egy volt a vágya: életét osztatlanul a szentséges Szív dicsőítésére szentelhetni. Az első hónapok amaz emlékezetes Mária-ünnep óta rejtett életmódban teltek el; kolostori erények gyakorlásában, tanulmányokban, kézimunkában s a visszavonultsággal megegyeztethető jó cselekedetekben. A jelzett cél eszközül az isteni Gondviselés kis leányok nevelését adta az ifjú társaság kezébe. De ez a szerény apostolkodás csak igen lassan fejlődött, mert semmit el sem siettek. Érdeklődésük és közös törekvésük központjában az ima és a benső élet volt. Emellett kézimunkával kellett életfenntartásukról gondoskodniok, hiszen Zsófia egész hozománya egy öt frankos arany volt.

Ezek voltak a szentnek legboldogabb napjai, szerzeteséletének mézeshetei. Nem tartottak sokáig. A nevelés tevékenységével, amely Barat anya kezében sokatígérően kifejlődött, a szentséges Szív első kedves gyermekeivel, akik Amiensben körülvették, sokféle gond és fáradságos munka vonult a kolostorba. A gondok legeslegnagyobbika pedig az volt, hogy Zsófiát, a kicsiny, szerény, félénk Zsófiát főnöknőnek választották meg és neki, aki csak engedelmeskedni vágyott, most parancsolnia és vezetnie kellett, még pedig életfogytiglan, azaz több mint 60 éven át, nem tehetette le a főnöknő nehéz terhét. Őt, akinek alig sikerült az iskolában fegyelmet tartani, aki mindenkor a legszívesebben elrejtőzött, hogy egyesegyedül Istenével lehessen elfoglalva, ő tették most az első helyre, ő volt immár a legelső rendtag, az első főnöknő és a társaság első általános főnöknője. Csodálhatjuk-e, hogy az Úristen csak lépésről-lépésre nyilatkoztatta ki előtte útjait s Varin atya biztos és szelid kezén, szinte vakon vezette mindaddig, míg minden kétség szertefoszlott, amely az isteni akaratot elrejtette előle.

Emberileg szólva nem látszott alkalmasnak a kormányzásra. Tán épen ebben rejlett az Úristen egyik különös kegyelme; mert hatvan évig tartó tevékenységéből minden más természeti jellemvonásnál jobban sugárzik életszentsége. Sőt nem is áll a tőle kiindult intézmény középpontjában, nem ő ad neki mintaképet és nevet. Nem feléje, hanem életének napja, Jézus Szentséges Szíve s Szűz Mária Szeplőtelen Szíve felé fordul minden szem. Szavait gyöngyszemekként gyűjtik, szellemét nagyrabecsülik, de alakja eltűnik az oltár mögött,

amelyet szerető lelke épített. Így engedett az Úr alázatosságának.

Akarata ellenére választották meg Zsófiát általános főnöknőnek, természetes hajlama ellenére vállalta a nevelés munkáját. Azonban mindkét téren nagy dolgokat művelt. Éber szemmel, biztos kézzel vezette a társaságot és aki mindenkor oly barátságosan és vidáman tudott mosolyogni, értett ahhoz is, hogy nyomatékosan és szent komolysággal vesse a lelkekbe a szerzeteshivatás magasztosságát, a szabályok hűséges betartását és különösen az Úristen iránt való teljes odaadást, amely oly lényegesen jellemzi társaságát.

Anyai keze erős és biztos volt, de nem nyomasztó. Jelszava volt: a nagylelkűség, kicsinyeskedéseket nem szívelt, legelső háziszabálya volt: Senkit sem szabad elkedvetleníteni. De feltételezte a hűséges kötelességteljesítést és azt az áldozatkészséget, amely a közös élet kis viszontagságait és a nevelési tevékenység összes fáradságait szívesen viseli el, ezzel pedig az egyéni természet kinövési s az önzés mindenféle megnyilatkozásai önmaguktól szűnnek meg.

A nevelés terén úttörő munkásságot kellett a szentnek kifejtenie. A forradalmak következtében megváltozott viszonyok eddig nem sejtett követelményekkel léptek fel. Nem a rombadőlt házat kellett újra építeni, hanem a még megmaradt alapok romjain kellett új, korszerű épületet emelni. Első internátusi szabálya és tanulmányi rendje igen egyszerű, üde volt, s emlékeztetett szerzőjének klasszikus műveltségére. Itt-ott kitetszenek belőlük Fénelon Education des filles és Maintenon asszony gyakorlati útmutatásai, de semmi sem az „ancien régime“

eszméiből. A nevelés szabad, közvetlen, igénytelen fel-fogása vonul rajta végig a vallástan fejezetétől egészen a táncórák szükségességéről szóló bájos pontig. Csupa frissesség, az újdonság varázsa árad ki belőle, mert világos, tiszta, jóságos kedély bélyegét viseli, amely semmiféle pedantériát nem ismer és bizalommal néz a jövőbe. Később csalódások érték. De minél több tapasztalatot gyűjtött Barat anyja, annál többre becsülte a nevelés kedves, gonddal járó munkáját, annál drágábbak voltak neki a gyermekek. Élete végén azt a valamást tehette, hogy csak két dolog fontos előtte: az édes Üdvözítő és a gyermekek. Kettős életcél és mégis csak egy! Mert a gyermeki lelkek értékét épen abban látta, hogy Isten gyermekei és országának örökösei.

1865. május 25-én halt meg a szentéletű Magdolna Zsófia. 1908-ban boldoggá avatták s 1925-ben a szentek dicsfényével övezték. Az alapító főnöknő halálakor társaságának vezetését ifjú helyettesére, Goetz Józsa anyára bízta, akit nemsokára ezután meg is választottak általános főnöknőnek. Egyéni különbségek ellenére is a legbensőbb megértés volt köztük. Habár még ifjú volt, mégis úgy bánt vele, mint „legidősebb leányával“. Első munkatársai ugyanis csaknem mind elhaltak, a második nemzedékét is gyászolta e szavakkal: korán váltak szentekké, korán ragadta el őket tőlem az ég. Magdolna Zsófia mélyen átérezte e magáramaradását. Ekkor lett Goetz anyja odaadó tanítványa. Tisztelettel gyűjtögette Barat anyja gondolatait, terveit s mint általános főnöknő élte legfőbb feladatának tartotta azok megvalósítását. Goetz anyja elzászi származású volt, komoly, fontolgató egyéniség, mélyen gondolkodó szellem, éles megfigyelő

képességgel s nagy emberismerettel volt megáldva s emellett nagy olvasottsággal, sokoldalú ismeretekkel is rendelkezett. Több éven át vezette a központi ujonczházat s mint általános főnöknő hasznát vette az itt gyűjtött tapasztalatoknak. Legfőbb törekvése odairányult, hogy megerősítse s tökéletesítse a meglevő intézményeket. Neki köszöni a társaság egységes tanulmányi rendjét, a tanítónői hivatásra készülő ifjú szerzetesnők tanfolyamát, az ú. n. Juvenatot. Goetz anya csak nyolc évig vezette a társaságot, utóda a belga származású Lehon Adél anya volt. Alatta a társaság nagy fejlődés szakába lépett. Már a szt. alapító idejében terjeszkedett a társaság az anyaország határain túl. Duchesne Philippine anya, a szentnek egyik legelső munkatársa volt a tengerentúli missziók kiválasztott eszköze. Már 1818-ban vitte Amerikába a szentséges Szív szózatát. Merész vállalkozás volt ez ekkor, több éven át eredménytelennek is látszott. Azonban sziklaszilárd reménye s határtalan önfeláldozása végtére is győzelmet aratott. Ma számos amerikai kolostor valósítja meg e tüzes lélek reménységeit s az egyház megengedi, hogy Isten tisztetreméltó szolgálójának nevezzük ez apostoli lelkületű nőt, mert boldoggáavatási pöre már szerencsésen halad előre.

Még Szentünk halála előtt voltak zárdáink Rómában, Piemontban, Svájcban, Belgiumban, Hollandiában, Ausztriában, Németországban, Lengyelországban, Angliában s Írországban, sőt Nyugat-Indiában is. Mindezen országokból áldozatkész tagokkal növekedett meg a társaság s mind világosabbá lett, hogy nem egy országra szorítkozik, hanem a hivatása katolikus, azaz egyetemes.

1865-ben, tehát a szt. alapító halálának évében, Európa különböző országaiban s egyéb földrészeken 89 kolostorunk volt. Ma már Egyiptomba, Ausztráliába, Újzelandba és Japánba is hatolunk. A római anyaház 21 rendtartomány felett áll, 145 nevelőintézettel, meg iskolával s emellett lelkigyakorlatokkal, ájtatos társulatokkal, kongregációkkal sokoldalú apostoli működést fejtünk ki.

Lehon anya sok évig működött Itáliában, még pedig Rómában, átélte az 1859. év eseményeit s egyéb nehéz időket. Örökségül hagyta rendjére az apostoli Szent Székhez való rendíthetetlen ragaszkodást. Forradalmi viszontagságok alkalmával szerzett tapasztalatai megtanították, mint kell ilyen viharokban is nyugalmit s elszántságot megőriznie. Fenyegető viharok sem gátolták új kolostorok alapításában, bár előre láthatta, hogy a legközelebbi szélvész elsöpör egyeseket színhelyükről. Ugy is történt, habár csak későbbben.

Halála után némi szünet következett. Sartorius Augusta anyának ált. főnöksége csak rövid kilenc hónapig tartott. Érzékeny természete nem bírta a terhes hivatalt, miként előre látta, összeroskadt a súlya alatt.

Franciaország égboltozatán ismét súlyos fellegek tornyosultak. Mikor a szerzetesrendekre zúdultak, Mabel Digby anya kormányozta a társaságot. Reá háramlott e nehéz feladat, hogy a francia kormánytól száműzött 2500 rendtagnak menedéket s új működési tért szerezzen s emellett sértetlenül megóvja a zárdai életet. Tényleg az isteni Üdvözítővel adhatott hálát a jó Istennek, mert egyetlen reábízott lelket sem vesztett el. A felosztott 45 kolostor helyébe ugyanannyi tabernákulomot építhetett. Leányaira pedig két emlékezetes vezérelvet hagyott

hátra, amelyek ily alkalmakkor értékeseknek bizonyulhatnak. Több értéket mi sem tulajdoníthatunk házainknak mint az Úristen... s mi valamennyi zárdánk elpusztulása lelkünknek egyetlen szándékos hűtlenségéhez képest?

Nem a Franciaország felett végig száguldó vihar volt az első, amely a társaságot érte. Piemontból még 1848-ban száműzték s nemsokára más olasz tartományokból is. Svájc már korábban elzárkózott előle s azóta sem változott a helyzet. A kultúrharc idején el kellett hagynia Németországot s negyven évnél tovább itt is zárva volt előtte az út. Csak 1820-ban tértek vissza a szerzetesnők Németországba, a Bonn melletti St. Adelheid am Pützchen-be. Veszteségei tulajdonkép nyereséggé váltak, mert nem száraz avart vitt szerte a szél, hanem életképes magvakat és e mag reményteljes országok televényföldjébe esett. A hazájukból száműzött szerzetesnők most távoli országok vetését művelik és sokan csatlakoztak hozzájuk részint hivatásból, részint a szent engedelmesség parancsából Japánban, Kolombia fennsíkján, sőt a belső lázadásoktól állandóan nyugtalanított Uruguayban is.

Erősebb gyökereket vert a társaság Amerikában és egyéb európai országokban, már letelepedett az Ocean szigetein is. Mindenünnen hangoztatják, hogy jó volt ott letelepednie, mert az aratás nagy, de a munkások száma csekély; bár küldene az Úr minél többet!

Szent Barat Magdolna Zsófia örömmel láthatja most az égből legforróbb óhajainak teljesedését. Örömmel, mert leányai méltóknak találtattak arra, hogy Isten országáért szomorúságot s üldöztetést szenvedjenek s ezt boldogan ki is állották. Örömmel kell látnia, hogy

évről-évre oly sok nagy lélek sereglik a szentséges Szív zászlaja alá, még ha ezért saját szülőföldjét feláldozza is s végleg le kell mondania arról a reménységről, hogy majdan visszatérhessen hazájába. De legnagyobb öröme bizonyosan az lesz, hogy megjutalmazva látja az Úristenbe vetett állandó bizodalját, mert csodálatosan szeretetteljes oltalomban részesítette „Kis társaságát“.

II. FEJEZET.

NÖVEKEDÉS ÉS FEJLŐDÉS.

Nagy gondolatok, egyetlen eszméhez való áldozatkész ragaszkodásnak gyümölcsei. (Neumann bibornok)

A holnap munkája nagyobbra csak azt fogja folytatni, amit ma nem tudunk befejezni. (Plumkett H.)

Minden, ami él itt e földön, változásnak van alávetve. Csak az marad változatlan, ami élettelen, ami merev, ami holt dolog. A magasabb élet általában észrevehetően változik, de egyuttal szívósabban ragaszkodik is önmagához, mint mindezen változás alányához.

Az emberek közt az erős jelleműek maradnak leginkább és legtartósabban egyformák. Változó viszonyok közt sem kell személyiségüket elveszteniök.

De ha gyenge jellemek kerülnek külső befolyások alá, akkor könnyen vesznek el egyéni mivoltukat az új környezetben és az idegen nézetek közt.

Az élet iskolája próbára teszi az egyént, próbára teszi hasonlóképen a szerzetesrendeket is. Ez iskolán

ama harcokat értjük, amelyeket az összegyháznak vívnia kell, amelyekben kikristályodnak szentjei, megacélosodnak hősei és teljes erő kifejtésre nevelődnek szerzetesrendjei.

A Szentséges Szív Társasága már rég túlhaladta gyermekkorát. Elhalnak már az utolsó szerzetesnők is, akik még ismerték a szent alapítónőt, szerzetesrend életében pedig mindig komoly pillanat az, amelyben az alapítóval összekötő végső kapcsok is eltűnnek. Az új családfőnek ilyenkor sok benső önvizsgálatra, sok kötelességtudó önzetlenségre és a jövőt illetőleg fokozottabb felelősségérzetre van szüksége.

További növekedésnek és nyugalmas megállapodásnak évei következnek ezután. Mindkettő aggodalmat-keltő. Megfelel-e az ősök szellemének a haladás? Igazán haladásról lehet-e szó, avagy máris elernyedés szomorú jelei mutatkoznak? Az élettapasztalatot soha sem méltányoljuk egészen és teljesen addig, míg nevelőleg hat reánk. A velejáró lélekfejlesztő hatás részben ép e bizonytalanságában rejlik. Azonban sem az egyes ember, sem a fejlődésnek induló szerzetesrend nem zavarodik meg lelke nyugalmában, míg Istenben bizik. Benne kell bízunk mindannyiunknak, hogy e földi lét változatos vándorlásain át tulajdonképeni életcélunkhoz jussunk.

Minden szerzetesrend képes fokozatos fejlődésének történetében a haladásnak és a megállapodásnak ilyen szakát felmutatni. Tán ép ebben ismerhető fel sajátos ritmusa. Valamely összesség lelkületének, vagy életének megértésére pedig rendkívül értékes e ritmusnak felértése. Némelyek folyton, de szinte észrevétlenül haladnak és nyugvópontjaik alig tűnnek fel. Mások észrevehetőbb

haladást tanúsítanak, ez azonban csak rövid tartamúnak látszik. Jó és meggy, mint a mély lélekzetvétel, mint az evezőcsapás, vagy mint az apály és dagály váltakozása, ellenállhatatlanul emelkedve, majd a mélységbe visszahullva, de csak azért, hogy ismét felmerülhessen s újra összegyűjtse vizeit a tenger fenekén. Oly szerzetesrendek, amelyek apostoli tevékenységgel kötik össze a szemlélődő életet, szükségképen erősebb ritmust mutatnak történetükben. Megnövekedésük idején nagyobb eleveniséget fejtenek ki, új házakat alapítanak, új szeretet-szolgálatokra vállalkoznak. Azután ismét az imádságos lelkület mélyítésére és a közös rendi szabályok minél tökéletesb betartására tér vissza a feszítő erő. Ekkor felújulnak a munka terhe alatt kimerült erők és kiegyenlítődnek a külső tevékenység sikerei és kudarcai. Miként az egyes rendtagnak naponként, úgy időről-időre az egész rendnek is szükséges ez a nekilendülés és magábaszállás, ez a központból a végtagokig kiinduló, majd a legmélyebb bensőbe visszatérő cseremozgás.

Ezen szinte ritmikus mozgásokon kívül, amelyek olyanok, mint a lélekzetvétel, minden szerzetesrendben még egyéb, nehezen mérlegelhető szellemi és kedélymozgalmak vehetők észre. Fellépésük idején alig tűnnek fel, de mélyenjáró nyomokat hagynak és befolyásolják az egész közösséget. Olykor egy-egy nevezetes egyéniség megjelenéséhez avagy eltűnéséhez kapcsolódnak, különösen akkor, ha sok ifjú rendtag körében fejtették ki tevékenységüket. Máskor pedig általános nézetek hullámvérését érezzük bennük, amelyek más rendekben, más tájon, avagy az egész anyaszentegyházban mutatkoznak. Néha vitás kérdések merülnek fel, ezek az ellenkezés

szellemének nyomai, nem is keltenek aggodalmat, mert azonnal a veszedelem teljére irányítják a közfigyelmet. Más alkalommal a tavasz ifjú lehellete árad szét a lelkek világába, amely egyeseknek, vagy az egész rendnek örömet jelent, fokozott reménységnek és új törekvésnek lendületét. Így a gyakori és mindennapi szent áldozásra vonatkozó 1905-i római dekretumok új tavaszként hatottak és a női zárdák benső életébe sok ösztönzést és friss erőt vittek. Már néhány hónap múlva észrevehető volt mindenfelé jótékony befolyásuk, mert megnövekedett a béke és bizalom, eltűntek a nyugtalan-ságok és aggodalmaskodások és megerősödött a szellemi és a lelki egység. Vajjon ki nem látja, hogy a lelkiélet mélységes forrása most már új vizekkel táplálkozik? Ki nem látja, hogy tünedeznek a régi árnyak és nem is sejtett dolgok valósulnak meg? Hogy az Úr ismét fel-ütötte sátorát köztünk, világosabban értjük meg szavát és észrevehetőbben uralkodik felettünk és hogy mindez főleg a lelkek belső életében kél napvilágra? Honnan jön ez az éltető lehelet? Külső áramok nem okozzák. Sugallat ez, melyet megértenek az ennek befogadására kész fülek. Átlengi az utóbbi évek vallásos iratait és tanításait. A kolostorban főleg készségesen fogadják be az ilyen életet adó ösztönzéseket. Hiszen minden vágyuk és törekvésük láthatatlan honából hoznak nekik híreket.

Női mivoltuknak megfelelően, amire később még visszatérünk, erősen érezhetők a szentséges Szív társaságában ilyen hullámvázok és áramok, ilyen lelki hangulatok. Külső hatások és törvényes intézkedések befolyásolják ugyan a társaság hivatásszerű tevékenységét, de nem találhatnak a lélek mélyébe. Visszhangot keltenek

ugyan, de nem tartósak. Egy ideig megállják helyüket, de aztán ellenkező irányok szorítják ki őket, mert az élet hajtóerejéhez nem férnek. Ezt a kérdést is később fogjuk tárgyalni. Itt csak az intézmény rendíthetlen alapjaiba, rendszabályaiba és alapelveibe óhajtunk bepillantani.

„Az önök társasága erősen van megalapozva“, mondotta egy római bíboros az alapszabályok áttekintése után. Habár a szentséges Szív társaságában rejlő erő főképp inkább a hagyományon alapszik, hiszen ez egész cselekvési módjának zsinórmértéke, mégis a szabályok nyújtanak mindenhez alapot. Bármilyen történések is a társaságban, azt szerintük ítéldhetjük és mérlegelhetjük, azok vállalják mindenért a felelősséget. Szerzetesszabályok megvizsgálásában járatos római praelatusok szeme felismerheti bennük a társaság jellegzetes vonásait, tapasztalt szerzetesek mélyen megindulhatnak beható tanulmányozásuk után. Számunkra azonban a szabályok csak annyit jelentenek, mint a szentírás a vallásban, azaz nem egyetlen forrást és zsinórmértéket. Tulajdonképeni életszabályaink a rendszabályokkal párhuzamosan haladó hagyományban vannak.

Az alapítónő több ízben teljesítette már újabb szerzetes-társulatok kérelmét és kölcsönadta alapszabályait, hogy szerintük megfogalmazhassák a magukét. Ámde minden eredmény nélkül. Miként a szent, tán isteni sugallatra, előre látta, úgy történt, e szabályokat másutt nem használhatták, mert már az első pillanatban élő szellem hatotta át őket és e szellem virult, még mielőtt írásba foglalták. A lélek többet ér a betűnél. Lélek nélkül holt a betű, míg a szellem betű nélkül is tud érvényesülni.

Ezt a tapasztalat bizonyítja, tehát elvben is így kell lennie. Bírjunk pl. buzgó lelkeket arra, hogy már meghatározott szerzetes szabályok, mondjuk a szentséges Szív társaságának regulája szerint rendezzék be életüket és csak a könyvből sajátították el e szabályok szellemét és a kivitel módját. Ezen buzgó lelkek életmódja bizonyára igen tökéletes lesz, de nem lesz a Sacré-Coeur-é. Más szellem fogja őket áthatni, más eszményeket fognak követni, más eszközök fogják őket az életszentségre vezetni; ennek következtében a rendi eszmény is más életmódban fog megnyilatkozni. Valamely társaság eredeti szelleme csak lélekről lélekre örökölheto. Ha csak a szabály szövegére támaszkodunk, az eltérő magyarázatot ki nem kerülhetjük. Nem fogjuk egyöntetűen értelmezni azokat a nevelési elveket, amelyekre a szabályok céloznak, a külvilághoz és igényeihez való viszonyt másképp és másképp fogjuk korlátozni és egyenlőtlenül értékelni a szemlélődő és a tevékeny életet meg helytelen arányba fogjuk állítani a közös és magánáhitat gyakorlatait. A rendalapítás teljessé csak akkor lesz, ha összefog az élő hagyomány az írott szabállyal; utóbbi az alapvető elveket adja, az előbbi pedig egyéni jelleget vés rá.

A szentséges Szív társaságát életfogytiglan megválasztott általános főnöknő vezeti. Négy kormánysegéd képezi állandó tanácsát. A rend egyetemes tanácsába tartoznak még a tartományfőnöknők, akiknek hivatala megegyezik más rendek helytartófőnöknőinek ügykörével. A római szent kongregáció tanácsosai ugyanis, akiknek tiszte volt az ügy megvizsgálása, helyesebbnek találták a helytartó főnöknő címet, mert jobban fejezi ki azt

a függő viszonyt, amelyben az általános főnöknőhöz állanak; ugyanis helyettesei, amennyiben valamely meghatározott kolostornak helyi vezetésén kívül egyéb rendházak felett is gyakorolnak felügyeletet.

Eredetileg csak egy közös ujoncházat terveztek a társaság összes tagjainak kiképzésére, hogy megismerjék egymást és hogy az általános főnöknőnek alkalma lehessen az összes ujoncokkal érintkezni. Azonban a társaság gyors kiterjedése meg egyéb okok lehetetlenné tették ezt. Ma kilenc ujoncháza van a társaságnak, hat Európában, egy-egy Észak-, Dél-Amerika egyesült államaiban és Ausztráliában. Az ujoncnövendék két évi próbaidő után leteszi a szegénység, szüzesség és engedelmesség fogadalmát. Ifjabb szerzetesnők évenként kétszer, idősbek egyszer újítják meg e fogadalmakat, de ez csak ájtatosságból történik, az első lekötésnek megerősítése és semmikép sem jelenti azt, hogy a fogadalmak csak ideiglenesek s már lejárt a tartamuk. A következő öt év tanulmányokra, tanításra vagy egyéb hivatásos munkákra van szánva. A továbbképzés ideje ez, de egyúttal a rendház kötelességeiben és munkáiban való tevékeny részvételé is. Ilyenkor már nem állanak az ujoncmesternő vezetése alatt, az ifjú szerzetesnők azonnal a teljes rendi életbe vegyülnek; ebben tán némi figyelmeztetés is rejlik, hogy kerülniök kell minden gyekekességet. A regula értelmében öt év múlva szünet áll be és újabb hat hónapig tartó próbaidő következik, ez az úgynevezett probatio képezi az örök fogadalmakhoz való előkészületet, amely a nagy szent Ignác-féle huszonhatnapos lelkigyakorlattal végződik. Erre ünnepélyesen megújítja a jelölt a három rendi fogadalmat. A kar-

apácák egyúttal fogadalmat tesznek arra is, hogy az ifjúság nevelésére szentelik magukat. Ezzel nem annyira a tanításra kötelezik magukat, hanem inkább arra, hogy közvetlenül vagy közvetve valamelyes módon közreműködnek az ifjúság nevelésében. Mind a karapácák, mind a laikus nővérek a stabilitásnak, azaz a rendben való állhatatos megmaradásnak fogadalmát is leteszik, amely alól csak a szentszék oldhatja fel őket.

Több ízben kifogásolták a szolgáló laikus nővérek intézményét. Mire való két rangfokozat egyazon szerzetesrendben? Férfiak szerzeteiben, amelyekben határvonalat szab a papi jelleg, érthető dolog ez, de mire való e megkülönböztetés nőknél, mikor valamennyi kötelme és feladata oly hasonló egymáshoz, miért nem egyenrangúak valamennyien? Első tekintetre jogosult e kérdés. Azonban a szerzet szempontjából fontos okok szólnak a megosztás javára. Sok rendtag, aki ma is tiszteletreméltó megbecsülésben áll, nem találhatott volna felvételt a kar-apácák közé. Maga a kar-ima ugyan nem oly terhes kötelesség és nem is oly súlyos feladat, hiszen rendszeren csak a Boldogságos Szűz kis zsolozsmáját, nagyobb ünnepeken és nyolcadnapjaikon a nagy zsolozsmáját mondják vagy éneklik. De még e könnyű kötelesség is túlnehéz volna azok számára, akik csendes házi munkával foglalatoskodva, megbecsülhetetlen szolgálatokat teljesítenek. Döntő tényező itt is a társaság nevelői hivatása; ez oly műveltségi fokot kíván, amely a kettéosztás mellett szól. Nélküle sok kegyelemmel megáldott lélek nem juthatna a zárdába, pedig mily dús erénykinccsel jön sok oly laikus nővér, aki írni nem tud és írásba foglalt fogadalmát is csak keresztjelzéssel

tudja hitelesíteni! Ilyen nővéreknek sajátos jellemvonásaik vannak: beszédmódjuk eredeti, meglepő világosságot tanúsítanak lelki dolgokban és gyakorlati érzékük is igen értékes a rendi szabályok betartásában és köteleik teljesítésében. Sajnos egyre ritkul a számuk, de a közös zárdai élet összes előnyeit ilyen lelkek számára hozzáférhetővé tenni mindkét részre üdvös. Miért is utasítanók el őket? Ellenkezőleg, becsüljük őket, mert nem ritkán igazi mintaképei a szerzetesi tökéletességnek. Mivel figyelmüket nem foglalja le kifelé irányuló szellemi tevékenység, könnyebben jutnak el a benső összeszedettségnek igen magas fokára. Csodálatos hű emlékezőtehetségük van minden jóra és szépre. Azt a bensőséges megértést és testvéri viszonyt, amely a kar-apácák között és köztük fennáll, csak maguk a rendtagok tudják valójában méltatni. Hasztalan is volna még körülményesebben megmagyarázni, hogy miért vannak nálunk. Mi tudjuk, hogy egymás nélkül nem élhetnénk.

Sokféle kritikára adott alkalmat a klauzura betartása is oly szerzetesnőknél, akik főleg az ifjúság nevelésével foglalkoznak. Némelyek lehetetlennek tartják a valóban alapos tanítást, ha a tanerők nélkülözni kénytelenek a külvilágban kínálkozó számos segédeszközt. Ez a vélemény első tekintetre szinte igazságnak látszik. És mégis tárgyilagos szempontból inkább látszólagosak, mint ténylegesek azok a hátrányok, amelyek a Sacré-Coeur nevelésében a klauzura betartásából származhatnak. Szíves jóakarók révén elég sok kiváló mű és segédeszköz kerül a kolostorba. Ahol nyilvános vizsgálatokat óhajtanak, mindenütt rendelkezésre állanak a szükséges segédeszközök. Pártatlanul ítélők úgy találják,

hogy a növendékek szellemi haladása és művelődése épenséggel nem károsul meg azzal, ha tanítónőiknek sok világi ösztönzésről és kellemes dologról le kell mondaniuk. A mai nyugtalan és ujságot hajhászó korban még a mérsékelt klauzura is, amilyent a szentséges Szív társaságában tartanak, igen érzékeny áldozatot kíván a belépő rendtagtól. De később megérti, hogy e nászajándéka fejében ép a klauzura az, amely szilárd jeleget ad a szerzetesi életnek. Mert a világtól való távol-ság bizonyos szabadságot is jelent. A klauzura előmoz-dítja a lelkierők összegyűjtését, erősíti a társas életet, valóságosan családívá teszi, holott a nagyvilágban épen ez tűnik egyre jobban. A növendékek itt békés lég-körbe jutnak. Az intézet meghitt zárt otthonukká válik, amelynek nyugalma idegerősítően hat és egyaránt elő-segíti a testi és lelki fejlődést. De mindenekelőtt meg-érti és értékeli a klauzurát a kath. felfogás, amit pedig ez megért és értékesnek tart, azt nem vetheti el a katolikus élet sem. Bár a tanügyi hatóságok gyakran belátók, mégis eleve szeretik kárhoztatni a külvilágtól való elzárkózottságunkat. De beható vizsgálat után már nem egy úr vonta vissza éltélő nyilatkozatát és szívesen beismerte, hogy egyes látszólagos nehézségek mellett jelentős nevelői előnyök is származnak belőle.

Hátra van még, hogy az egyes rendházak vezeté-séről és a főnöknők helyzetéről szóljunk. Utóbbiakat nem a zárda választja, hanem az általános főnöknő nevezi ki. Hivataluk tartama nincs megállapítva. A ki-nevezetteket hamar válthatják fel mások, esetleg sokáig maradhatnak állásukban. A rendi szabályok azonban kíváncsnak mondják a változást. Valamely főnöknőnek

áthelyeztetése nem azt jelenti tehát, hogy működése nem volt megfelelő, hanem csak azt, hogy bekövetkezett az előírt változás. Az előjárókhöz hasonlóan minden valamiféle hivatallal megbízott szerzetesnőt is változtatni kell. E rendelkezés végrehajtása lényegesen előmozdítja valamennyi rendtag javát, mert megőrzi a szerzetesi szabadságot és alkalmat nyújt a lemondásra. Az emberi szív nagyon is könnyen ragaszkodik szeretetteljes, neki megfelelő, kedves környezethez, a hely vagy hivatal változása jó korán inti, hogy a szerzetes sokkal inkább vándor s idegen itt a földön, mint a többi ember, hiszen szülői házáról, kedves otthonáról mond le, hogy követhesse azt, aki nem talált helyet e földön, hol lehajthatta volna fejét. Emberileg szólva pedig tágítják az ilyen áthelyezések a látókört, gazdagítják a tapasztalatot, közelebb hozzák egymáshoz a különböző nemzetségeket, megóvnak az elsekélyedéstől és termékenyítő eszméket visznek házról-házra, országból-országra. Lelki fáradtság vagy testi kimerültség idejekor a környezet megváltozása újraéltető hatással van, könnyebben hozza egyensúlyba az egész embert és kiváltja legjobb erőit. A növendékek előtt persze megfoghatatlan az ilyen kemény rendszabály, amely meghitt, kedves, tiszteletben álló előjáróktól fosztja meg őket, de későbbi életükben élvezhetik ennek előnyét, mert a világ minden táján, a Sacré-Coeur különböző kolostoraiban régi szerető szívekre találnak.

A szentséges Szív társaságában valamely rendháznak vezetése nem csupán külső gondozás, inkább a család kormányzásához hasonlít. Miként ebben tényleg minden az anyától függ, úgy itt is a főnöknő az, akinek

egyénisége az egész zárda jellegét adja. Már szalezi szt. Ferenc is megértette ezt, épen ebben látta egyik főokát annak, hogy a Látogatásról nevezett szerzetesnők rendjét kezdetben gyorsan ki ne terjessze, mert általában ritkaság a kormányzáshoz szükséges mindenoldalú képesség. Egyebütt is számba jó e nehézség. Aki megfontolja az előjárók kötelmeit, miként a főnöknők különös szabályaiban olvashatók, méltán kérdezheti, ki egyesíthet magában ilyen tökéletes tulajdonságokat és erényeket? Az Úristen azonban, aki napról-napra odaadó önfeláldozást csepegtet a családanya szívébe (lelkébe), mélyebb belátást is nyújt és értelemmel meg egyre fokozódó tapasztalattal látja el kötelességeinek teljesítésére, aki az anyai imádságnak szinte ellenállhatatlan erőt ad, megáldja e felette szükséges adományokkal azt is, akit szerzetescsalád vezetésével biz meg.

A főnöknő képviseli a házban ama tekintélyt, amelylyel szemben az engedelmesség fogadalma érvényesül; joga van tehát szerzetesi alárendeltséget követelni mindabban, amit a szabály előír. A szabály mértéket szab parancsolati jogának, de meghatározza egyúttal az engedelmesség mértékét is, amellyel fogadalmuk következtében tartoznak az alattvalók.

A főnöknők az egyház jóváhagyásával kerülnek a zárda élére; ennek következtében az egész szerzetesi fegyelem kezelése az ő felügyeletük hatáskörébe tartozik. Ők a rendi határozatok őrei s felelősek a szabályok meg a fogadalmak sértetlen megőrzéséért „a társaság szellemének s szabályainak megfelelően“. Nekik kell megragadniok mindama rendszabályokat, amelyek szük-

ségesek ahhoz, hogy a kötelmeknek megfelelhessenek s nekik érvényt szerezhessenek. Mindenekelőtt maguknak kell a tökéletes hűség példaképeinek lenniök, ami egyúttal a leghatásosabb és legmeggyőzőbb ösztönzés számukra. Ennyiben nem is volna nehéz igen kiváló főnöknőnek lenni. Buzgalommal, megfelelő egyéni képességekkel és jellemeszilárdsággal felruházott szerzetesnő képes volna e hivatalt betölteni és a szerzetesi fegyelmet fenntartani. Ez azonban csak jó gondozás volna.

Ámde ezenfelül még nagy a kötelességek köre, amelynek, ha nincsenek is írott törvényei, meg kell felelnie. A főnöknőnek a család anyjának kell lennie, ez már több a pusztá gondozásnál. Valamennyi rendtag igényeivel, örömével és bánatával szemben részvételt kell lennie. A szerzetesnők nem gyermekei, hanem felnőtt leányai, akik a lelki életben haladás és hanyatlás szempontjából sokféle változáson mennek keresztül. Vannak tüzes vérmérsékletűek, akiket fékezni, gondtalanok, akiket ösztönözni kell, hogy többet tegyenek. Csalódásoknál bátorításra szorulnak és erős támogatásra olyannak részéről, aki remél velük s bízik bennük. Lelki megteremtések után nyugalomra szorulnak, de ez nem jelenthet tétlenséget, csak a foglalkozáskörüknek vagy mindennapi életük egyes dolgainak még idejekorán való megváltoztatását. Főképen pedig megértésre s részvételre szorulnak, mert csak így fejthetik ki legjobb erőiket. Ehhez pedig anyai szem kell, amely tanulmányozza, áttekinti őket, de amely egyúttal tanulmányozza is mindazt, amiáltal jobban képes megismerni leányait. Ehhez buzgó, Istenben bízó ima kell, amely akkor, amikor anyai szívből jó, oly hatalmasan indítja meg az Úr lelkét.

III. FEJEZET.

SZERZETESÉLETRE NEVELÉS.

Valamint a szőlővesszőt is azért kötjük karóhoz,
 hogy vidáman szökhessen a magasba
 s ne kelljen a porban kúsznia,
 úgy a kényszernek is szabadság legyen a célja.
 (Weber, Dreizehnlinden.)¹

A szentséges Szív társaságának igazi kincse, az egyetlen vagyon, amelyet nagyrabecsül: a rendtagok, kiket az Úr hívó szava küldött neki. Kolostorokat ellenséges hatalmak pusztíthatnak, vagy foglalhatnak le; szerencsétlenségek vagy egyéb viszontagságok értékes ingatlanokat, drága családi ereklyéket semmisíthetnek meg, kiutasító rendeletek száműzhetik a szerzetesnőket és virágzó műveket tehetnek tönkre, illetőleg csirájukban fojthatnak meg. Mindezt elviselheti a társaság. Izraelben van még békés hely elég s másutt kínálkozik új munkatér. Mindaddig, míg leányai hűségesek és a szabály szelleme sértetlenül megmarad, mitől sem kell félnie Boldogsága s büszkesége, ha leányai kiválók s ha megértő szeretettel s hűséggel vannak szt. hivatásuk iránt. Érettük semmiféle áldozattól sem riad vissza a társaság, hosszú évekre nyúló kiképzésben részesíti őket, nagy türelemmel figyeli fejlődésüket, alkalmazásukkal vár, míg teljes érettséget tanúsítanak s nem riad vissza

¹) Freiheit ist der Zweck des Zwanges,
 Wie man eine Rebe bindet,
 Dass sie statt in Staub zu kriechen
 Froh sich in die Lüfte windet.

(Weber, Dreizehnlinden).

a jelöltek javát szolgáló áthelyezésektől sem, pedig ezek bizonyos tervek (vállalatok) látszólagos eredményeinek csak rovására történhetnek. Mindez kézzelfogható bizonyítéka annak, mennyire megbecsüli minden egyes tagját a rend; így érthető sok oly rendelkezés, amely kifelé megmagyarázhatatlan s látszólag ellenkezik az emberi józan felfogással. A legfontosabb a jelöltek megválasztása s felvétele. A szentséges Szív társaságában kimondottan tilos bárkit is a rendbe való belépésre felszólítani vagy buzdítani. Az első lépést az ajánlkozóknak, esetleg azok lelki vezetőinek kell megtenniök. Az első találkozás olykor rideg is. Így pl. Digby anyának, a későbbi általános főnöknőnek első ízben határozottan megtagadták a felvételt, ami kevésbbé alázatos lelket elijesztett vagy további lépéstől visszatartott volna. Más szerzetesnőről beszélnek, hogy leánykorában meghatározott szerzetesrend mellett nem tudott dönteni, épen ezért tizenkét különböző rendhez írt felvételi kérvényt. Tizenegy válasz kedvező volt, a tizenkettedik szinte elutasítólag hangzott. A Sacré-Coeurból jött. De ép ez buzdította fel harci vágyát. Azt mondta: „Itt a helyem“ s kívívta felvételét.

Ha újoncnövendékek először nyernek bepillantást a szabálykönyvbe s olvassák, minő nagy tulajdonságokat kívánnak meg a felveendőktől, megrettennek s azt vélik, hogy nem lett volna szabad felvételüket kérelmezniök. Kikerüli figyelmüket a mentőgondolat: ezt a nagyfokú tökéletességet a belépő jelölttől még nem várják el, csak a kilátást, a lehetőséget, hogy majdan megvalósítják az eszményképet. A jelölttől csak reményekre jogosító képességeket, az erények csiráit, a jó szándékot, a szerzetes életre való hajlamot kívánja meg a tár-

saság, mindenekelőtt pedig Isten iránti teljes odaadást a rendi életben. Korlátozó kérelmek, pl. hogy szülőföldjén maradhasson valaki, a tanítás terén nyerjen alkalmazást vagy pedig felmentést kapjon ez alól, tekintetbe sem jöhetnek. Hiszen még oly kikötések sincsenek megengedve, amelyek látszólag nagylelkű áldozatkészségről tanuskodnak, pl. hogy a tengereken túli missziókban alkalmaztassék vagy csakis a szegények szolgálatában maradhasson valaki. Istenhez méltóan szolgáltassa ki magát a jelölt az Úrnak, korlátlanul s feltétlenül, arra készen, hogy bárhol és bármi módon szolgáljon neki és olyan kiképzést kapjon, amilyent a társaság jónak lát.

Hozományhoz nem ragaszkodnak. Sokan, többször épen a leghivatottabbak, minden fillér nélkül lépnek be Ezek a rendtagok nagylelkű önfeláldozásukkal, képességeikkel ép oly szíves fogadtatásra találhatnak, mint azok, kiknek hozmánya gazdag. Fontos a jó egészség. De azért gyengébb szervezetűek is megfelelhetnek a közös élet követelményeinek, ha van elegendő bátorságuk és erélyük. Melankólikus egyéniségeket s olyanokat, kik nagyon mélyen érzik át az élet gondjait, előbb gondos próbára tesznek.

A társaság szíves elnézéssel van azok iránt, akik még nem rendelkeznek kellő készültséggel a szerzetesi életre, ha legalább elegendő elhatározást s akaraterőt tanúsítanak arra, hogy képesek elviselni a szerzetesi életre való nevelés vésőjét és elég hajlékonyságot arra, hogy beleolvadjanak a zárda családi életébe és átplántálhatók lehessenek a nekik még idegen talajba. Fényes tehetségeket nem keresnek, de ha jó jellemvonások biztosítják az egyensúlyt, méltánylásban részesülnek. Vilá-

gos fej, józan ész, készséges szorgalom, iparkodás záloga a majdani hasznos alkalmazhatóságnak. Mindazoknak, kik a szerzetnek rendelkezésére bocsátják magukat, tudniok kell, hogy nem mint tökéletes munkatársak állanak be, hanem csak mint többé-kevésbbé ismert nyersanyag. Ebből alakul ki lassan-lassan a szerzetesnő, számtalan művelődési fokon keresztül, amelyek napról-napra hatnak reá, hibákat és salakot távolítanak el, magasabb képességeket váltanak ki, tökéletlenségektől szabadítják meg, amelyek teljes kifejlődését megakadályozhatnák.

Az ujoncév megkezdésekor rendszerint csodálkoznak a jelöltek azon, hogy csak oly egyszerű életmódot találnak. Csodálkoznak, hogy mily ritkán követelnek vagy engednek meg itt valami rendkívülit, mily szeliden és tapintatosan hangzanak a parancsok, milyen simán és surlódás nélkül kapcsolódik minden egybe, s minden mennyire a kölcsönös bizalomnak légkörében játszódik le. Egészen másképp képzeltek el azt a módot, amellyel az elkerülhetetlen önmegtagadásra kell nevelődniök s tán el voltak készülve szigorú parancsok, gyakori gáncsok, éles rendreutasítások eltűrésére, összes hajlamaik s vágyaik keresztülgázolására, a háttérben pedig kemény önmegtagadásokat és vezekléseket láttak. Lelki olvasmányok ilyenekre céloznak s oly lélek számára, amely egyebet sem kíván, mint Istenért élni s szenvedni, tán ez az eljárás a legjobb célravezető eszköz. Némelyik ujoncnövendék esetleg meg is ütközik a mesternő szelid szaván, higgadt parancsain, türelmén, vagy megaláztatást lát abban, hogy így bánnak vele, mintha nem tartanak többre képesnek. Ámde mindjobban megszokja az uralkodó hangot s később egészen természetesnek találja.

Persze, legtöbbször csak utólag érti meg helyesen az egész eljárást. Pedig ennek a kezdetben annyira szeretetteljes eljárásnak minden szavát a szabálykönyv írja elő, azonban egyébként is sokkal hatásosabb, mint minden más eljárás. Kemény szigorúság célját tévesztheti s tönkretenné a lélek gyengéd húrjait, mert kezdetben még ellenszegülne a fájdalomnak, mindinkább azonban érzéketlenné válnék, hogy azután teljesen eltompuljon a hosszú nyomás súlya alatt. Ily fegyelmezés tán bátor, elszánt lelkeket szülne, akiknek érzelmeire többé nem kell tekintettel lenni. De ilyesmi nem lehet sem az előljárók, sem az alattvalók eszményi törekvése. A főnöknők nélkülöznék a türelem értékes gyakorlását, amely visszatartja őket minden elhamarkodott, meggondolatlan rendreutasítástól. Az alattvalók pedig sohasem jutnának ama tökéletes engedelmességre, amelynek elég egy intő szó, egy tekintet, egy elnémulás, a nemtetszésnek egy alig észrevehető jele. Volt a társaság életében oly idő, amikor — ugyan nem a szent alapítónő óhajára, hanem egyes, szigorú iskolán végigjárt társnőinek befolyására — az ellenkező eljárás volt tiszteletben. De akiknek részük volt benne s immár hosszú rendi életre tekintenek vissza, világosan és tisztán ismerik be — anélkül azonban, hogy elítélnék azt, ami oly jó és őszinte szándékkal történt, — hogy ez nem felelt meg a társaság szellemének.

Újabb csodálkozás fogja el az ujoncnövendéket, amikor észreveszi, hogy az egyszerű, könnyű kézzel folytatott nevelés lényének egyetlen oldalát sem hagyja érintetlenül, ellenkezőleg összes képességeit fejleszti. Szalézi szt. Ferenc páratlanul szelid és szeretetteljes,

amikor valamire céloz vagy valamit követel. De ha csak úgy futólag utalt egyik-másik dologra, látszólag kicsinységekre, amelyekről le kell mondani, vagy amiket le kell győzni, akkor hamar megértjük, hogy tulajdonkép sokat kívánt s az önszeretetet megfosztja még attól a boldogító tudattól is, hogy szép és nagylelkű áldozatot hozott. Lelkivezetők mondták: Ha képes valaki a Szentséges Szív Társaságának lelkiiskoláját végigjárni, akkor mindent képes elviselni. Mi teszi tulajdonkép oly nehézzé a Sacré-Coeur lelki nevelését? Tán az a szüntelen, állhatatos törekvés, hogy megismert nyílt hibáinkat legmélyebb gyökereikkel s legrejtettebb szálaikkal feltárjuk és kiírtsuk; e gyökerek többnyire oly hajlamokban rejlenek, amelyek a vérmérsékleten vagy az egyéniségen alapulnak s amelyeket előbb fel kell ismerni s bátran be kell vallani, hogy legyőzhessük. Ez az úttörőmunka kezdetben érdekes az ujoncnövendék előtt, hiszen annyi ösztönző példát lát e sárkányviadalra a szentek életében. De ha arról van szó, hogy e szörnyeteget tán nagyon is nem szép, a kedves ént elrútító főhibának alakjában saját barlangjában kutassuk fel s rejtékhelyétől kicsalogatva párbajra hívjuk s e harcot megingás nélkül végigvívjuk még gyakori vereségek, esetleg a már kimultnak vélt ellenfél újraébredése ellenére, akkor nem fogjuk kétségbevonni, hogy e fajta küzdelemhez több bátorság s állhatatos elszántság kell, mint kemény korholó szavak, avagy szigorú vezeklések elviselésére.

Ehhez járul a közös életnek naponként érezhető nevelő hatása, amelyről Berchmans Szt. János azt állította, hogy legnagyobb bűnbánati cselekménye. Mind-

azonáltal szerette s nagyrabecsülte ennek legkisebb szabályait is. Hogy mily kedves a közös élet, akkor látjuk legjobban, amikor időnként betegségek vagy más körülmények korlátozzák. Ekkor tűnik ki, mily jó a többiekkel együtt mondani a karimát s minden gyakorlatban résztvehetni, mily édes az a lelkitáplálék, amelyet a szerzet ad gyermekeinek. Azonban e kedves volta ellenére sem vesztheti el a közös élet a maga fegyelmi jellegét s épen ez teszi a legjobb önmegtagadássá. Ez főleg akkor áll, ha a nap nagy része közös együtt-létben telik el. Ekkor senkisémm tarthat igényt nyugodt, magányos cellájára, hanem alkalmazkodnia kell dolgaiban s munkáiban mások óhajához, zajtalanul kell azokat végeznie s mások kényelmének alárendelve a magáét készen kell lennie, hogy szívesen s figyelmesen teljesítsen bármilyen kis szolgálatot. Ilyen szolgálatok alól persze felmentene a magányos cella zárt ajtaja. Jól tudta ezt Berchmans Szt. János, akihez állandóan folyamodtak mindazok, akiknek kísértárs, ministráns, avagy helyettes kellett; valóban a legfigyelmesebb s legkészségesebb szobatárs volt, aki mindenkit felülmúlt kedves szolgálat-készségével, az ujonnan érkezettek szíves üdvözlésével; e mellett a kolostori tisztelettudás és udvariasság valóságos példaképe volt, s egész lényében s magatartásában oly tökéletesen megfelelt a szerzetesi irányelveknek, hogy több külső rendtárs csak azért vett részt a collegium nyilvános gyűléseiben, hogy láthassák s példáján épülhessenek.

Mindez szükséges a közös életben, amely a nap minden órájában igényeket támaszt s ezek már magukban véve a legnagyobb figyelmet, önlegyőzést s önmeg-

tagadást kívánják meg. A szabálykönyvben nincs mind-egyikről szó, de benső törvény késztet rájuk, ez pedig felette áll minden írásba foglalt parancsnak. Aki e téren bizonyul kifogástalannak és tökéletesnek, az bizton elérte már a benső önmegtagadásnak igen magas fokát. Pedig oly csekélységnek látszik mindez. Senkisem lehet büszke ily kicsiny szolgálatokra s egészben mégis olyan teljesítményt jelentenek, amelyet sem az Úristen, sem az emberek nem becsülhetnek kevésre.

Agyafurt és álnok az önszeretet és akaratosság. Ha egy pontban engednek, akkor másban keresnek kárpótlást. Így ha elszántuk magunkat a hibáink elleni küzdelemre és arra, hogy az erényre törekszünk, akkor egyszerre más kellemetlen, nehezen érthető figyelmeztetést kapunk, amely olyan, mint a gyertyaoltó kupak; neve: mérséklet. Frissen fellobogó izgalmunknak alig szolgálhat ösztönzésül, sőt szinte úgy látszik, hogy a lanyhaságot mozdítja elő, mikor eszményeinkről kell lemondanunk s állandóan fékeznünk magunkat, holott bátor léptekkel szeretnénk előrehatolni. És mégis mily csodálatos a tisztító ereje! Próbára teszi indítékainkat, megrostálja eszméinket s kínosan megnyújtja csiszoló, pallérozó munkánkat. Önszeretetünk fejestül rohanna az önmegtagadásba, utánozni szeretné a szenteket s felülmulni minden eddigit, semmint az örökké lelkünkre kötött alapelveket követni: Vigyázz, ne túlozz, a középúton keresd az erényt! A főnöknők szívesen veszik észre azon nagylelkű elhatározást, hogy többet s jobbat akarunk tenni. Ámde azt is tudják, hogy többet s nagyobbattunk Istenért, ha alázatosan engedelmeskedünk, sem-hogy fékevesztetten megelőzzük a kegyelmet s oly utakra

tévedjünk, ahol lelkünk az öntetszés és hiúság veszélyébe kerül, amikor a maga haladását szeretné feltüntetni s a lelkiélet egyszerű őszintesége helyett a különöst, a szokatlant becsülné többre. A tapasztalat világosan tanítja, hogy rendesen hanyatlás következik be akkor, ha újoncoknak a buzgalom első hevében eláll a lélekzetük. Erőszakolt dolgok rövid éltük, már ezért is nagy jelentőségű minden női rendben a bölcs mérsékletre való nevelés. Fiatal leányok és újoncnövendékek könnyen túloznak. Kiválóan tehetséges és törekvő egyéneknél e hajlam mint becsvágy nyilatkozik meg az erényért vívott harcban. Bátortalan, félénk természetek igen könnyen kevésre becsülik önmagukat s indokolatlanul bűnről vádolják magukat. Ideges természetek képzelt aggodalmasságba s töprenkedésekbe esnek. Ezek csaknem valamennyien végtelenségre hajolnak. Hogy megtalálhassák a helyes lelki egyensúlyt, biztos fegyelmező kézre van szükségük, amely nem engedi meg nekik azt, hogy meglevő erejüket túlbecsüljék, de nem is zárja ki a magasabb törekvést, amely a jövődő tökéletesség záloga.

A túlzásnak e fegyelmezése a szerzetes életnek csaknem minden ágára kiterjed. Sem az imának, sem a munkának, sem a könyveknek, sem a szeretet gyakorlásának, de még a rejtett életnek sem adhatja magát át az ifjú szerzetesnő. Minden különös, feltűnő dolgot kerülnie kell; nagyratörekvőnek kell ugyan lennie, de minden fitogtatás nélkül. Mind a belső, mind a külső érintkezésben egyszerű, feltűnést kerülő magaviseletet kíván a társaság. Ezen túl már nincs közös szabály. Minden léleknek megvannak a maga külön jogai, titkai, mélységei, egyik csillag a másiktól fénye szerint külön-

bözik. Ha azonban a feltűnő erénygyakorlatokért való rajongást érettebb belátás váltotta fel, akkor valamely rendház tagjai is egyre jobban belátják, hogy csillagos egükön azok a legszebb csillagok, amelyek szerényen s csendben rejtik el fényüket az emberi szem elől.

Különös fontosságot tulajdonítanak az önmegtagadás egy nemének, amelyet kívülállók gyakran helytelenítenek, t. i. a rokoni és baráti kötelmek szabályozására. Egyes aszketikus írók könyveiből némelyek azt vélik kiolvasni, hogy egyáltalában ki kell ölniök minden emberi ragaszkodást a szívükből s hogy a tökéletes szerzetesnő ilyen nem is ismerhet. A szülők és testvérek ebből azt következtetik s olykor a tapasztalatlan ujonc meg is erősíti őket e véleményükben, hogy a szerzetesélet feloldja az összes rokoni kötelékeket s hogy ezentúl mint idegenek állnak egymással szemben. Azonban nemsokára helyesen ítéli meg a dolgot. Szerencsére a szülők is mindjobban belátják, hogy a kolostorban élő gyermekük is még mindig az övék. Az Úristen, aki szolgálatába hívta őket, ismét más módon, megnövekedett szeretettel adja őket nekik vissza, ha hivatásuk szellemét jól megértették, ama magasabb megértéssel, a szívnek ama nagyobb szabadságával, amelyet az égiekkel való érintkezés nyújt.

Mit tartsunk a barátságokról? Nincsenek-e megtiltva a zárdában, mind egymás között, mind a gyermekek és a szerzetesnők közt? Igenis és nem is. Különös, másokat kizáró barátkozások tilosak. Tán jó is lesz ezt megindokolnunk. Először is egyáltalában nem helyeselhetők a gyengéd, túlzó hajlamok, mert

gyöngítik a lelket, izgalommal telítik meg, amelyek megzavarhatnák az Úristen és a lélek egymáshoz való viszonyának tisztaságát. Bilincsekbe verhetik a lelket, holott a szerzetesnőnek minden köteléktől menten bármilyen helyváltoztatásra készen kell lennie. Különös barátkozások nagyon könnyen sérthetik az olyan társaságnak közös jogait, mely anyákból és testvérekből áll, kiknek mindegyike igényt tarthat valamennyinek sziveségére, mert szintén szeretettel tartozik mindegyik iránt s ugyanezt el is várhatja mindegyiktől. Nagyon könnyen megtagadjuk másoktól azt, amit túlságosan pazarolunk egyetlenegyre. A méltányosságra s a feláldozásra meg a szolgálatkészségre való képességünk korlátolt. Ha csak egyik oldalra fordítjuk, a másakra már nem telik belőlük s felbillen az egyensúly.

A különös barátságok végül igen könnyen túlzó bizalmaskodássá fajulhatnak, fegyelmezetlenségre vezetnek; a belőlük származó szomorú károk ismeretesek. Épen a szerzeteséletben kell érintetlennek maradnia a lelkiezők várának, ezt pedig a túlságos bizalmaskodás lerontja. Oly bensőséges helynek, szentélynek is kell lennie a lélekben, ahová csak az Úristen léphet. Minden valódi barátságnak alapfeltétele az, hogy meg ne szentégtelenítse e szentély küszöbét. Van kölcsönös megértés, amelyben boldog a szív, mert vigaszt s erőt talál benne a sivár kötelességteljesítés fáradalmas vándorútján. De ily pihenés és megnyugvás tilos, mert azokhoz a dolgokhoz tartozik, amikről lemondunk. Ne felejtjük, hogy az Úristennek szentelt lélek a zár-dába léptekor nem a világ kellemetlen, hanem ép kellemetes, jó dolgait hozta áldozatul.

Mindaz, ami gyengíti vagy védtelessé teszi a lelket, veszélyezteti a szerzetes szellemet. Sok mindenféleképpen kell itt a nagylelkű hallgatás fátyolát borítani, személyes bánatra, kínos élményekre, terhes parancsokra, kicsiny megbántásokra, egyszóval mindarra, amit mindenki némi bátorsággal elviselhet s észrevétlenül elfelejthet. Ha mindezt kitárjuk egy baráti szívnek, akkor elillan lelki-erőnk, életünk elernyed, mert elveszíti önmagában rejlő támaszát.

Egyes, ritka és szent barátságok meg vannak engedve, azonban csak az előljárók beleegyezésével, hogy az engedelmesség áldása legyen rajtuk s valahogy meg ne sértsek a közösség jogait s távol legyen minden titkolódzás. Megtálaljuk oly szerzetestársak közt, akik együttesen töreksenek a tökéletesség magas fokára, avagy már igen előrehaladt lélek s még segítségre szoruló kezdő közt. Ily nemes barátságnál, amely szent életre serkent s amelyet fegyvelmez az önmegtagadás meg a szent szabály, amelyet eléggé véd a hallgatás és nyíltság, alig fognak az erényre serényen törekvő lelkek útközben megállni s a kölcsönös rokonszenv élvezetében megpihenni.

Élvezet s kielégítés egyébként veszedelmesen érintené a barátság tartósságát. Míg e földön időzünk, még a szent barátság is határvonalra szorul, amely mögött még ki nem kutatott terület van. Ha észrevennők, hogy már a legvégsőbb határt is elértük, amelyen tovább mit sem adhat egymásnak a kölcsönös megértés és szeretet, hamar bekövetkeznék kiábrándulásunk. A kertész művészi ügyességét azzal tanusítja, ha meg tud gátolni abban, hogy egy szempillantással áttekintsük a kert egész területét. Csalóka távlatokat tár elénk, meglepő kilátásokat,

tekervényessé teszi az utakat s újabb felfedezésekre csábít. Különös varázsa csak annak van, amit még nem ismerünk. Már emiatt is jó, ha korlátai vannak a barátság-nak, de persze mozgatható korlátok, amelyeket egyrészt nyílt őszinteséggel, másrészt kellő tartózkodás által újra és újra alkalmazhatunk s így kilátásunkat eddig még ki nem kutatott előnyökre el nem veszítjük. Ez áll a szerzetesi élet ama ritka és nemes barátságáról is, amely senkit sem sért meg jogos igényeiben, hanem ellenkezőleg az egész zárda javára szolgál, nemcsak azért, mert magas eszményre törekszik, hanem azért is, mert személyes önfeláldozásában és szeretetének adományaiban különbség nélkül mindenkit részesít.

A noviciatus után főleg arra törekszik a rendi nevelés, hogy az ifjú szerzetesnő a most kezdődő tevékeny élettel lelkivilágának egyensúlyát megőrizze s szent egykedvűséget sajátítson el. Változó hangulattól, túlnagy örömtől vagy szomorúságtól környezetére való tekintetből tartózkodnia kell. Senkinek sincs joga ahhoz, hogy a maga nehézségeinek terhével alkalmatlankodjék másoknak. Minél nagyobb testvéri szeretet lakozik valamely rendházban, minél szívélyesebb egyik a másikkal szemben, annál melegebb részvétre talál mindegyiknek öröme vagy bánata. Le nem győzött rossz hangulat épen ezért elegendő volna arra, hogy a többi hangulatát is befolyásolja.

Másik joga a szerzetes családnak tiltakozik a nemzetiségek szerinti elzárkózottság ellen, mert így csoportokra hullana szét s egyes tagjai abba a veszélybe kerülnének, hogy kizáratnak e körből. Ilyesmit határozottan és kifejezetten tilt a szerzetes szabály. Efféle

szűkös, önző, merev szellem egyáltalán nincs helyén főleg oly társaságban, amely a legkülönbözőbb nemzetekből veszi tagjait, mindegyik elé ugyanazt a célt tűzi, gyakori áthelyezéseket alkalmaz s a szükségétől hajtva már-már nem egyszer vontat vissza összes rendtagjait némely országból, hogy a világ többi részébe ossza szét. A tökéletesség bélyegét viseli magán az a szerzetesi nevelés, amely képessé teszi tagjait arra, hogy fesztelenül érintkezzenek más nemzetiséghez tartozókkal, s hozzájuk alkalmazkodjanak. Nagy ennek az értéke, mert egészséges gondolkozásmódról, gondos nevelésről s jó hivatásról tesz tanuságot.

A nemzetiségek összeolvasztása — előfordul néha tizenkétféle is egy-egy noviciatusban — mindegyiknek előnyös oldalait hozza érvényesülésre, kölcsönös megértést közvetít, s valamennyi jó tulajdonságának méltánylását eszközli. Ehhez tapintat kell, óvatos tartózkodás, mindegyik nemzet viszonyainak s történetének alapos ismerete, nehogy oly dolgokat keverjenek a társalgásba, amiről jobb volna hallgatni.

Felette hatásos nevelési eszközt nyújtanak ezek a közös élet tökéletességét előmozdító csekélységek, ha nagylelkű, részrehajlatlan, kiegyenlítést kereső gondolkodásmóddal párosulnak. Minél jelentéktelenebbek, annál nagyobb figyelmet igényelnek. Aki e készséget még nem sajátította el, azelőtt persze kicsinyes, figyelemre sem méltó dolgoknak látszanak a rend nagy céljaihoz viszonyítva. De aki már elsajátította, az állandó készséget, az szüntelen tökéletességre serkentő eszközre talál benne, amelyről soha sem állíthatja, hogy már nincs rá szüksége. De csak szakemberek ismerik fel teljes jelen-

tötségüket, miként valamely tökéletes ritualénak fontosságát. Társaságunk egyik laikus nővére, a jó Isten különös kegyelmével megáldott Lataste Mária nővér, gyermekkorában magától az édes Üdvözítőtől nyert csodás oktatást szt. hitünk titkaiban s a tökéletességre vezető utakra. Sőt mi több, megtanította e szegény leánykát arra is, mint kell külső magaviseletére ügyelnie s kioktatta mindarról, ami az illemhez s a jó modorhoz tartozik, mert sem az arc kifejezése, sem a magatartás, de még a kézmozdulatok sem közömbösek, főleg ha megszokottakká válnak. Lataste Mária még a noviciatusban halt meg. Ama égi tanítás eredményét azonban egyik rendtársa e szavakba foglalta: Azt cselekszi, amit mindnyájan, de egyikünk sem tudja úgy, miként ő teszi.

Ha végre összefoglaljuk, mikép nevelődnek a szentséges Szív társaságában a tagok rendi hivatásukra, akkor e mód magvát abban látjuk, hogy megtanítják őket mindennek helyes megértésére és értéklésére. Külön fejezetben tárgyaljuk a lelki életet s a szentséges Szívnek a társaságban szokásos tiszteletét. A rendi nevelést meghatározza a személyiség eszményképe, amelyet a társaság nagyrabecsül. Leghatalmasabb rugója az, amit minden tagjától egyformán elvár a rend, t. i. őszinte ragaszkodás és bensőséges szeretet a társaság iránt. Azért a nevelés főleg ezek megerősítésére törekszik. Ha teljesen megértették a rend fegyelmét, akkor e gyermeki szeretet és ragaszkodás a nevelés befejeztével különösen a fogadalmak után hivatássá lesz a hivatásban. Ez pedig abban a rendíthetetlen elhatározásban csúcsosodik, hogy nemcsak a rend ruháját viseli, hanem egészben s tel-

jesen meg akar felelni a társaság követelményeinek. A társaság iránt való szeretet a legkülönbözőbb viszonyokba, a legtávolabbi országokba viszi drága örökségül mindazt, ami egyesít minket. És ismét a szeretet ösztönöz minket, ha arról van szó, hogy tapasztalatokat gyűjtsünk s a napi munkához a magunkéból is hozzájáruljunk. Gondolkodás és munka szerint sokan vagyunk, a szeretetben és összetartásban azonban egyek, bárhol is vagyunk. Ami minket minden származási és nemzetiségi különbség mellett egyesít, az a dolgok egyforma szemlélése s értéklése mindazok részéről, akik helyesen és teljesen fogták fel hivatásukat. Mindannyian meg vagyunk győződve arról, hogy itteni működésünknek állandó és tartós befolyást csak saját életszentségünk adhat. Mindannyiunk szemében annyira egybeforr a társaság jóléte a rendtagokéval, hogy az egyiknek erénye kiárad mindegyikre, egyesek hűtlensége pedig árt az egész társaságnak. Az egyetlen és fontos szolgálatot, amelyet a társaságnak tehetünk, mindannyian önmegszentelésünkben látjuk s tudjuk, hogy nem kívánnak tőlünk semmiféle rendkívülit, hanem csak azt, amit kötelességünk körében megtehetünk. Mindannyiunkat áthatja az a tudat, hogy a lelki haladást inkább az erény nagyrabecsülésével, mintsem a gonosztól való félelemmel mozgítjuk elő s hogy az erényesség abban a szellemben rejlik, mely azt élteti. Így a szerzetesi szent szegénység abban az óhajban, hogy lehetőleg megvessük a földi dolgokat; a tökéletes engedelmesség a szófogadás szellemében; tudjuk, hogy a szent hallgatás szeretete szófukarság nélkül a legjobb eszköz a rendi szabályok betartására, amelyek beszédünket s hallgatásunkat sza-

bályozzák, hogy igazi felebaráti szeretet csak ott lehet, ahol szíves vendégszeretetet gyakorolnak, hol a felebarátunknak csak legszebb vonásait veszik észre és ahol szívesen hisznek rejtett erényességben és életszentségben. Végül mindannyian megegyezünk abban is, hogy a szerzetesi tökéletességet szívből fakadó öröm s meglegegettség teheti teljessé s hogy mindenkor igaz marad szent Teréz szava: Tízezer ördögtől nem kell annyira félni, mint egyetlenegy elégületlen apácától. Ezek s más közös meggyőződéseink adják azt az alaphangot, amely oly sokféle s oly nagyszámú lélek gondolatait csengő összhangba olvasztja. Mélyen megalapozott egység, de nem szürke egyformaság uralkodik a társaságban. Ugyanaz a szellem élteti valamennyi tagját, de megnyilatkozása sokféle lehet. A közös életnek épen az ad különös varázst, hogy mindegyik tagja megőrzi saját egyéniségét, mert sablonos embereket nem óhajt képezni a rend. A közös boldoguláshoz mindenkinek hozzá kell járulnia ; de ép e boldogulásnak, valamint minden egyesnek érdeke megkívánja azt, hogy kiki az maradjon, ami.

IV. FEJEZET.

A SZENTSÉGES SZÍV TISZTELETE.

A megértés foka szerint szeretünk.
(Folignói szt. Angela.)

A szentséges Szív társaságának neve eleinte sok visszatetszéssel találkozott. Hogy mégis megtartották, azt szent alapítónőnk türelmének és kitartásának köszönhetjük. Egyébként hajlandó volt mások nézeteihez alkal-

mazkodni, nagyon készségesen engedett jelentéktelen dolgokban s oly rendkívül körültekintő és megfontolt volt minden tetteiben, mielőtt az Úr akaratát egészen megismerte, hogy annál feltünőbbek életében azok a mozzanatok, amelyek teljesen hajlíthatatlannak mutatják.

Az első s tán a legfontosabb alkalom erre akkor volt, midőn az ifjú társaságnak nevet kellett adnia. Súlyosan latba eső okok a tervbe vett név ellen szóltak, főleg oly időben, amikor azt felvették. E név ugyanis szerepet játszott a Vendée felkelésnél s azóta politikai színezetet kapott. Ezért sokan veszélyesnek tartották, mert a kis társaságot annak a gyanújába hozhatta volna, hogy pártcélokat szolgál. Mások ismét azt óhajtották, hogy már maga a név is kifejezze a társaságnak hitterjesztői működését s a keresztény tanért kifejtett külső tevékenységét. Midőn Magdolna Zsófia hosszabb távollét után egyszer Amiensba visszatért, nagy fájdalomra hallotta, hogy ottani szerzetesnői az „apostol-nők“ nagyhangzású nevét vették fel. Nemcsak elbizakodott hangzása tetszett neki vissza, hanem eltávolodást is látott benne a társaságnak eredeti eszményétől. Nem így tervezte Tournely és nem így hagyományozta reá Varin atya. Hiszen ezek lelkeket akartak gyűjteni, akiknek az legyen főhivatásuk, hogy a szentséges Szív dicsőségére szenteljék életüket. Ez egyszerű ájtatosságnál és ájtatossági gyakorlatoknál többet jelentett. Istennek szentelt életet kívántak, teljes szolgálatot, csak a szolgálat mikéntje nem volt még közelebből meghatározva. Már említettük, hogy a szentséges Szív társaságának megalakulásakor nem volt pontosan körülírt terve és meghatározott szabálya. Úgy állt ott, mint

az öntudatlan gyermek, amely egészen függ mások megértésétől s szeretetteljes gondozásától. Csak aztán ébredt erejének s kötelességeinek tudatára, amelyeket egyre nagyobb növekedése szabott eléje. Barat Zsófia mindjárt kezdettől fogva valóban anyai hűséggel gondozta e gyengéd lényt, szerette, óvta a reá bízott gyermeket, megvédte ellenségeinek támadásaitól csak úgy, mint barátainak túlbuzgalmától és nagyravágyásától. Megértette e gyermeket akkor is, amikor mindnyájan félreértették s legyőzte veleszületett félnkségét meg engedékenységet, ha arról volt szó, hogy megvédje jogait s biztosítsa számára az érvényesülés lehetőségét. Ima, türelem és állhatatosság célra vezették. Sokszor mindenről le tudott volna mondani, csak a szentséges Szív társaságának nevéől nem. Úgy érezte, mintha ily lemondás következtében megmaradna a test, de eltűnik az éltető lélek. A szellem lakozik a névben is, e kettő egybetartozik. Az Úristen a rendalapítóknak különös belátást ad, Magdolna Zsófia is ezzel szemlélte az új intézményt, amely nem az ő lelkéből eredt, nem az ő egyéni jellegét viselte, hanem valódi égi adomány volt. Az eszményt, amelyet a szent maga előtt látott, egyik jézustársasági pap ünnepi szónoklatában e szavakba foglalta: Minden szenvedésért, amelyet Üdvözítőnk földi életében kiállt, külön engesztelés jár, kárpótlás, amelyben szerető szívek részesítik szentséges Szívének szenvedéseit; a hálátlanságért és nemtörődésért, melyet szeretetéért viszonzásul kapott, elégtétel jár, még pedig tiszteletőrség által, azaz olyan társaság által, amely nevét viseli, amely egészen az övé s szeretetből szenteli magát állandó szolgálatára. A szónok hozzátette, hogy a római

levéltárban kutatta, milyen nevet adtak a legrégebb okmányok s határozatok az alapításnak. Kétféle elnevezést, címet talált; az egyik a társaság eredetére utal: *Dominae a Sacratissimo Corde Jesu*, a másik kifejezi az Üdvözítő tulajdonjogát valamennyi rendtaghoz s így hangzik: *Dominae Sacratissimi Cordis Jesu*. Semmi sem örvendeztette meg inkább a szent alapítót, mint ez a felfogás. Így értette ő is mindenkor s ebben csúcsosodtak ki összes tanításai: az egész lény teljes odaadása az Úr személyes szolgálatára; szeretetet kell adni szeretetért, de egybekötve a szentséges Szív mélységes tiszteletével, abban a tudatban, hogy a neki szentelt lélek valóban vigaszt s engesztelést nyújthat mindazon hálátlanságért, hidegségért s megvetésért, amelyet az Üdvözítő itt e földön tán még ma is tapasztal. Ez volna a szent alapító szándéka szerint a szentséges Szív szerzetesnőjének tulajdonképeni hivatása és boldog sorsa.

A szentséges Szív tiszteletének egynél több szempontja van. Tulajdonkép annyi, ahány szív lüktet, amely megérti és gyakorolja ez ájtatosságot. Az Úristen végtelen szeretetének kincseit, amelyek itt vannak ami Urunk Jézus Krisztusban, nem bírja kimeríteni sem az a sok millió tisztelője az anyaszentegyházban, sem az a néhány ezer neki szentelt lélek. Ép oly kevésbé merítheti ki az a számtalan szempontot, amely szerint áhítatuk ezek főtárgya szemlélhető. Mondják, hogy a szentséges Szív tisztelete az összes áhítatgyakorlatokat egy szempont alá foglalja. Akár egy ájtatosság ez a sok közül, akár pedig sok egy alá foglalva, annyi bizonyos, hogy a szentséges Szív tisztelete csakis azokat

a határokat ismeri, amelyeket mindenegyes lélek odaadó megértése, ismerete és szeretete szab eléje.

Az egyház látszólag kettős utat jelöl ki ájtatosságunknak a szentséges Szív ünnepének két miséjében s kettős zsolozsmájában. Az egyik az általános, a másik a különös használatra van szánva. Az általános használatra szolgál a Miserebitur mise, amely kizárólagosan Krisztus Urunknak szenvedő szeretetét ünnepli, amint az szent kinszenvedésének óráiban megnyilatkozott. Az ájtatosság ezen alakja a legelterjedtebb. Ezt gyakorolta oly hűségesen s oly bensőségesen szent Margit Mária is. Saját állandó szenvedései mintegy feljogosították arra, hogy a fájdalom e szentélyébe léphessen s mélyebben hatolhasson oly titkokba, amelyek felé más lelkek alig követhették. Jézus szenvedő Szívének ezen kiváltságos lelkek számára oly kegyelemteljes tisztelete a tömeghez is szól: Ime a szív, amely annyira szeretete az embereket. E szózatra mindenki figyelhet s mindenki szívesen adhat rá feleletet. E szózat új reményt nyújthat a kétségbeesetteknek, felrázhat a közönyből, megnyerheti az ártatlan gyermek szívét, vigasztalhatja a megsomorodottakat, szól az egész emberiséghez és évről-évre mind szélesebb körökbe hatol. Egyesületek és társulatok hirül vizsik az egész világba s nyomában a keresztyén életnek mindenütt pompás gyümölcsei fakadnak. A közös ima leesdi a bűnösök megtérését, segítséget nyújt az inségeseknek, békét szerez a családoknak, kegyelmet a papoknak, hogy Istenhez vezessék a lelkeket s bőségesen teljesedjenek mindazon ígéretek, amelyeket a szentséges Szív szent Margit Máriának tett. Ezen világszerte ismert ájtatossági gyakorlatnak van még más alakja is,

amely oly mértékben hódít, amilyenben ismertté válik. Az egyház liturgiája az Egredimini misében nyilvánítja, amelyet fehér ornátusban mond. Megfelelő zsolozsmáját először Velence és Portugália számára engedélyezték, majd Irland részére is. Innen került más vidékekre és 1853-ban tudomást szerzett róla szent Magdolna Zsófia is. A szent Szív tiszteletének olyan teljes kifejezését találta meg benne, ahogyan ő fogta fel s amint társaságában meghonosította. Ezért Rómához fordult, hogy társasága ezen zsolozsmát mondhassa az eddig használatos helyett s hogy összes kolostoraiban az Egredimini misét mondathassa a szentséges Szív ünnepén. Megkapta az engedélyt, amelyet későbbben minden hó első péntekjére is kiterjesztettek. Ezen a szentséges Szívnek szentelt napon, Jézus szentséges Szíve ünnepén s nyolcadában a szerzetesnők a Boldogságos Szűz kis zsolozsmája helyett a megfelelő ünnepi zsolozsmát mondják. Az Egredimini mise s a vele kapcsolatos zsolozsma sokkal több oldalról mutatja be Jézus szentséges Szívének ájtatosságát, mint a fentebb említett liturgia, amely főképpen csak az Üdvözítő szenvedésére vonatkozik; emezek Krisztus Urunk szeretetét ünneplik és dicsőítik, úgy, ahogy egész földi életében megnyilvánult: a szentséges Szív benső életét összes kinyilatkoztatásaival és dicsőségével, gyöngédségével s szent tűzének hevével. Végtelen anyagot szolgáltatnak az elmélkedésre s elmélyedésre s ez örömeivel és szenvedéseivel lebilincseli a szentséges Szív minden tisztelőjét. Nem zárja ki az egyházi év egyetlen szakát, a lélek egyetlen hangulatát sem. A Jézus Szíve ájtatosság beragyogja s teljes fényében mutatja be szent gyermekségének s rejtett

életének titkait, Krisztus nyilvános tanítói működését, szent kínszenvedését, feltámadását, mennybemenetelét s az eucharisztikus élet titkait. A jámbor lélek minden egyes titokban Krisztus szeretetének új megnyilvánulását fedezi fel s tiszteletével meg szeretetével viszonozza. Nem csodálhatjuk tehát, hogy a szent repeső örömmel üdvözölte e zsolozsmát és miseformát s különösen alkalmasnak tartotta leányai számára, mert alapgondolatait a szerzetesszabálynak csaknem minden egyes lapján fellelhetjük. A szentséges Szív tiszteletének ezen szemlélődő, benső, követésre buzdító, határozott formához nem kötött s mégis minden léleknek alkalmas módja volt épen az, amit keresett. Ezért valóban mély gyökereket vert a társaságban s tökéletesen otthonossá vált benne.

Az ájtatosság minden sajátos alakja érvényesül itt. És miképen az emberré lett Ige földi élete minden egyes titkát szeretettel s tisztelettel övezi a Jézus Szíve ájtatosság, úgy az egyes rendházakban majd emez, majd amaz alakja jut határozottabb kifejezésre. Emitt a buzgalom, az összes külsőséges, népies segítőeszközöket megragadja, hogy a legszélesebb rétegekbe terjessze a Jézus Szíve ájtatosságot. A buzgalom e heve lelkesíti a növendékeket is s apostoláskodásuk valóban váratlan, szinte csodálatos eredményeket ér el. Amott az engesztelés szelleme hatja át a kolostort s az önmegtagadásnak, az igazi, őszinte, tettekben nyilvánuló áldozatkész-ségnek különös bélyegét vési a közös életre s törekvésekre. Másutt szavakban alig jut kifejezésre a Jézus Szíve tisztelete s mégis betölti az egész házat, miként valamely nagy, közszeretben álló személyiség tenné, amely

önkénytelenül varázskörébe vonja az összes jelenlevők gondolatait és érzelmeit anélkül, hogy szó esnék róla. Vagy pedig a legbensőbbben szövődik össze a Jézus Szíve ájtatosság a legméltóságosabb Oltáriszentség tiszteletével s megerősítik egymást úgy, hogy elválaszthatatlanok maradnak. Bizalmas barátsággá lesz az Úr Jézussal, amint azt oly szépen írja le Kempis Tamás; annyira áthatja a háznak minden ájtatosságát, hogy egészen természetesnek látszik s nem is kell külön hangoztatni.

De bárhogy legyen is, az összes rendházakban naponként kétszer emlékeznek meg különösen a szentséges Szívről a zsolozsmáiban s hozzájárul az egyházi ima, amely oly találóan foglalja össze az ájtatosság alapgondolatait: Add meg nekünk, Uram, szentséges Szívednek erényeit s gyullaszd lelkünket szereteted lángoló hevével, hogy hasonlókká váljunk jószágos Szíved kegyes képéhez s megváltásod gyümölcseiben részesedjünk!“

A szentséges Szív megismerése és követése, érte való áldozatkészség s a tiszteletében kifejtett buzgalom lesznek a Jézus Szíve ájtatosságnak gyakorlati megnyilvánulásai, de egyúttal jellegzetes tanulságai is. Könnyű belátnunk, milyen sokféle módon aknázható ki az ájtatosság s milyen tág teret enged minden egyes léleknek az egyéniség s a kegyelem mértéke szerint. Az erények gyakorlásához, sőt még a mindennapi élet legközönségesebb cselekedeteihez a mintaképet Krisztustól vesszük, az ő szellemét, tanításait s amennyire lehet, még gondolatait s hajlamait is követjük. Tanuljatok tőlem! így hangzik a lelket elmélkedésre s szemlélődésre serkentő szövege. Tüzet jöttem bocsátani e földre s mit akarok mást, minthogy égjen! — szól az Üdvözítő szolgálatában

való önfeláldozásra és odaadásra buzdító felhívás s hogy ingyen adjuk azt, amit ingyen kaptunk tőle. Állandóan hallja a lélek e kettős intő szót a bensőséges életre, amely nélkül működésünk csak üres cselekvés volna, mert nem volna mit adnunk; és az apostoli tevékenységre, hogy közöljük másokkal azt, amit ima és munka révén kaptunk Istentől. Így vitte a tiszteletreméltó Duchesne anyja, a társaság első hittérítője a nagypéntekre virradó éjszakai imájában a kinszenvedés kelyhének drágalátos vérét az összes világrészekbe s életének hátralevő éveit ugyanazon szándékkal, kimondhatatlan fáradalmak és rideg csalódások között töltötte el, de mindvégig lankadatlan buzgalomban.

A hónap egyik napja különös meleg fénnel ragyogja be a társaság összes kolostorait s e nap az intézetből már kikerült növendékeknek hű emlékezetében marad: a hónap első péntekje ez. Nagy ünnepségek ugyan nincsenek, de sajátos áhitat ömlik el rajta. A legméltóságosabb Oltáriszentség egész napon át van imádásra kitéve; többnyire nagy gyertya ég előtte a növendékek nevében. A házat szent csend tölti be és hasonlíthatatlan áhitat. A napi munka tovább folyik ugyan, de szinte átszellemültnek látszik s az ég közelebbnek.

A szentséges Szív ünnepének párja a társaság második patrocíniuma: a Boldogságos Szűz legtisztább Szívének ünnepe. Minden hó első szombatját szentelik a szeplőtelen tiszta Szívnek úgy, hogy az első pénteknek mintegy visszfénye ömlik el rajta. Érthető okokból. A fiú szíve s édes anyjái egymástól elválaszthatatlan a katolikus érületben, amely megérti, hogy mi volt s mi most e kettő egymásnak.

A Mária tiszteletnek még másik sajátos egy módjával is megajándékozta az ég a szentséges Szív társaságát és növendékeit, a templomban serdülő Boldogságos Szűznek kegyelemképével, amelyet a római Trinita Dei Monti kolostorában őriznek. Mikor IX. Pius pápa imádkozott előtte, e nevet adta a képnek: Mater admirabilis. Korábban a Liliomos-Madonna néven tisztelték. De ép oly jól megfelelt volna a Hajnalpiros-Madonna név is, mert a hajnal első aranyos sugaraiban fürdő messi táj a háttérben, valamint a szent Szűznek ifjú kora biztatón ígéri az igazság napjának legközelebbi felkeltét. Mindenesetre sokféle gondolatnak szerencsés kifejezését találjuk meg e képben, mindazokét, amelyek ifjú leányok utolsó békés tanuló éveivel kapcsolatosak lehetnek, mielőtt az élet komolysága köszönti őket.

Meg kell beszélnünk még azt a módot, mikép nevelik a szentséges Szív társaságának ifjú tagjait az imára s a bensőséges életre. A körülmények miatt, amelyek közt a társaság megalakult, továbbá azon tény következtében, hogy a rendi szabályok szt. Ignác szabálykönyvére támaszkodnak, a lelki kiképzés sok tekintetben hasonlít a jézustársaságihoz még a női rendben elkerülhetetlen különbségek ellenére is. Ezért főképen jézustársasági írók szerint tanulmányozzák a lelkiéletet, s amikor és ahol csak lehetséges, mindenkor jézustársaságiak vezetik az évi szentgyakorlatokat. A lelki élet így mintegy önmagától alakul ki s itt is az egy célra irányuló közös törekvésben s minden dolognak egyöntetű értékelésében rejlik a leghatásosabb ösztönzés. A sokat megvitatott módszerek nem nehezednek nyomasztó páncélként azokra, akik jól megértik őket. Hiszen több-

nyire inkább a szavakban rejlik a nehézség és nem is a dologban. Ha tapasztalt mesterek magyarázzák e módszereket, akkor nem szűkítik a láthatárt, amítől tán félni lehetne, hanem inkább tágítják. Mert megtanítanak arra, mint kell a holt betű mögött az igazi szellemet, a törvény tulajdonképeni szándékát meglátnunk s hogy egyéniségünket, önmagunkat nem szabad az imában elveszítenünk, hanem inkább értékesítenünk kell az Istennel való érintkezésben.

Szerencsétlen és sajnos csak szószerint megértett ígéret következtében de Limminghé anya elégette mindazon iratokat, amelyekben a szent alapító lelkiéletének legbensőbb titkait kinyilatkoztatta. Más egyéb idevonatkozó közlés vagy adat csak igen gyéren maradt reánk. Egyik-másik levelében találkozunk ugyan egy-egy célzással, egyik-másik elejtett szavát bizalmasan megjegyezték hallgatói emlékezetükben s ránk hagyományozták.

Úgy látszik, hogy a szent nagyon élénken fogta fel a szentséges Szív szeretetét és szenvedését. Különös áhítattal tudott elmélkedni az adventi titokról, az emberré lett. Igének a megsemmisülésig menő alázatosságáról. Gyors összeszedettséggel tudott elmerülni az imában. Szorgalmasan látogatta az Oltáriszentséget, rövid szentségimádás többször szakította félbe munkáját, de hosszú órákat is szentelt az áhitatnak. Imádásos élete rendkívül bensőséges lehetett másokéhoz képest s feltehetjük, hogy imáinak nagyrésze forrón szeretett rendjének vált hasznára. Erről tanuságot tesznek levelei s a „kis társaságnak“ csodálatos kiszabadulása a vad viharokból, amikor a szentanya imádkozott és szenvedett érte türelmesen.

A gondozatlan gyermeki lelkek nagy veszedelmét látva, lemondott szerzetesi életének kezdetén azon határozott hajlamáról, amely a szent magány és csend felé vonzotta. Tán fel is áldozta azon különös kegyelmeket, amelyekre lelke olyan fogékornak látszott?... Az égi kegyelem ilyen megnyilvánulásainak szárnyai tán elragadták volna a földről s elvesztette volna azon képességét, hogy irányítsa s kormányozza a kezére bízott s a vezetése alatt megnövekedett társaságot, s tán elvesztette volna érzékét sok olyan dolog iránt, amelyek nagy jelentőségűek a nevelés munkájában. Lehetséges, hogy le kellett mondania az ima magasabb fokáról, csakhogy közelebb eső kötelmeit meg ne károsítsa. Esetleg bővebb része is volt ama égi kegyelmekben, mintsem sejtjenők. Az Isten akaratával való tökéletes egyezése, a dicsőségeért hevülő lángbuzgalma és a vele való egyesülés utáni forró óhaja mindenesetre kárpótolták mindazért az érdemért, amilyent kevesebb lemondást igényelő s mégis érezhetőbb vigasztnyújtó életmóddal szerezhett volna. Ama lelki leányai, kik ugyanúgy vonzódnak az elmélkedő ima, csend és magány iránt, mint ő, — miközben különböző, elodázhatatlan kötelmek külső tevékenységre szorítják őket — vigaszt meríthetnek abból a gondolatból, hogy szent alapítójuk hasonló nehézségek nyomása alatt szenvedett, de közben a nehezen megtalálható középúton haladt, amelyen végtére mindkét életmód egyesíthető. Az a kevés, amit a szent benső életéről tudunk, mindenesetre teljes összhangban van az önmegsemmisülésre és a rejtett életre irányuló egész törekvésével.

V. FEJEZET.

APOSTOLI TEVÉKENYSÉG.

A szeretet mértéke szerint működünk.
(Folignói szt. Angela.)

A kifelé tevékeny szerzetesrendekben az imának túlárado forrásából kell a külső tevékenységnek táplálkoznia. Csak ilyen feltétel mellett állíthatók a tisztán elmélkedő rendek mellé. Fenkölt céljuk miatt ezek állanak első helyen, mert az egész embert teljesen Isten közvetlen szolgálatába állítják. A szt. zsolozsmaima magasztos hódolata, a szakadatlan imának többféle módon ápolt szelleme, a szabály által előírt bünbánati cselekmények minden egyes képességet lekötnek, hogy akár cselekvőleg, akár szenvedőleg részt vegyen a mindent felölelő dicsőítő áldozatban. Kifelé irányuló tevékenységük nincs. Európa több országában erős áramlat vehető észre, amely sok rendtagot vezet a szemlélődő szerzetesrendeknek sorába. Isten szelleme ott hat, ahol akar és nem a mi dolgunk, hogy útjait kifürkésszük. Tán ép a lázas tevékenység, a világi élet nagy nyugalansága önti a lelkekbe azt a vágyat, hogy teljesen szakítsanak a világgal és csendes hallgatagságba meg a legmélyebb magányba zárkozzanak. Lehet, hogy a nyugtalan világfiak tömegét az imádkozó lelkek kovásza fogja gyógyítani. Vagy tán „e világtól való menekülés“, miként az egyház első századaiban, előhírnöke azon nagy katasztrófáknak, amelyekre majd új kegyelmi idők következnek? Olykor bizonyos szentéletű személyektől indul ki a szemlélődő életre való törekvés, akiknek életrajza széles körökben ismeretes s utánzásra

buzdít. Mindenesetre hálát kell adnunk az Úristennek, ha sok arra hivatott lélek siet imájával az egyháznak s a világnak segítségére s ha a szemlélődő élet viruló mezőin és békés forrásainál sokan találnak lakhelyet.

Az egyház általános tanítása szerint az emberré lett Igének életmódjához való nagyobb hasonlóság különös áldása van azon szerzetesi életen, amely külső tevékenységgel köti össze az ima ápolását. A legtevékenyebb felebaráti szeretet sem közelíti meg azt a tökéletes önfeláldozást, amellyel az Üdvözítő az emberiség bármely osztályának, bármely személyes igényének szolgálatába állt s viszont a szemlélődő rendek szabályai sem érnek fel azon imában eltöltött éjszakákkal, amelyek Jézus életében ilyen munkanapokra következtek. Amint az egyháznak vannak otthonai az elmélkedés és ima számára, de emellett állandó hadserege is van a tevékeny felebaráti szeretet szolgálatában, úgy illet, hogy az Istenember ezen kettős életének is hódoljon és kövesse azt. Ezért oly rendeknek is kellett keletkezniök, amelyek azt a nehéz feladatot tűzték ki, hogy mindkettőt összekössék, amennyiben benső összeszedettségre, szemlélődő életre törekszenek, de emellett a lelki irgalmasság szolgálatába állanak, a lelki buzgalom műveinek szentelik magukat.

E ponton érezhető a kettős életmód nehézsége. Nem állhat két egymástól elkülönített részből, hanem teljesen Istennek szentelt életen kell alapulnia, amely különböző tevékenységben nyilvánul. Így az élethez szükséges lélegzési folyamat is kettős mozgást végez, a be- és kilégzést, amelyek kölcsönösen feltételezik egymást. Az ima mélyéből merített életerőt mint Isten ajándékát viszi a szó hangja a külvilágba. Olyan lelkek, akik ezen

kettős életmódra vannak hivatva, szükségét érzik annak, hogy másokkal is közöljék, amit Istentől kaptak. Szinte lehetetlennek érzik, hogy csak maguknak tartsák meg az isteni szót. Másokat is megajándékoznak vele, akár gyermekek, akár pedig bűnösök, avagy bűnbánók, kétségbeesett vagy megpróbáltatásokon átment lelkek is legyenek azok. Mindannyiokkal közlik az isteni hívó szót, és ösztönzik őket, hogy jöjjenek, hadd teljék meg a ház a lakodalomra. Senkisem ismerheti meg az emberi nemnek egyetlenegy nagy baját sem anélkül, hogy annak súlyát ne érezné s élményei arra ne bírják, hogy a bajok orvoslására egészen fölláldozza magát. De ép ekkor kell a tevékenység vágyát fékezni, e buzgalom hevét korlátozni, mert ima, Istennel való egyesség nélkül e munka hasztalan volna, a szó nem volna isteni, hanem csak üres csengés. Mondják, hogy az ima a lélek fokmérője s aki a szerzetesek működését megfigyeli, bizonyára helybenhagyja ezt. Nem a képesség és tehetség adnak munkásságunknak maradandó értéket, hanem az Istennel való egyesülés s mindaz, amit ez magába foglal. Mert miként az ima nyugodt kedélynek és zavartalan gondolatoknak kifolyása, úgy tesz képessé arra, hogy másoknak is zavartalan gondolatokat és lelkinyugalmat szerezzünk. Ez adományok már elegendők az ima értékének igazolására. A békének és az örömmnek légkörét teremtik meg, amely fáradalmas munkánkat a higgadságnak, sőt a nyugalomnak magaslatára emeli, ahol megtalálja lelkünk a békét, gondolatvilágunk a csendet, ahol egyenletes lesz az összeszedettség, hallgatnak a gondok és megszűnik a vihar. Mily könnyen értik félre, avagy nem látják be a kettős életmódnak ezen oldalát főleg a mai

időkben, ahol nekünk katolikusokunk jól fegyelmezett, számban és erőben messze felettünk álló erővel kell a harcot felvennünk. A világgal szemben úgy áll az egyház, mint egykor Dávid Goliáttal, gyengén és védtelenül az elnyomó hatalommal szemben. A világ szemében mindenkor a szerzetesek tűntek fel a legegyszerűbbeknek s az egyház seregében a legkevésbé felvértezetteknek úgy, hogy barátaik nem ritkán aggódtak a harc kimenetele miatt. Aki közvetlen érintkezésben nem áll velük, az nem is sejtheti, hogy mily hatalmasnak és győzedelmesnek mutatkozik az Isten kegyelme azokban, akik mindenekelőtt Isten országát keresik, nagyrabecsülik a rendi szabályokat és megőrzik az ima szellemét.

A kettős életmód nehézségei nem tagadhatók. A kívülről jövő nyomás még fokozza azokat, amikor főleg a nevelés terén sokféle törvényszerű előírás a szerzetesek kiszorítására törekszik. Azonban ilyen aggályok nem csökkentik az apostolkodás vonzó erejét, sőt inkább fokozzák. Miként az első keresztények korában a vértanúságra való kilátás nem rettentette vissza a szűzet, hanem hivogatólag tündöklött előtte, úgy reánk is vár a dicsőség koronája a folytonos ellenállások elviseléseért. Ez bátorítson minket, hogy küzdőterünk folytonos kereszt-tűzésében össze ne roskadjunk az egyre növekvő követelmények súlya alatt.

Ez lesz győzelmi koszorúja azoknak, akik a szerzeteséletnek ezen nemében tömörültek az Úr zászlaja alá.

Az irgalmasság minden testi cselekedete iskolázott csapatokat talál a tevékeny rendekben, amelyek tagjai a betegeknek és inségben szenvedőknek nemcsak testi bajokban, hanem lelkiekben is szolgálnak. Az irgalmasság

lelki cselekedetei különbözőképen vannak szétosztva ama szerzetesrendek közt, amelyek a kettős életmódnak szentelik magukat. Hivatásuk a lelki inségen segíteni de úgy, hogy ne csak a lelket, hanem a testet is ápolják. A testi segítség ugyanis gyakran a legközelebbi út a lélekhez és e kettős szolgálathoz a mester példája világít előttük, aki előtt semmi emberi baj sem volt idegen.

Ezen elosztásnál a szentséges Szív apácáinak négy-szeres feladat jutott osztályrészül: Befolyásos társadalmi osztályok leányainak nevelése nevelőintézetekben; nép és úgynevezett szabad iskolákban való oktatás; a lelki-gyakorlatok intézménye; végre üdvösséges érintkezés világi személyekkel. A viszonyok és a helyi szükségletek szerint e művek mindegyike olykor külön ágakat is hajt.

Legkifejlettebb s legismertebb apostolkodásunk a leánynevelés nevelőintézeteinkben és iskoláinkban; erről majd külön fejezetben szólunk. Itt vele rokon, felette fontos műről akarunk beszélni, amelyben rendtagjaink Peruban, Angliában és újabban Spanyolországban is résztvesznek. A tanítónőképzők vezetését értjük, amelyekben katolikus tanítónőket képezünk ki az elemioktatás számára. Ez intézetek jelentősége megbecsülhetetlen, mert a demokrácia emelkedő hulláma a népiskolának eddig nem sejtett fontosságot ad. A vallásos nevelésnek pedig ezekben is kell érvényesülnie, sőt most inkább, mint valaha. A katolikus tanításnak ma kétszeresen helyt kell állania nem is annyira a protestantizmussal szemben, amely fulánkját már több helyütt elvesztette, hanem inkább a hitetlenség újabb és veszedelmesebb formáival szemben. Együttal alkalmasnak kell lennie arra

is, hogy felhasználja korunk kedvező lehetőségeit ma, mikor valóban a nyugtalanságnak és homályos istenkeresésnek napjait éljük.

Lehet már apostol a hitigazságokban jól kioktatott gyermek is. Mindenki harcol a gyermekért, aki a jövőbe néz. A tanítónőképzők célja épen az, hogy a tanítónők révén hassanak a gyermekekre. E cél igen vonzóvá teszi az azokban való működést. Szerzetesnőink sokra becsülik az elemi iskolákban való oktatást, a tanítónőképzőkben azonban nem az egyes gyermek a nevelés tárgya, hanem az egész iskolát, illetve osztályt nevelik a jövőendő tanítónőben, akinek befolyása alatt állanak majd a gyermekek. Bizonyos tekintetben nem is tanítónők, hanem apostolok kiképezéséről van itt szó.

A tanítónőjelölteknek kettős célra kell törekedniök: ismereteket kell elsajátítaniok, általános műveltséget, továbbá ügyességet a tanításban, hogy képesek legyenek az állam felügyelete s vezetése alatt álló állami iskolákban tanítani. Ehhez sok kell, de ily módon jutnak az államilag képesített tanítónők tiszteletreméltó sorába. A katolikus tanítónő feladatának betöltésére azonban ez még nem elegendő. Még további kettős készület kell neki, részben tárgyi, részben személyi követelmények szerint. A katolikus tanítónők kiképezése megkívánja a katolikus hitnek és erkölcstannak, a Szentírásnak és egyháztörténelemnek alapos ismeretét, a katolikus élet praktikus megértését, hogy a reájuk bízott katolikus gyermekeket vallásuk szellemében nevelhessék és taníthassák. Ezenfelül megkívánjuk tőlük azt is, hogy más vallású tanítók közt helyt álljanak meggyőződésükért, kérdéseikre megfelelhessenek, kifogásaikat cáfolhassák s hitüket szóval,

vagy életmóddal is megvédhessék. Kiképzésük e részét szigorúan ellenőrzi az egyházi hatóság. Az állami tankepesítő vizsgálat mellett a püspök s helyettesei is tartanak vizsgálatokat a vallástanból, a Szentírásból és a gyakorlati hittanításból. Vizsgálat ez is, mint az állami tanítóképesítés, de hangja merőben különbözik ettől. Nem oly feszes, mert az összes résztvevők ugyanazon hithez tartozók, szinte egy családnak tagjaiként szerepelnek, a hitbeli meggyőződés és katolikus élet egy-ugyanazon talaján állanak s egyformán fogják fel az élet nagy igazságait. Ámde komolynak nagyon is komoly vizsgálat ez, mert itt a gyermeki lelkek örök érdekeiről van szó. Az egyházi bizottság nagyon behatóan vizsgálja nem azt, vajjon mennyi művészettel, mily fényesen tud-e a jelölt tanítani, hanem tud-e egyszerűen, világosan, behatóan és meggyőzően előadni s van-e elegendő tárgyismerete? A vizsgáztatók állandó érintkezésben vannak az ifjúsággal s ép ezért saját tapasztalatukból ítélik meg, vajjon olyan-e a jelölt tanítása, hogy megtalálja az utát a gyermek lelkéhez.

A szakképzettséget így módon ki lehet próbálni. De a hit- és erkölcsstanból adott oktatás még nem elegendő, bármilyen kitűnő legyen is. Van ennek még más eleme is, amely az egész hitoktatást áthatja, amely táplálja a katolikus életet, de amely nehezen határozható meg, nevezzük „katolikus légkörnek”. Ennek kell egészen s teljesen betöltenie az iskolát, a hittani órákon kívül is. Isten jelenléte tölti be a házat s a földieket felülmúló örök értékek fogalmával eleveníti meg a dolgokat. A katolikus légkör a bizonyosság, az öröm, a bizalom légköre, olyan, amely láthatatlan, de

mégis érezhető hatalomra és szeretetre támaszkodhatik. Kölcsönös megértést és szeretetet ad a katolikus tanítónőnek és a gyermekeknek egyaránt, beszédmodot, amelyben lelkeik találkoznak s amely könnyen s természetesen kifejezi a benső meggyőződést, a reményt, a türelmet s bánatban a vigaszt. Hogy e katolikus légkört megteremthesse a tanítónő, további készületre van szüksége, ez nem szakszerű, hanem már személyes természetű.

Katolikus tanítónők személyes előkészülete kétségen kívül a katolikus tanítóképzőben történik a legjobban, ahol állandóan ezt a légkört szívhatják magukba. Hogy adjanak olyasmit, amit még maguk sem szereztek meg? Katolikus légkört csak akkor tudnak teremteni, ha maguk is ebben éltek odahaza, az iskolában és a tanítónőképzőintézetben. Különben nehezen értenék meg, hogy tulajdonkép miről is van itt szó. Ezért hoznak katolikus részről oly sok és súlyos áldozatot, hogy maguk alapíthassanak és tarthassanak fenn tanítóképzőintézeteket. De áldozatokat kívánnak a tanítónőjelölttől is. Ha meghozza őket, később sohasem fogja megbánni, mert általuk került oly állásba, amely lelki befolyás tekintetében Isten papjaiéhez és szerzeteseiéhez áll közel. A pálya is, amelyre előkészül a jelölt, sok önmegtagadást követel. Ha méltónak akar bizonyulni feladatára, akkor áldozatot kell hoznia. A jutalmat, amelyre törekszik, e világ nem adhatja meg. Ez a túlvilágon vár reá, ott fogja csak lemondásos tevékenységének gyümölcsét élvezni. A reábízott gyermekek lelkei alkotják majd ott fenn az égben az ő koronáját.

Önmegtagadás jelzi a katolikus tanítónő életútjait. Ezért kell áldozatos szellemének a nevelés tar-

tama alatt mély gyökereket eresztene. Mások túlszárnyalják majd, világi jutalmat és dicsőséget fognak aratni, neki nem szabad emiatt elkeserednie, ez nem is zavarhatja meg szolgálatában. Mások élvezhetik életüket s tevékenységüket csak a kötelesség szűk körébe szoríthatják; a katolikus tanítónő tudja, hogy önmagához és hivatásához hűtlenné válnék, ha csak kötelességét teljesítené. Mások tanítványaikat jó barátságos bánásmódban, példás oktatásban részesíthetik és kitűnően betölthetik hivatásukat, a katolikus tanítónő azonban tudja, hogy neki többet kell nyújtania, hogy az Úristen igaz szeretetet kíván tőle tanítványaival szemben, mert ezek az ő gyermekei, a mennyország örökösei, Krisztusban testvérei. Ezért kell a tanítónőképzőkben a hitnek, a szeretetnek, az áldozatkészségnek szellemét különösen ápolni és fejleszteni. Igen jól értik s tudják azt mindazok, akik a nagy műre hivatva vannak s törekszenek is utána. Megfontolandó, hogy magas egyházi méltóságok a jelöltekhez, vagy a katolikus tanítónőkhöz intézett buzdításaikban oly sokszor hangoztatják az ima szükségességét, nem a reggeli fohászoknak, esti imáknak, vagy más ájtatosságoknak, hanem az ima szellemének szükségességét hirdetik, amely a tevékeny élet közepette is talál időt s kedvet az imára, az Úristennel való bizalmas érintkezés megszokására.

Ezek megfontolásából eléggé kitűnik, mennyire meg tudja becsülni a szentséges Szív társasága a katolikus tanítónőképzőkben való működését. Semmiféle más tevékenység nem nyújt oly messziremenő befolyást a szentséges Szív szeretetének és tiszteletének terjesztésére, mint ez. Azon lelkek száma, amelyek a nálunk

kiképzett tanítónők befolyása alá kerülnek, állandóan növekszik. És minden önmegtagadásban megedzett jellem, minden lélek, amely imádkozni tanult a képzőintézetben, már bizonyos számú gyermeket jelent, akiket ő nevelt áldozatkészségre, az ima erejébe vetett rendületlen hitre és lehetőleg az ima buzgó gyakorlata is.

A chilei katolikus kormány a múlt század közepén két tanítónőképzőt bízott a szentséges Szív szerzetesnőire. Egy későbbi egyházellenes kormány megfosztotta őket e működéstől s hasonló gondolkozású világi egyénekre bízta az intézetek vezetését. Még ma is, azaz hosszú évtizedek múlva, szívesen térnek vissza a katolikus tanítónők ahhoz a házhoz, ahol kiképzésüket nyerték. Barátságos érintkezést tartanak vele fenn s hívek elveikhez, amelyeket ott plántáltak beléjük. Így mély, kipusztíthatatlan gyökereket ver a katolikus tanítónőképzőkben nyert nevelés. Hogy milyen fontosak a mi népiskoláink, azt nem kell bővebben fejtegetnünk; mindenütt sokra becsülik és szeretik őket úgy, hogy felesleges többet szólnunk arról, amit már oly gyakran és szebben megmondtak mások. Külső iskoláiban nem köti magát a társaság saját módszeréhez, hanem alkalmazkodik az illető ország követelményeihez s tanítási módszeréhez. Ott, hol az elemi iskola még nem áll állami felügyelet alatt, inkább saját jövőjükre készíti elő a gyermekeket, semhogy sokféle ismerettel túlterhelje őket. De ez a cselekvési szabadság egyre gyéresebb lesz.

A lelkigyakorlatok ügye ma igen korszerűnek látszik. Világi embereknel valóságos jótéteményszámba megy, ha csendben, lelki összeszedettségben tölthetnek

némi időt, ha újra elmélkedhetnek az örök igazságokról s bensőségesen készülhetnek a szentségekhez való járuláshoz, miközben oktatást nyernek a lelkiélet alapigazságaiban és bevezetik őket az imádságos életbe. Katholikuskoknál az ilyen lelkigyakorlatok rendkívül hatásosak arra, hogy megőrizhessék, vagy helyreállíthassák lelki egyensúlyukat. A tisztviselők bankszünnapjától, a gyári munkások farsangi triduumától, a tanítók és óvók különös lelkigyakorlatáig, a szentgyakorlatoknak minden fajtája képviselve van zárdáinkban s mindenütt mély és teljes rokonszenvet kelt. A szerzetesök feladata ilyenkor a lelkiatyák tevékenységét támogatni. Tanácsot adnak a kételkedőknek a gyakorlati élet kérdéseiben, vigasztalják a szomorúakat, gondoskodnak ellátásukról, ami bizony olykor nem kis feladat, főleg, ha ezernél több munkásnő sereglik össze 10—16 lelkiatya köré, akik gyóntatnak és szónokolnak. A megértés és együttérzés, amelyet a szerzetesök a lelkigyakorlatokban résztvevők iránt tanusítanak, mindenestre nagyban emeli a szép mű sikerét.

Ugyancsak megértést és együttérzést kíván a negyedik eszköz is, mellyel a társaság a halhatatlan lelkek segítségére siet. Ez a világi egyénnel való szükség-szerű érintkezés, akár úgy, hogy csak rövid időre látogatják meg a kolostort, akár pedig úgy, hogy rokonság címén, vagy mint Mária-gyermekek, esetleg mint különböző társulatok tagjai, állandó érintkezésben vannak vele. A kongregációk kiterjesztik az internátusok s iskolák üdvös befolyását az iskola utáni évekre is; a keresztény anyákat pedig külön gyűléseken irányítják, hogy az élet fáradalmaikat bátran viseljék s gyermekeik jólétét biztosítsák.

A Mária-kongregációk intézményét már szent alapítónők életében honosították meg intézeteinkben s azóta minden egyes kolostorunkban virágzik. Csak a serdültebb növendékek lesznek tagjai s az intézettől távozván, magukkal viszik kedves érmüket s köréjük, mint mag köré, csoportosulnak a külső tagok. A kongregáció a legfontosabb intézményeink egyike. Saját statutumai és szabályai vannak számos privilégiummal s búcsúval, amelyek csaknem utólérik a római prima primariát. Egyébként egyes kolostorok kongregációi az anyakongregációba vannak bekebelezve. A Sacré-Coeurben kapott érem szíves fogadtatást biztosít a tagoknak bármely kolostorunkban. A szabályok semmiféle karitativ tevékenységre nem köteleznek, hanem a Mária-gyermekeknek a helyi körülmények szerint kell szeretetszolgálatokat teljesíteniök. Főleg azt kívánjuk meg tőlük, hogy amennyire csak lehet, hívek legyenek az elmélkedő imában s évenként lelkigyakorlatokon vegyenek részt. A társadalmi érintkezésben példaképei legyenek a hithű, kifogástalan életmódnak, becsüljék a lelkiséget s buzgólkodjanak a szentséges Szívnek s Szűz Mária szeplőtelen Szívének tiszteletében. Ebben látta a szent alapítónő a kongregáció lényegét és célját. A külvilággal való érintkezés is apostolkodás, amely váratlan alakulatot vehet. Gyakran nem látni pillanatnyi sikert. Mégis szabad remélnünk, hogy egyetlen, hittel, bizalommal és imával megtermékenyített mag sem vész el. Erről sok példa tanuskodik. De mivel általánosságban érvényes szabályról s tervszerű eljárási módról épen itt nem lehet szó, minden azoknak természetfeletti diszpozíciójától függ, akiknek kötelve az érintkezés. Erre a hivatásra főkép

az ima és a tapasztalás képesít. Olykor előfordul, hogy az Úristen a társaság noviciatusába már előrehaladt korú egyéneket küld, akiket minden látszat szerint maga készített erre elő. Ezek átmentek már a megpróbáltatás tűzén s eljutottak a keresztény tökéletességre, még mielőtt a kolostori tökéletesség iskolájába léptek. Mivel a világban gondok árán szerezték tapasztalataikat, könnyebbnek látják a szerzetesi kiképzést, mint azok, akik csak az élet napsugaras oldalát ismerték s kiknek eddig még sohasem szegett akaratukat először kell igába törniök. Amit e későn jöttek tapasztaltak és végigéltek, alkalmassá teszi őket arra, hogy vigaszt és felvilágosítást adjanak azoknak, akik hasonló helyzetbe jutottak.

Az Úristen előtt az esti áldozat ép oly kedves s értékes, mint a hajnali áldozat s szőlőjében a különböző órákban meghívott s különféleképen előkészített munkásoknak egyformán kiosztja a nekik megfelelő munkát. A rendben minden képességet értékesítenek s olyan egyének, akik szilárdan hitték, hogy nincs valamire való képességük, gyakran oly előnyösen fejlődnek ki, hogy vigaszai és támaszai lesznek annak a rendi családnak, amelybe kerülnek. Nagyon igaz és találó az a szállóige, hogy a szentséges Szív társaságában hasznos lehet mindenki, de feltétlenül senki sem szükséges.

VI. FEJEZET.

A SZENTSÉGES SZÍV GYERMEKEI.

Számítunk reátok... Semmiféle hűtlenség vagy elpártolás ne forduljon elő köztetek... Szükségünk van reátok!

1911. júniusában Mercier bíboros ezeket a szavakat intézte néhány sacré-coeuri növendékhez.

A szentséges Szív növendékeinek egyik tapasztalt megfigyelője nem régen így nyilatkozott egy leányról: Szinte tipikusan mutatkozik rajta a Sacré-Coeur befolyása, másokon csak némi hatás tapasztalható, ez azonban teljesen zárdai nevelés. Arra a kérdésre, hogy ugyan mi is mondható növendékeinken tipikus vonásnak, némi gondolkodás után e szép feleletet adta: „Nagyon ártatlanok, igen érélyesek s megvan az a jó szándékuk, hogy Istenért tegyenek valamit életükben“. Találókban nem is lehetett volna ezt a célt megjelölni, amelyre a nevelésben törekszünk. Szent Magdolna Zsófiát e felelet elragadta volna, mert rövid szavakban felöleli mindazt, amit ő maga állapított meg nevelési szabályaiban.

Növendékeveire visszatekintve, egyik nálunk nevelkedett úrnő igazi amerikai módra e magvas szavakat használta: Önök „értékmérőket és horgonyokat“ adtak nekünk. E nyilatkozat is megfelelt volna a szent alapítónőnek, mert világi szempontból világítja meg a nevelés gyakorlati eredményét. Értékmérőkre volt e hölgynek szüksége, hogy helyesen ítélje meg e világ dolgait, nem bélyegezte őket „értékteleneknek“ — hiszen méltóan töltötte be társadalmi állását — hanem belátta csekély

jelentőségüket. Horgonyokra volt szüksége, hogy az élet viharaiban megtalálhassa a helyes támaszt.

Így ítélik meg világi emberek a szentséges Szív nevelőintézeteiben követett jellemnevelésnek eredményeit. Alapszabályaink nyomatékosan követelik, hogy az élet számára neveljük növendékeinket s e követelményt azzal indokolják, hogy a legtöbbször az lesz majdan hivatása, hogy háztartást vezessen s abban érvényesítse befolyását. Az egész nevelésnek tehát főképen erre a célra kell törekednie, mert valamilyen magasabb hivatásnak kitüntető volta aránylag csak kevésnek jut majd osztályrészül. Ezért véste oly nyomatékosan belénk Goetz anya, hogy a leányokat elsősorban kötelességeik megbecsülésére szoktassuk s közben bizony kellemetlenségek elviselésére is. Két veszedelemre volt figyelemmel, amely különösen fenyegeti a nőt s amelynek ellent kell állnia; e kettő: az élvezet és a szenvedés. Mindkettő ellen fel kell vértéznie magát. A bölcs általánosfőnöknő reményei néha meglepően teljesedtek, amennyiben oly leányok, kiknek nevelése kezdetben a látszat szerint hibás uton járt, szinte hősi erényeket fejtettek ki, mihelyt kérészek és szenvedések érték őket.

Társaságunkban egyénileg fogjuk fel a nevelést. Az egyes növendékeknek s személyes iskoláztatásuknak tulajdonítunk nagy jelentőséget. Egész eljárásunk oda-irányul, hogy minden egyes gyermek személyének értéket adjunk, értékes jellemet neveljünk belőle s erős alapelvekre meg szilárd hitre tanítsuk. Túltömött intézeteket nem tartunk kívánatosnak. Csak mérsékelt létszám mellett lehetséges minden növendék jellemét megfigyelni, tanulmányozni, gondosan és egyénileg fejleszteni. Nagy

létszámnál mindezt más uton kell pótolni. Ha nagy, népes osztályokban megfigyeljük a növendékeknek erősen megfeszített versengését, melynek célja a dicséretes vizsgálati eredmény, avagy ha amerikai iskolákról olvasuk, hogy hétéves kisleányok magukban sietnek a legnépesebb utakon, vagy felügyelet nélkül törekszenek a legfelsőbb emeleten elhelyezett osztályokba, mert csak ott fogadja őket a tanítónő, akkor csodálkozunk ily korai önállóságon s kitartó szorgalmon. Szép eredmények ezek, de másneműek. Az egyes jellemek nehézségeit nem veszik tekintetbe és az ennek önmaga ellen való harcát későbbi időre halasztották. Az évvégi vizsgálatok nevelői hatása nagy lehet ugyan s egész sereg más oly segédeszközt pótolhat, aminőket egyszerűbb iskolai viszonyok közt szokás felhasználni. A szentséges Szív intézeteiben elvből törekszenek arra, hogy meghagyják minden gyermek egyéniségét s annyi szeretettel környezzék, hogy otthonosan érezze magát, olyannak mutatkozzék, amilyen valóban, jó és rossz oldalaival együtt. Ekkor veszik aztán kézbe s megtanítják önismeretre s önművelésre. Ez olyan eszközöket és utakat kíván meg, amelyek sűrűn látogatott osztályokban nem alkalmazhatók. Megvan ezeknek is a maguk előnye, de más az eredményük. Erősítik az összetartás szellemét, fokozzák a talpraesettséget s egyes esetekben vezető-képességet ébresztenek. Azonban a kiegyenlített jellemnek lassú fejlődését nem könnyen érik el s figyelmen kívül hagyják a gyermek életének s gondolkodásmódjának sok eshetőségét.

Hogy e téren elérhessünk valamit, a kedélyek szoros kapcsolatát kell megteremtenünk. Nagyszámú

tanulóknál általános tapasztalatokat és hasznos megfigyeléseket lehet tenni a gyermekről. Gondosan figyelő tanítók sokféle felvilágosítást tudnak majd adni, amelyet szívesen fogadnak a kutatók és a gyermekpszichológusok. Ámde vannak másfajta tapasztalatok is, amelyek ilyen tanítók előtt többé-kevésbbé ismeretlenek. Nem könyvismeretről van itt szó, hanem mesterkéletlen, közvetlen, mondjuk bár műkedvelő tudásról, mely valóban csak lelkes szeretetnek lehet az eredménye és nem hivatásos tudákosságé. Mi itt inkább a „gyermeket” és nem a „gyermeket” tanulmányozzuk.

A vegytanban azt kérdezzük, mi lesz a különböző anyagokkal, ha összekeverjük. Olykor hasonló módon tanulmányozzuk a gyermekeket is, de a felelet nem oly egyértelmű, mint a vegyi készítményeknél. A gyermekek néha meglepően viselkednek. A gyermek jellemnevelésénél rendkívül fontos, hogy megértsük gondolkodásmódját s akaratomegnyilvánításának néha meglepő mozzanatait; de erre csak oly nevelők képesek, akik igazán szeretik és nagyrabecsülik a gyermekeket. Csak ilyenekre bízák a gyermekek titkaikat, mással szemben hihetetlen erős a tartózkodó hallgatásuk.

Két úton lehet a gyermekeket későbbi életükre előkészíteni s önfegyelmezésre vezetni; az egyik közvetlenül, a másik közvetve vezet célhoz. Az elsőnek megvannak a maga előnyei, gyakran szép és gyors eredményt tud felmutatni. Ápolja a jámborságot, néhány világos alapelvet és az ifjú lélekbe, előírja neki a legfontosabb életszabályokat, előírásokkal meg emlékeztetésekké teszi arra, hogy alkalmazkodjék a világban kijelölt helyzetéhez s tiszteletreméltóan is töltse

be. A közvetett módszer hosszadalmasabb és kevésbé tiszták a körvonalai. A gyermeknek benső, vezető fény-sugarat akar adni, erőt, hogy meredek ösvényekre tudjon kapaszkodni s aztán a világosság fényében ismeretlen területen haladva, törjön útat magának. Ekkor várni kell a lassú fejlődésre, de végre is ez az út mutatkozik értékesebbnek. A szentséges Szív zárdáiban épen ez úton halad a nevelés. Persze nem alkalmazható egyformán minden gyermekre. Vannak köztük nagyon tehetségesek is, akik azonban ezt a befolyást nem bírják elviselni. Nem kell nekik, vagy pedig nem tudnak követelményeinek megfelelni, holott általánosabb, kevésbé egyénibb iskolákban ők a legkiválóbbak. Hébe-korba különös esetek is előfordulnak. Oly leányok, kiknek nevelkedésük idején nyomasztónak tűnt fel ez az iga, később azt hiszik, hogy már nem tudnának nélküle ellenni s ezért visszatérnek és az Úrnak szentelik magukat ugyanazon nevelési tevékenységre.

Ilyen erősen kifejezett nevelési rendszer természetesen megfelelő jó munkaerőket is kíván. Kiváló egyéniségeknek mindig van befolyásuk, akár közvetlenül akár közvetve vesznek részt a nevelésben. De ilyenek ritkák s közönségesen nem számíthatunk rájuk, mert az ilyen nevelők maguk teremtetik meg módszerüket. Betölthetik ugyanazt a hivatást kisebb tehetségek is, azokat lehet, sőt kell is előkészítenünk, a szerzetes életében azonkívül szükséges az is, hogy a rendtagok egyéni nézetüket s tanítási módszerüket a közjónak rendeljék alá. Épen azért, mert a szentséges Szív társasága oly élesen domborította ki nevelési módszerét, összes rendtagjaitól megköveteli, hogy a közjónak szenteljék magukat. Minden

egy-egyénnek vissza kell lépnie s el kell tűnnie a többi közt; törekednie kell arra, hogy ne a maga útjain haladjon, avagy külön iskolát alapítson, mert nem szabad kiemelkednie, sem egyedül működni, hanem szívesen részt kell vennie a többinek munkájában. Minél jobban értik meg az alapelvet, annál erősebb lesz a jóra irányuló befolyásuk. Az egyetértés teszi ellenállhatatlanná a közösséget. A szentséges Szív szerzetesnőinek szemében a tulajdonképeni nevelő tényező maga a társaság. Ennek nevében indul az egyes rendtag a meghatározott órában tanítani vagy felügyelni és érzi, hogy mögötte a társaság bizalma és tekintélye áll. E tudat önt bizalmat az újoncba, ez fékezi a már haladóknak egyéni törekvéseit. Mindnyájan oly magaslatra emelkednek, ahol már nem a siker a mérvadó. A tanév végén egyik anya kérdezte leányától: Mondd csak, leányom, melyik szerzetesnőnek köszönheted ezt a változást, amely rajtad végbement? A gyermek azt felelte: Anyám, nem egynek a szerzetesnők közül, hanem valamennyinek együttvéve. A leányka igen helyesen ítélte meg a helyzetet.

Három pontot kell még behatóbban megfontolnunk: a tanulmányokat, a fegyelmet és a jellemnevelést.

A szentséges Szív társaságának megvan a maga külön tanterve, amelynek alapja közös s elvei minden hasonrangú intézetben egyformák, felsőbb tagozata azután alkalmazkodik az egyes országokhoz. A tanterv célja oly alaposan és körülményesen — amint ez a tanulóévekben csak lehetséges — bevezetni a leányokat ama tudományágakba, amelyek őket majd későbbi életükben érdekelhetik. Képesekké akarja őket tenni arra, hogy helyesen tudjanak ítélni személyekről s dolgokról, iro-

dalmi kérdésekben, izlés dolgában, a jellemet s magavisoletet illetőleg pedig meg tudják különböztetni az értéket a közönségestől. Azoknak a tantárgyaknak van a legtöbb nevelő értékük, amelyek legjobban előmozdítják ezt a célt, ezeket követik azok, amelyek gyakorlati hasznosságúak s végre azok, amelyek csak díszére válnak az észnek. Tanácsadóinak és tapasztalt lelkészeknek segítségével komoly, tudományos megbeszélések után fogalmazta meg a szent alapítónő első tantervét. De sohasem tekintette befejezett műnek. Még életében többször alaposan képzett szerzetesnők bizottságára bízta s maga is felülvizsgálta a tervbevett újításokat. Az eredeti alapvonalakat azonban mindig megtartották. Vallástani ismereteinek sarkkövével ez a jól beosztott s a filozófia elemeire támaszkodó alap, mindenféle felsőbb tagozatot elbír. A szent azonban sohasem pihent meg alkotásain; bizonyára fájdalmasan érintette volna, ha valaki azt gondolná, hogy a tanulmányok kérdésében kimondotta az utolsó szót. Sőt nagyon is világos alapot adott társaságának, megmagyarázta s folyton alkalmazta a haladó kor követelményeihez. Zsinórmértékül oly kijelentést hagyott hátra, amely messzire menő alkalmazást tűr meg: A régi módszereket nem szabad megvetni, az újak elől pedig nem kell elzárkózni. Leveleiben gyakran hangoztatta, hogy a tanulmányokat tökéletesbíteni s emelni kell. Saját gondos s becsületes iskolai képzettsége folytán tapasztalta, hogy mennyire befolyásolja az ész és a szív művelődését a tanulás s milyen hatalmat gyakorolnak a helyes alapelvek egész életünkre.

Ezen eredeti tantervnek alapvonalai még ma is megállják helyöket s a kor meg a helyi viszonyok köve-

telményei szerint tovább építünk rajtuk. Mint már említettük, a legnagyobb fontosságot a vallástannak és a filozófia elemeinek tulajdonítjuk, tiszteletreméltó helyet adunk a történelemnek s főleg az egyháztörténelemnek, azután az irodalomnak s a művészettörténetnek. Az élő nyelvek is egyre fontosabbak lesznek s a szent, aki egykor csak szabad óráit szentelhette e tanulmányoknak, jelentőségüknek megfelelő helyet juttatott nekik. Nem mondják jogtalanul, hogy tanulmányi rendünkben a humanisztikus irány domborodik ki, hiszen tényleg magasabb művelődési értéket rejt magában s hatalmasabb befolyást is gyakorol a praktikus életre, mint a mennyiségtani s természettudományi tárgyak, mert az általa kifejlesztett lelkierők a legtöbbször szorosb érintkezésben állanak az élettapasztalattal. Azt a kérdést, vajjon tanácsos-e fiatal leányokat nyilvános vizsgálatok egész sorozatára vagy legalább is záróvizsgálatra előkészíteni, már szinte tulságosan letárgyaltuk. Ha minden más szempontot figyelmen kívül hagyhatnánk és csak a gyermek állandó javát tarthatnók szem előtt, akkor a különböző nézetek között nagyobb összhang mutatkoznék. Sok tapasztalt tanító, aki a nyilvános vizsgálatok előkészítésében fényes eredményt tudott elérni, igen kis véleménynel van nevelői értékükről. Bizonyos esetekben nagy lehet a gyakorlati hasznuk, buzdításul szolgálhatnak, ha a tanulmányok elsekélyesedtek, vagy olyan helyen, ahol sohasem dolgoztak tervszerűen, ott is, ahol az iskola még csak kialakulóban van és a rendház előljáróinak mértékre van szükségök, hogy eredményeiket más intézeteknek felmutatott eredményeivel vethessék össze, végül, mikor a tanító hivatalbalépéséről van szó. Amily mértékben emelik

azonban a tanítóságot és nagyobb figyelmet szentelnek a gyermeklélek tanának, oly fokban elhalványul a nyilvános vizsgálatok hatásába vetett bizalom is. Legdrágább örökségünk, amelyet szent Barat Magdolna Zsófia reánk hagyott, a szilárd alapon nyugvó tanterv s a vele összhangzó tanulmányi rend, amely minden irányban változásokat enged meg, minden ország igényeihez alkalmazkodik és sajátos voltát mégsem veszti el. Főerőssége az, hogy olyanmű szilárd szervezet, amely megtartja ugyan alakját, de mint élő alkotás kifejlődhetik s alkalmazkodni is képes az adott keretekhez. Az állami vizsgálatokat nem hagyjuk figyelmen kívül, ellenkezőleg a tanterv előmozdította személyes, önálló munkásságnak megszokása jó előkészület bármilyen különös megerőltetésre, amelyet a körülmények szerint követelni lehet.

A szentséges Szív nevelőintézeteiben gyakorolt fegyelmet sokszor kedvezőtlenül ítélik meg. Mire való a szigorú hallgatás ideje? Mire a folytonos felügyelet? A közös játékban való kötelező részvétel? Miért tilos elzárkózni, klikkeket alkotni, különös barátságokat szőni? Miért vetnek oly nagy súlyt a jó modorra? Miért gyakorlják őket választékos társadalmi formákban, mintha valóságos díszszemlére készülnének? ... Alapjában mindez egyazon cél felé irányul. Mindez eszköz a jellem fejlesztésére, figyelmet, önfegyelmezést kíván, másoknak tekintetbevételét nem is egy, hanem ezerféle módon. A helyes életmódnak oly nagy szüksége van önuralomra, hogy megszerzését sohasem fizethetjük meg elég drágán. Annyira nélkülözhetetlen, hogy nélküle semmiféle kötelességteljesítés sem képzelhető el és nincs oly kisszerű cselekvés, amelyben nem volna gyakorolható. Ha nem gyakoroljuk

az önuralmat és önzetlenséget a mindennapi élet kis alkalmainál, akkor balgaság volna azt várni, hogy döntő pillanatokban önmagától álljon be. Az élet ritka, döntő pillanatai saját énünket nyilvánítják nekünk, de ez az én a köznap győzelmeiben és veszteségeiben alakul ki. A szigorú hallgatás idejének, azonképen a vonakodás nélküli engedelmességnek, a közös gyakorlatokban kifejtett egyöntetűségnek és a figyelmes várakozásnak is megvan a maga értéke. Mindez erősíti és gyorsítja az akaratot, fejleszti az együvé tartozás érzését, megtanít arra, mint kell a dolgoknak történniök, ami ugyancsak gyakorlati haszonnal jár. Mert a későbbi életben ugyan-csak figyelmes körütekintésre, szervezőképességre van a leánynak szüksége s adott pillanatban hallgatnia és várnia is kell majd. Miért ösztönözzük folyton jó modorra? Mert a nemes érintkezési formák legkevésbé sem veleszületett sajátosságai a gyermeknek, ezeket csak lassan sajátítja el. De egyúttal megadják a nőnek azt a két tulajdonságot, amelyek legszebb ékességei és legnagyobb erősségei: az egyszerűséget és biztosságot. Az egyszerűség minden mesterkéltséget, minden tettettet könnyelmű pózt kizár. Az egyszerűség a szív őszinteségének, a sorsával való megelégedésnek a kifejezése. A biztos modor pedig tapasztalatilag tudja, mi illik és mi a méltányos. E téren csak hosszadalmas gyakorlattal jutunk tökéletességre, csak hosszadalmas gyakorlattal győzzük le a figyelmetlenséget meg feledékenységet, csak állandó önfigyelés képesít minket arra, hogy fékentarthassuk önző hajlamainkat és haszonleső önérdünkünket.

A szentséges Szív nevelőintézeteiben gyakorolt

felügyeleti módot is sokan kifogásolják, de nem olyanok, akik ismerik intézeteiket. „Bizalmatlanság“-gal, „kémkedés“-sel vádolnak bennünket. Valóban azonban sem az egyik, sem a másik nem fordul elő. A felügyelet szó némileg gyanusan hangzik, mintha rettenetesen kutató szemek őrködnének mindenfelé, csakhogy valami rosszat fedezzenek fel. Pedig itt csak a jó édes anya óvatosságáról van szó, akinek gondját ugyan semmi sem kerüli ki, de aki nem keresi sóvárogva a hibákat. A tapasztalat tanítja épen, hogy a gyanakodó, aggodalmas őrködés nemhogy megakadályozná, hanem inkább előidézi a rosszat. Terhes ez minden jogérzéssel bíró gyermeknek, mások pedig könnyen találhatnak rá utat és módot, hogy kikerüljék a gyűlöletes megfigyelést. De ha a felügyeletet kölcsönös bizalom hatja át azon aranyigazság szerint: „Ha nincs semmi titkolni valód, nem kell attól félned, hogy meglátnak“, nem fog ellenszenvet kelteni és nem fog olyan csínyeket előidézni, amelyek megpróbálják kikerülni az ellenőrzést. A nyílt, bizalmas és őszinte gyermekszemek, amelyekbe tekintünk, sem ellenszenvet, sem bizalmatlanságot nem árulnak el. Gyermkeink őszinték, mert tudják, hogy hiszünk szavuknak.

Ezen a gyermek személyét érintő gondozáson kívül minden nagyobb szervezetben elkerülhetetlen a felügyeletnek még egy másik neme is, t. i. az általános rendnek, a köteleességteljesítésnek részletes ellenőrzése. A gyermek felett gyakorolt túlzott gyámkodás abban a mértékben tűnik el mindinkább, amily arányban elavul és veszít jelentőségéből a formások régebbi kódexe. Minden nyilvános, de bármi módon jelentős magánvállalkozásban is szükséges az ellenőrzés, hogy a kellő

színvonalon maradhasson minden munka. Az iskolában is nagyon könnyen hajlik az emberi természet a nemtörődömségre, ha a felügyelet nem alapos és nem állandó, főleg oly gyermekeknél, akik csak mások szavára hisznek bizonyos kötelmek fontosságában, amelyek hasznát még nem látják be. A külső rendet és a közös jólétet érintő minden téren szükséges a felügyelet és ezért következetesen végre is hajtják.

A leányok közti atyafiaskodások, klikkek és külön barátkozások rombolólag hatnak sok oly dologban, amelyek a tanulóéveknek és a későbbi életnek legszebb örömei közé tartoznak. Ugyanis elnyomják az együvé-tartozás érzetét, önző pártoskodással cserélnék fel valódi érdekeket, különböző elemeket halmoznak össze nem óhajtott módon s elvonják a figyelmet a tanulmányoktól. Néha hatalmukba ejtik és oly bizalmaskodásra csábítják a gyermekeket, amelyek nem illenek az otthon kereteibe; egyaránt veszélyeztetik a szülői ház és az iskola érdekeit, ezt pedig nem szabad megengedni. A barátkozások fejezete inkább az életre tartozik, mint az iskolai fegyelemhez, mert az igazi barátság oly kincs, amely életfogytiglan tart, rosszul megválasztott barátság pedig szintén eltörülhetetlen nyomokat hagy hátra.

A leánynevelésben a legfontosabb a jellemnevelés s a későbbi életre szükséges alapelvek elsajátítása; ezeket, mint már említettük, mind szóval, mind tanítással be lehet vésni; jól vezetett nevelőintézetekben azonban praktikusán is gyakorolják a mindennapi életben. Ha időt engednek a leányoknak tanulmányaik befejezésére és nem szakítják félbe akkor, mikor az ébredő lélek legszebb virágait készül bontogatni, akkor ezen utolsó

években — a kifejlődés mértéke szerint — igen sok, a későbbi életre nagyfontosságú tapasztalatot szerezhetnek. Serdültebb növendékeknek az internátus messziremenő befolyást biztosít. Ha kiérdeklő előljáróik bizalmát, bizonyos fokú tekintélyt nyernek és abba a helyzetbe jutnak, hogy a legkülönbözőbb jellemekkel való bánásmódban kísérletezzenek. Tanulók egyesületében és önképzőkörökben, amelyeknek tagjai megtanulják, mint kell kisebb pénzüsségeket kezelni, jelentéseket fogalmazni, számadásokat készíteni. Némi bepillantást nyernek a szociális problémákba és a szegények rendezett gondozásába. Mihelyt kikerülnek az iskolából a társadalmi életbe, ilyen kérdésekkel állanak szemben s ma nem mondható semmiféle nevelés sem tökéletesnek, amely ilyen hamarosan fellépő igényekre legalább valamelyest elő nem készít. A segélynyújtásnak alakja, amelyet az iskola követel, csak előjele azoknak a követelményeknek, amelyeknek később kell majd eleget tenniük. Az anyaszentegyház, az inségben szenvedők, a tengerentúli missziók, de még saját családjuk is kötelelességeket ró az ifjú leánykákra s az internátusi nevelésnek egyik le nem kicsinylendő feladata éppen az, hogy megtanítsa őket arra, mint kell bölcs módon segítséget nyújtani, jó cselekedetknél közreműködni, saját nézeteiket másokénak alárendelni s másokéit megértően méltányolni.

Egy amerikai püspök azt a megjegyzést tette és ezt értékes dicséretnek vesszük: „ha egyházmegyében valamely jótékonyági ügybe akarok fogni, akkor legelőbb szent Szív intézeti növendéket keresek“. Akik ily dicséretre érdemesek, azok bőven tehettek tanúságot

róla, hogy nem hiába nevelték áldozatkészségre. Ha hit-hűséggel, becsületességgel, szíves készséggel megfelelnek a beléjük helyezett várakozásnak, akkor bárhol vigaszul és támaszul fognak szolgálni környezetüknek. Ezt elérhetik mindannyian. Különös tehetségek pedig meglik a nekik megfelelő alkalmazást.

Már több, mint egy évszázada szenteli magát a társaság ifjú leányok nevelésének. Mialatt múlnak az évek és már a harmadik sőt negyedik nemzedék nevelkedik intézeteiben, képes a társaság bizonyos áttekintést nyerni és fel tudja ismerni azokat a jellemvonásokat, amelyek épen a nevelésben kifejlesztve, bizonyos családi hasonlóságot teremtenek növendékeiben. E hasonló vonás szinte szembeötlő, mert minden országban fellelhető, de persze az illető nemzetnek sajátos faji változatával. A növendékek ugyanis élethossziglan ragaszkodnak ahhoz az intézethez, amelyben nevelkedtek, de családi szellemük tágasabb körű. Bármely kolostorunkban otthonosan érzik magukat, s minden szerzetesnőnk őszinte barát-nőjük, akár ismerik, akár nem. Nem kimélnék sem fáradságot, sem költséget, hogy ilyenekkel találkozzanak és segítségükre legyenek. Idegen tájakon, új települések kezdetleges viszonyaiban szíves fogadtatások és tapintatos segítségük tanuskodik azon rokonszenvről, amely lelkesíti őket s amelyet minálunk találnak. Miben rejlik e hasonlóság, azt bajos szavakba foglalni. Mindenesetre valamilyen közös hajlandóságban és áldozatosságban, egyenlő életfelfogásban s valamilyen közös beszédmódban. Bizonyos eszméknek és kifejezéseknek sokkal mélyebb jelentőségük van számukra, mint másoknak, bizonyos normák önmaguktól értetődnek náluk. E közös vonásokat

sokkal világosabban és határozottabban őrzik meg, mint a köztük levő népfaji és nyelvi különbségeket. Többet nem szólhatunk erről, de annyi bizonyos, hogy nagy leánysokaságban is felismerjük a saját növendékeinket s viszont ezek is felismerik egymást. A szerzetesnők pedig élethossziglan „gyermekeiknek“ tartják őket.

Ilyen gazdag tagozású üzemet nem láthatnak el egyesek, ha még oly tehetségesek is. Összetett szerkezet pedig az összes részek mellé- és alárendeltségét követeli meg. És mikép társaságunkban a szerzeteséletre nevelés, úgy intézeti nevelési módszerünk is oly rendszer, amelyhez nem elég egy kulcs, mert nem holt dolog, hanem szellem élteti, megvan a sajátos életmódja s a társaság egyik legdrágább öröksége.

De emellett nagyon jól tudjuk, hogy a mi nevelési módunk sem az egyetlen és legkiválóbb és nem is való mindenhová és bárkinek. Mikor a kanadai püspökök és az ottani világi hatóságok közt bizonyos iskolakérdésekben véleménykülönbségek merültek fel, XIII. Leó pápa azt írta nekik: Miután e tárgy nem meghatározott és kizárólagos eljárást kíván meg, hanem ellenkezőleg — miként rendesen szokott lenni az ilyfajta kérdéseknél — különböző cselekvési módokat enged meg, ezért a követendő irányra vonatkozólag több egyenlően jó és elfogadható nézet lehetséges. Ép így és még több joggal lehetnek a kath. egyházban különböző irányok és különböző nevelési módok, amelyek mindegyike a maga sajátos céljához alkalmazkodik s amelyek „mind egyenlően jók és elfogadhatók“.

VII. FEJEZET.

JELLEMVONÁSOK.

Az igazság legyen a királynőnk, miként a szegénység szt. Ferenc menyasszonya volt.
(Tiszteletreméltó Digby anyja.)

A szentséges Szív társasága kimondottan sajátos jelleget visel s mint minden erősen megrajzolt jellem, ellenkezést is kelthet, amint másrészt meleg szeretetet is ébreszt. Nem találjuk meg benne azt a természetes kellemet, amely más rendeket közkedveltekké tesz, feladata már eleve nem is mindenki előtt rokonszenves. Ez elkerülhetetlen és evvel számolnunk is kell! Bizonyos tekintetben, épen apostoli tevékenysége szempontjából ez a szakadatlan bírálat még előnyös is lehet. Ahol erős védőfalat nyújt a közös élet és a rendi hagyomány, ahol megtartják a klauzurát, még jó szolgálatot is tesz a kritika és ellentmondás, mert éberségre intenek, megláttatják velünk a külvilágban uralkodó szellemi irányt és új szükségletekre meg veszedelmekre figyelmeztetnek. Alapjában véve minden olyan intézménynek, amely kiválóságának tudatában él, inkább kívánnia kell a kritikát, mintsem attól félnie. Ha nem követünk is minden tanácsot, de legalább meg kellene mindegyiket fontolnunk, hogy összegyűjtsük a benne foglalt igazság aranyzemecskéit. Mindenesetre nagy szükségünk van az életben arra, hogy találjunk valakit, aki legjobb képességeink kifejtésére ösztönöz minket. Ezt pedig nem várhatjuk jóindulatú barátainktól, akik feltétlenül csodálnak bennünk mindent. A pártatlan, sőt bizonyos tekintetben szigorú kritika nem éri be evvel,

hanem éppen szigorúságával adja meg a kívánatos serkentést. Mindenkor azt kell legjobb barátunknak tekintenünk, aki legtöbbet kíván tőlünk, aki kérlelhetetlenül kívánja, hogy munkánk, eszményiségünk és életmódunk tekintetében a legnagyobb erőt fejtsük ki. Sokszor nehéz is ily dolgokban szigorúnak lenni, éppen ezért nem lehet eléggé nagyrabecsülnünk a szigorú kritikát. Értékes tanácsokat, alkalmas rendszabályokat, célravezető segédeszközöket ugyan első sorban rendtársainktól kell várunk és kérnünk, de mikép minden művészetben az igazi művész bírálatát tartjuk megbecsülhetetlennek, úgy a lelki életben is, azok ítéletét kell szerfelett nagyra értékelnünk, akik a szerzetesélet ismeretében s gyakorlatában, az apostolkodás műveiben hivatott mesterek. Sokan azt kifogásolják bennünk, hogy nem állunk modern mozgalmak élére. Tényleg avval szoktuk beérni, hogy előbb bevárjuk a lelkesedés első hullámainak elsímultát. Politikai célú mozgalmaktól pedig egyáltalában távol maradunk. Mindaddig, míg vezetésünk alatt állanak, növendékeinket és tanítványainkat is távol tartjuk mindolyan egyesületektől, amelyek ilyen áramlatokba sodorhatnák őket. Később aztán saját belátásuk szerint cselekedhetnek.

A nőkérdés ma annyira középpontja az általános érdeklődésnek, hogy nem mellőzhetjük hallgatással. A társaság növendékei előtt semlegesen viselkedik e mozgalommal szemben, tagjai pedig már hivatásuk következtében rajta kívül állanak. Még ott, ahol a katolikus nőszövetség már évek óta fennáll, határozottan körülírt célokat követ s köztiszteletnek örvend, mint pl. Németországban, ott sem tanácsos már a tanulóévekben buz-

dítani a leányokat arra, hogy későbbben tagjaivá legyenek; a szerzetesnők erre nem is kötelezhetők. Teljesen a leányokra bízák azt is, vajjon tagjai legyenek-e a leányszövetségnek vagy sem, pedig ez igen üdvös előkészítő iskolája azoknak, akik még fiatalok ahhoz, hogy a nőszövetség komoly, beható munkáiban és kérdéseiben résztvegyenek. Mégis igaz rokonszenvre talál a társaságban minden kérdés, mely a nők javát szolgálja, a nők javát érinti. Mindenesetre vigyáznia, imádkoznia kell a rendnek s azon kell fáradoznia, hogy a befolyása alatt álló leányok és nők megmaradjanak igaz hivatásuk mellett s természetadta valódi hatalmukat el ne játsszák, miközben olyasmire törekszenek, ami tán kevésbbé hathatós volna az ő kezükben.

Habár a szentséges Szív társasága nem mondható a női jogok előharcosának, mégis lényegesen női jellemvonásai vannak. Női szerzetesrend, amely egész mivoltában, életmódjában és fejlődésében a nő erényeit, a tökéletes nőiességet s amennyire csak lehet, a nő eszményképét igyekszik megvalósítani, úgy, ahogy az Úr-isten a Boldogságos Szűzben állította élénk.

Ép e kérdés idézte elő a második történeti konfliktust a szent alapítónő életében. Egyes rendtagok azt sürgették, hogy a Jézustársaság mintájára dolgozzák át a rend szabályait. Magdolna Zsófia mindenkor azon a véleményen volt, hogy e kívánság keresztülvihetetlen, mert nők társaságát nem lehet férfiszerzetesrend módjára kormányozni. Igen sokra becsülte a Jézustársaság szellemét, amely átlengi a mi szabályainkat és rendi alkotmányunkat is, vagyis inkább, melyen a mi szerzetünk épült. Nagyrabecsülte, hogy intézménye szt. Ignácéhoz

hasonlít, de meggyőződése volt, hogy ez csak oly hasonlóság lehet, amely a nővér és fivér között fennáll, s hogy a nővérhez ép oly kevésbé illik férfias szokásokat, életmódot és kormányzati eljárást követni csak azért, hogy hasonlóbb legyen fivéréhez, mikép a leányhoz sem illik az, hogy fiús természetet öltjön magára. Tudta, hogy a körvonalak ilyenén erősebb kidomborításával eltűnnék az összbenyomás és csak eltorzulnának azon vonások, amelyeknek tökéletesítésére törekшенek. A szent képesnek tartotta a nőt nők vezetésére belátása, szeretete, tapintata, részvéte, mélységes megértése, helyes irányba terelt akarátának hatalma, engedelmes lelkülete miatt, amely Szalezi szt. Ferenc szerint Isten külön parancsolata a nő számára, „nem azért, mintha a nő kevésbbé tehetséges volna, hanem mert Isten rendelte így“. Bizott a nő alázatosságában, bölcs mérsékletében és tartózkodásában, mert ismerte a benne rejlő erőt. Tudta, hogy társasága számára a parancsolatokon és az evangéliumi tanácsokon túl még más határvonal is van, törvény, amely ugyan nincs írásba foglalva, amely azonban a nőnek védőfegyvere és amelyet nem szabad áthágnia. Megakarta óvni leányainak szabadságát, hogy megőrizhessék egyéniségüket s a nekik megfelelő életmódot követhessék, anélkül, hogy oly mesterkéltséget és erőszakolt jellemvonásokra törekednének, amelyek igazi jellemükkel meg nem férnek.

A szent alapítónő életének e kritikus fordulópontjánál rendületlenül kitartott alapelvei mellett. A végső döntés jogáról sohasem mondott le, azonban hosszú évekre terjedő kísérleteket megengedett. Keveset beszélt,

sokat imádkozott, tartózkodó volt saját nézeteinek nyilvánításában, de nem mondott le róluk. Bizalmasai közül sokan elleneztek nézeteit, de ő várt az Úristenre s végre közmeggyőződéssé vált az ő mindenkori felfogása, hogy t. i. a szentséges Szív társaságának meg kell óvnia egyéniségét és nem lehet férfiszereztesrend pusztá utáNZata. A nő győzelme volt ez oly eszközökkel, amelyek a nőhöz illenek még pedig a saját ügye érdekében. E békés győzelemnek gyümölcSét mi élvezzük: a kérdés sohasem került többé felszínre. Rendünk szel-leme és életmódja tehát lényegesen nőhöz illő. Az egyházi jóváhagyás megpecsételte ezt. A többit megteszi a klauzura, ezen belül pedig oly élet játszódik le, amely-nek kevés írásba foglalt, de annál több hagyományos szokás az alapja. Itt találjuk meg azt a tudatot, hogy családot alkotunk és megtaláljuk azt a kölcsönös bizal-mat, amely nélkül nem lehetne boldog az ember a zár-dában; találunk közös benső érdekeket és segédesz-közöket, de egyuttal elegendő érintkezést a külvilág áramlataival és szükségleteivel, hogy megóvhassuk intéz-ményünket a szűk látókörnek egyoldalúságától.

Kimondottan női jellege miatt nem igen hajlandó a társaság az egyes tagokat különleges szakkiképzésben részesíteni. Ha szükséges, alávetik magukat az állami képesítő vizsgálatoknak. De nem vetnek rájuk nagy súlyt, nem lelkesednek értők, hiszen csak külső célt szolgálnak, hogy megnyerhessék a tanügyi hatóságok bizalmát és megszerezzék a tanképesítést. Benső értéket azonban nem tulajdonítunk ezen akadémiai fokozatnak. Itt is érezzük, mint a jellemnevelésnél, hogy a nőnek egyen-súlyra és helyes mértékre van szüksége, mindaz, ami

erősen vonzza egy irányba, árt szellemi fejlődésének. A nő észbeli kiművelésére még ma nem elég szabad a pálya. Teljes kifejlődését sokféle előírás akadályozza s nehezíti meg azért, mert be akarják bizonyítani, hogy a nő észbeli tehetsége tekintetében nem áll a férfi mögött. Ha a nagyvilágot és az iskolákat rábírhatnók arra, hogy e problémát kikapcsolják, akkor ki-kimégértené, hogy a férfi és a nő szellemi képességeit nem kell egymáshoz viszonyítanunk, hiszen nem is annyira fokban, mint sajátság tekintetében különböznek egymástól. Ebből pedig nagy megnyugvás származnék és kitűnő nevelési tervezetet lehetne majd készíteni a nők számára, sokkalta jobbat a mostaninál. Ruganyosabb tervet várunk, amely több teret enged a legtehetségesebbeknek, a kevésbbé tehetségeseknek pedig lehetőséget nyújt arra, hogy csak olyasmit válasszanak, ami képességeiknek, meg későbbi szükségleteiknek megfelel.

A mi korunk sokban hasonlít a római császárság 4. és 5. századához. A nőnevelésre vonatkozó akkori nézetek számot tarthatnak érdeklődésünkre. Tantervük nem volt oly szoros, mintsem gondolnók. A latin és görög nyelv ismeretére, de nem felületes, hanem alapos ismeretére támaszkodott, olyanra, amely e nyelvek gényuszával, mondatfűzésével és stílusával ismertette meg a növendékeket. A magasabb társadalom hölgyeinek grammatikát, retorikát, poetikát, matezist, filozófiát, zenét és a szövés meg a hímzés művészetét kellett elsajátítanok. Keresztény családokban emellett nagy gondot fordítottak a vallástanra és az erkölcstanra. Elsőbben a zsoltárokat tanulták be, majd a Példabeszédeket tanulmányozták, amelyekből életbölcseiséget meríthettek

J. Sirák fiának könyve a hívságok ellen vértette fel, Job-é pedig az élet jövődjő viszontagságaira figyelmeztette a leányokat. Az Evangeliumokból, az Apostolok cselekedeteinek történetéből és az apostolok leveleiből pedig egész életükön át táplálkozhattak. Ezzel befejeződött a Szt. írás tanulmányozásának első foka. Később a prófétákkal és a történeti könyvekkel foglalkoztak, misztikus lelkek még az Énekek énekével is. E tervezet Szt. Jeromos hatásáról tanúskodik; ma persze nem valósítható meg. És mégis! Mily szilárd alap volna ez, mily jól lehetne bármely életviszonyra, a sors minden szerencsés és szerencsétlen változására alkalmazni főleg akkor, amikor az emberi szív alappilléreit teszik próbára. Az egész tanterv sokkal tartalmasabb és alkalmasabb a női lelkület és életbölcseiség kiképzésére, mint az a tananyag, amelyet sok modern főiskola ad. Magdolna Zsófiának saját tanulmányai feltűnően emlékeztetnek e tervezetre s habár nem szolgált neki mintául, mégis szemmeláthatólag befolyásolta azt a tanulmányi rendet, amelyet ő fogalmazott meg.

Amily mértékben haladnak a tudományos felfedezések és gyorsul a nemzetközi forgalom, oly mértékben kell fékezni azt a sietős törekvést, amely velők lépést akar tartani. Hiszen lehetetlen lesz az újabban keletkezett tudományoknak még csak alapvonalait is egy-egy iskolakönyv keretébe szorítani. Remélhetőleg már nem térünk többé vissza az ezerszer elítélt kompendiumokra. Jobb megoldás volna, ha a 4. és 5. századbeli római nőkhöz és szt. Magdolna Zsófiához hasonlóan a 18. század végén érvényes néhány alapvető ismeretet s általános tudományos alapelvet sajátítanának el hölgyeink, úgy,

hogy az egész tanterv alakot öltse, egyes tantárgyak szabad felvételét s mások elhagyását engedje meg, előnyben részesítse a női hivatásra fontos tudományágakat, helyet és időt adjon azon tehetségek, képességek, s művészi hajlamok kifejlesztésére, amelyek a családi élet javára szolgálnak, a házi boldogságot fokozzák és az együtt-létnek kedvességet adnak.

... „Önuralomban, kellemben és nyugodt vidámságban...” Ami mindvégig a mienk marad az életben, az a szellem iskolázottsága, szerzett megszokások, az állandó éberség ereje s amaz alapvető ismeretek, amelyek révén minden új ismeretnek kellő helyet tudunk adni, illetőleg a régebbiekkel helyes viszonyba tudunk hozni. Az észnek és a megszokásnak ez az alkalmazkodóképessége, új tapasztalatok iránt való fogékonysága, valamint az az ereje, hogy eddig teljesen ismeretlen viszonyokat is helyesen fogjon fel s ítéljen meg, különbözteti meg tényleg a művelt lelket attól, amely csak azt tanulta meg, hogy a dolgoknak megszokott és várt rendjében tud mozogni. Ezért nem kell siratnunk sok oly ismeret elfelejtését, amelyet fáradtsággal kellett ugyan szereznünk, de könnyen felejtettünk; könnyen azon mohó sietséghez képest, amellyel azt fejünkbe verték, hogy valamilyen kritikus pillanatot legyőzhessünk. Ellenben sajnálnunk kell mindazt, ami öli bennünk a tanulás vágyát, elhomályosítja szemünk világosságát és fárasztja a lelket, még mielőtt az élet igazi munkája kezdődne. Sajnálunk kell azt, hogy már a nevelés első éveiben tökéletes ismereteket akarnak elérni, holott csak arra kellene törekedni, hogy azokra előkészítsenek, hiszen erre taníthatna az összes élőlények

analógiája és a gyermekekről meg szükségleteikről szerzett tapasztalatunk.

Szent Barát Zsófia anyánktól visszamaradt tanulmányi rendünk lényegében az előkészület alapvonásait mutatja. Elvből is csak a leánynevelést veszi szemügyre. Az ő korában senkinek sem jutott volna eszébe, hogy fiúk és leányok számára ugyanazt a tanulmányi rendet kövesse. A kor nagyon komoly volt, szükségletei sokkal sürgetőbbek, semhogy ilyen pedagógiai szeszélyekkel törődtek volna. Nem is találtak volna visszhangra olyan léleknel, amilyen az övé volt, amely ismerte korának problémáit és azon követelmények fontosságát, amelyekkel az élet súlyos időkben próbára teszi a nők erényességét és kötelességteljesítését. Az ő működési tere a leányok nevelése volt és megvolt az a tehetsége, hogy felismerhesse, mi válik a javukra. Minden levele, oktatásainak minden lapja ezt a jelleget viseli. Ő maga erőlelkű, komolyan hangsúlyozza az önlegyőzés szükségességét, a kicsinyességnek és érzékenységnek a megfékezését sürgeti. De e bátorsághoz és „férfias szívhez” mindenkor megértés is járul és a „női kedély” helyes felismerése.

Ha bölcs és világos leveleit olvassuk, arra a meggyőződésre jutunk, hogy férfiak tollából származó és férfiakhoz intézett lelkioktatások károsan hathatnak fiatal apácaújoncok érzékeny lelkületére, ha egyidejűleg meg nem magyarázzák azokat. A két nem közti alapvető különbség oly korán nyilvánult meg, hogy több megértést kíván, mint amennyiben részesül. Aki öt éves gyermekeknél megfigyeli azt a különbséget, amely fiúk és leányok hangja között van, annak csodálkoznia kell, mint

lehet ily különböző lényeket egyugyanazon pályára terelni, vagy csak ugyanazon tanulmányokra, pláne hivatásra, esetleg szerzetesi fegyelemre. Az öntudat, a jellem, a kifejezés módja, az arcizmok megfelelő mozdulatai, de a járás és a kéztartás is merőben különböző. Minél éle-
sebben figyelünk erre, annál inkább szemünkbe tűnik a különbség. Ha a lelkiélet vezérkönyvei nincsenek tekin-
tettel erre a különbségre és oly utakat jelölnek ki, ame-
lyek erősebb jellemeknek valók, akkor elkedvetlenítik a
gyengébb természeteket és magukra hagyják őket, noha
azok még rászorúlnának a vezetésre. Így azután sohasem
ismerik fel hibáikat s fogyatékosságaikat egyszerűen
azért, mert oly leckékben, amelyek másoknak szóltak,
sohasem történt róluk említés. A lelkiélet vezérkönyvei
általában élesen megrajzolt és határozott hibákat tár-
gyalnak és önmagától értendőnek tartják, hogy szigorúan
és alaposan kell ellenük küzdeni. De szóba sem kerül
egész serege azoknak az alattomos hibáknak és parányi
hütlenségeknek, melyek csak mintegy az árnyékban burjá-
noznak. Ha pl. a női hiúságot akár komolyan, akár tréfá-
san, esetleg gúnyosan megbélyegzik, akkor e támadás
csak ama naiv pompavágy ellen irányul, amelyet szép-
tollazatú madaraknál is észreveszünk. Alkalmilag olvas-
hatunk szellemes támadást a féltékenységgel szemben,
de szemmel láthatóan csak a legfeltűnőbb alakját ismerik e könyvek,
úgyhogy a legfinomabbik része kikerüli a támadó nyilatkat
s szinte észrevétlenül tovább nő. A leginkább közkézen
forgó aszketikus könyvek alig érintenek bizonyos mélyen
gyökerező és egészen jellegzetes női hibákat: így pl.
azt a vágyat, hogy észrevegyék az embert és rokon-
szenvet ébresszen, vagy azt a kedélymozgalmat, amely

heves érzelmekben tetszeleg, de azonnal csütörtököt mond, mihelyt a nagylelkű gondolatot tette kellene váltani. Keveset szólnak arról, hogy a nő túlzásokra hajlik továbbá az őszinteség hiányáról, az önmagán való sajnálkozásról és az ebből fakadó, képzelt nehézségekről, igen keveset a titkolódzás iránti hajlamról s annak nagy szerencsétlenségéről, nem igen beszélnek arról a veszedelemről, amelybe a női lélek kerül, ha csak felületesen akarja lelkiállapotát feltárni s ahelyett, hogy világos képet adna magáról, csak részleteket fed fel, minek következtében lehetetlenné válik a helyes vezetés; keveset azon akaratosságról, amellyel egyik lelkiatyától a másikhoz mennek, míg végre megtalálják azt, aki a már eleve óhajtott tanácsot megadja, nagyon keveset az idegingerlő, szenzációkat kereső hajlamokról s ezek különös megnyilatkozásáról. A női lélek hibái csaknem érintetlenek maradnak; így a felelősségtől és a szellemi megerőltetéstől való félelem, a nembánomság, az ügyetlenség leple alá rejtőző önzés, az állhatatosság hiánya. Nem magyaráznak meg oly dolgokat, amelyek, ha nem küzdünk ellenük okosan, egész életet terelhetnek hamis vágányokra. Nem mondják meg épületes könyveink azt, hogy saját hibánk az, ha nem vesznek minket komolyan; hogy méltatlan dolog az, ha legjobb tulajdonságainkat elrejtjük és csak hibáinkat mutogatjuk; valamint meg kellene azt is tanulnunk, hogy semmi se ragadhasson ki minket úgy sodrunkból, hogy önmagunkhoz hűtlenné váljunk. Ilyen s más alapelveket ritkán magyaráznak meg és mivel nem értik meg ezeket, sok jó nekilendülés vész el vagy süllyed töprengő aggodalmasságba. E miatt sok a lelkiéletre való rátermettség pusztul el. Csak egy-két lelkivezető és

az emberi természetnek néhány alapos ismerője világítja meg e pontokat; de a legtöbb aszkétikus író nem tárgyalja őket. És mégis oly sokat kellene mondani e tárgyról, amit most a vallásos megújulás idejében hálsán fogadnának, aminek hiányában pedig annyi eleven erő nem találja meg a lelki életben a neki megfelelő helyes vágányt. Ehhez idő s beható tanulmány kellene, azonban más fontos dolgok állnak az előtérben. De dr. Chouston találóan mondja A kedély hygieniája c. művében: „A gyakorlati szociológia egyik feladata az lesz, hogy mindegyik nem számára megtalálja a neki való munkát és a neki megfelelő működési kört, azután pedig ezen ismeretnek megfelelően rendezze a társadalmi beosztást.“ Így a lelki életben is. Néhány aszkétikus író mint pl. Szalezi szt. Ferenc, Fenelon, Msgr. d. Hulst, Stolz Alban, Msgr. de Oer, főleg leveleikben legalább közvetve megindították ennek útját. Tőlük sokat tanulhatunk a jó és rossz hajlamokról, amelyekről másutt ritkán olvashatunk. Ama képességekről és tehetségekről szólnak ugyanis, amelyek helyes vezetés mellett tökéletes áldozatkészséggé, őszinteséggé, hallgatag béketűrőssé, állhatatossággá, hősiessé, reménységgé és nemesen kitetsző jellemmé válhatnak. Ilyen szerzőktől és némely szent életrajzából sokat tanulhatunk. Szent Barat M. Zsófia anyja is bölcs tapasztalatainak gyümölcsét nyújtja nekünk és oly alapelvekre tanít, amelyek helyesen világítják meg e pontokat.

Minden bölcsesége és élelátása csodálatosan egyszerű szabályban és életmódban kristályosodik ki. A rendi ruházat felette egyszerű s minden monasztikus jelet mellőz. A beöltözéskor, az egyszerű s ünnepélyes

fogadalmaknál szokásos szertartások alig lehetnének rövidebbek és egyszerűbbek, de mégis oly kifejezők, hogy ép ez egyszerűség emeli mély értelmüket. A szerzetesnők nem kapnak kolostori nevet. A külső életmód nagyon józan, kerül minden feltűnést és rendkívüliséget és észrevétlenül olyan lelki irányt fejt ki, amely elfordul a különöségtől és feltűnésivágytól és kizárja ama hibákat, amelyek még a tökéletességre való törekvést is hamis színnel vonják be. Fitogtatni alig lehet itt valamit. Erényeket észrevétlenül szerez az ember, miként a finom esszenciákat is ezer virágból és himporból nyerjük. Minden egyes megerőltetés alig jelent valamit; anyagilag mérve az összeredmény is igen csekély; de e kevés megbecsülhetetlen értékű.

Pusztán az egyszerűségnek védelme alatt, azon állandó törekvéssel, hogy leányai a hit szent igazságait hamisítatlanul megőrizték, a valódi egyházas szellemet hiven ápolják, mindenféle politikai vitát és pártoskodást kikapcsoljanak, a szent az általa alapított rend kis épületét a béke műhelyévé tette, ahol valamennyien szent egyességben lelik meg földi Jeruzsálemüket.

Miként egészében, úgy részletekben is. Barat anya lelke nem tűrt semmi feltűnő dolgot a külső erénygyakorlatokban. A szegénységet egyszerű mez burkolja, de önmaga és leányai számára mindenkor a szegénységet és az igénytelenséget választotta. Szinte magától értődik, hogy a növendékeknek mindenképp a javát engedik át, a szerzetesnők számára pedig cselédlakásokat és hajdani istállókat rendeznek be lakosztályul. Az engedelmesség ritkán kíván rendkívülit, de kis dolgokban kell tökéletesnek lennie és azok az irigylésreméltók,

azokat tartják szerencséseknek, akiknek állása avagy kötelességi köre a legkevésbé vonzó. A felebaráti szeretet legyen tökéletes, de minden mesterkéeltség nélkül való egyszerű szivesség, amely örömet és észrevétlenül szolgál minden dologban másoknak. A felebaráti szeretet a magva, sőt eszményképe annak a tökéletességnek, amelyre törekszünk. Ha lehetséges volna e tárgyat még világosabban körvonalazni, akkor külön fogadalom kötelezne minket erre az erényre. De fogadalom nélkül is megmarad egyik legfőbb feladatunknak s épen ebben kell nyilvánulnia egyik legkiválóbb családi vonásunknak. E gyűjtőpontból árad szét az a meggyőződésünk, hogy bizonyos tekintetben minden rendtag felelős mindenkiért, ami rendkívül megerősíti a kölcsönös szeretet védőbástyáját. Mindegyikünkben él az a meggyőződés, hogy az ő szerzetes szellemére, áldozatkészségére támaszkodik az egész társaság. Egyikünk sem él önmagának, egyik sem hal meg önmagáért. Sőt a rendi szabály még odáig is terjed, hogy minden egyes lelkében azt a gondolatot erősíti meg, mintha a társaság sorsa kizárólag az ő kezébe volna letéve. Ez szónoki szólamnak tetszhetik s mégis több ennél, mert minden egyes tag tökéletes és szent életpályájának befolyása érezhető az egész társaságban s minden egyes rendtag hibája csökkenti a közös kegyelmi kincset.

VIII. FEJEZET.

A JELLEG.

Istenszolgáinak és barátainak, az örökkévaló király fiainak és leányainak nagy-lelkűeknek kellene lenniök.

(Ullathorne érsek)

Komolyan és őszintén kell küzdeniök, ez elegendő is. A lélek harcoljon és szerezze az igazságot, még ha közben-közben csatát vesz is.

(Dalgairns.)

Erőteljes nevelési rendszernek végeredménye az élesen kidomborodó jellegnek kifejlődése, anélkül azonban, hogy az egyéniség elsatnyulna. Gyöngé és hanyag eljárásnak ép ellenkező a hatása; látszólag nagyobb szabadságot nyújt az egyéniségnek, valójában pedig nincs így. Erős egyéniséget alárendeltséggel és önmegtagadással kell nevelni, hogy elérhesse teljes nagyságát, különben önkénnyé és öntetszélgéssé fajul. Ha valamely jellem kiváló egyéniségnek félreismerhetetlen jellegét viseli, akkor e körülmény mellette szól; próbára tették s megadta a helyes feleletet és közben nem vesztette el értékes egyéniségét sem. Így nem válik értéktelenné a vert érc sem, sőt megbecsüljük a rávéssett jegy miatt. A jelleget adó tekintély és a jelleget nyerő személyiség közt nyilvánuló kölcsönös bizalom a legértékesebb viszonyok egyike, amiket az élet nyújthat. Megfigyelhetjük ezt a különböző hivatalokban, a magasabb tanintézetekben, ugyanilyenmi tapasztalható a rend és tagjai közt is.

Minden szerzetesrend sajátos bélyeget vés hű fiaira és leányaira. Ezt a jelleget beszédjük és írásuk, egész lényük, sőt szavaik hangja, meg arckifejezésük is tanúsítja. Szintejellegzetes arcvonásuk van, amely e jegyet tükrözi. Szerzetesmivoltuk természetes vérmérsékletüknek és jellemüknek alapján nyugszik és nyilatkozik meg; a két elem egyike sincs a másiknak kárára. A rendi jelleg megerősíti a természetadta képességeket, az egyéniség megőrzi sajátos kifejezését a rendi szellemben is, még pedig úgy, hogy erőteljes szerzetesnevelési rendszer eleven típust alkot sokféle válfajjal, de nem érlel sablonszerű másolatokat.

Valamely rendnek jellegét az a cél határozza meg, amelyre törekszik, a nevelés sajátos módja, a harc természete, amelyet a tagok önmagukkal vívnak akár a magányban, akár a közös életben, avagy működésük terén. Akit a rendi nevelés komolyan vett kezébe, sohasem küzdheti le azt a tudatot, hogy ő is csak az, ami a többi mind. Valahányszor bármiféle érintkezésbe lépnek a rendtagok felebarátjukkal, igénybe veszik mindazon segélyforrásokat, amelyek nekik mint szerzeteseknek rendelkezésükre állanak, de érezniök kell egyúttal a felelősséget is, amellyel az Úristennek és az anyaszentegyháznak tartoznak. Hiszen már az is milyen fel-emelő tudat, hogy az ember valamely nagy egésznek tagja lehet. Az emberi természet legmélyebb és legneme-sebb vonása nyilatkozik meg ama vágyukban, hogy megőrizték annak a rendnek becsületét, amelynek egész életüket szentelik. És ezt az Úristen és összes szentjei előtt megfogadott megegyezést az anyaszentegyház oly szent friggyé avatja, amely nemcsak a halálig tart, hanem a síron túl is örökké.

Hogy a különböző rendek és kongregációk sajátos jellegét felismerhessük, ahhoz nem is szükséges őket mélyen tanulmányoznunk, hiszen szemmel látható ismeretőjelük van. Így az irgalmas nővéren a túlságos kimerültségnek szinte természetes s ezért már alig észrevehető kifejezését láthatjuk, amely vidámsággal, elszántsággal és oly önzetlenséggel párosul, amely mindenütt feltalálja magát és minden eshetőségre kész. Ilyen látvány önkéntelenül e szavakat fakasztja lelkükből: Ime, az igazi irgalmas nővér. Nincs közölni valója, nincs mit állítania, egész lénye kifejezi társulatának célját: a tökéletes felebaráti szeretetet és a tökéletes szolgálatkészséget. A bencés-apácák mindegyikén ama nyugodtság és méltóság tükröződik, amelyet a komoly, zárt élet hint rájuk, előmlik rajtuk valami abból a szende napvilágból, amely bearanyozza az Úr szent csarnokait; ez a békének és imának a kegyelme, mely az égből árad, lelkük igazi hazájából, melynek ragyogó fényessége a bárány. Ezt a jelleget fejezi ki szavuk és írásuk; ezt a jelleget vési rájuk Szent Benedek és Szent Szkolasztika szelleme.

Oly szerzetesek, akik a szemlélődő életet külső tevékenységgel kötik össze, némileg két világhoz tartoznak, a láthatatlanhoz és a láthatóhoz, mindkét irányban be kell válniok, ami szükségképen bizonyos feszültséget okoz. Istennel szemben a szemlélődő, felebarátjukkal szemben a tevékeny szerzetesi életet kell ápolniok, bizonyítaniok és megvalósítaniok. Egész lényük ezt a kettős jelleget viseli, mindkettőnek jegyét és ellenjegyzését. A bensőséges élet a nyitja mindkettőnek s a közös rendi életben találkoznak, amelynek békéje mindkettőt körül fogja.

Midőn a társaság első éveiben Jouve Aloizia anya 29 éves korában meghalt, a szent alapítónő felkiáltott: Ilyennek álmodtam valamennyiöket. A boldogult ifjú szerzetesnő közbenjárására annyi kegyelem áradt le az égből zárdájára, hogy Barat anya az engedelmesség fogadalma révén megparancsolta neki azt, hogy legyen neki engedelmes ott fenn az égben is és szüntesse be a csodákat, amelyek a Ste-Marie d'en Haut kolostornak túlságos sok látogatót hoztak. Jouve Aloizia a tiszteletre-méltó Duchesne anya unokahuga volt s duchesnei jellemvonásokat örökölt: legyőzhetetlen erélyt s nagylelkűséget. A szenvedés mindkettőre a türelemnek, az imádságos életnek, a kitartásnak és bizonyos szent merevségnek a jegyét véste, azt a készséget, hogy Istenért utolsó fellobbanását is feláldozza.

Barat anya Aloiziában tipust látott. Csakugyan voltak ilyen szerzetesnői. Így Maillucheu Terézia anya, akiben a szemlélődő élet legtökéletesebb megtestesülését látjuk rendünkben, első szerzetesévei a szent alapítónővel való meghitt érintkezésben teltek el s e barátság társaságunk történetének egyik kedves lelki idillje. Ilyen említésreméltó, nevezetes volt Bigeu anya, kinek erényessége oly nagy volt, hogy Magdolna Zsófia a szenteséges Szív legtökéletesebb szerzetesnőjének nevezte. Ilyen volt Goetz anya, a társaság második általános főnöknője, aki a maga kötelességtudását, hűségét és áhitatos lelkületét véste az ujoncnövendékek hosszú sorának lelkébe. Durousier anya, aki a haldokló M. Duchesne nagy szellemének utolsó föllobbanását látta s utolsó áldását fogadta, a szeretet ugyanazon tűzétől hajtvá, Dél-Amerikába sietett, hogy ott szítsa a Jézus

Szíve ájtatosság lángját. Hardey anya buzgalma ugyanazon tűzhelynél fogott lángot, s csodálatos eredménnyel működött Észak-Amerikában. Ugyanezt tette Vercruysse anya Ausztráliában, zárdákat alapított ott, amelyekben a rend igaz szelleme tovább él. Erős típus volt Lehon anya, akinek tüzes lelke védőszentjéhez, Szt. Jánoshoz hasonlóan a későbbi életben tökéletesen szelid felebaráti szeretetté enyhült. Sartorius anya ellenben a legszeretetre méltóbb általános főnöknő volt, aki életét áldozta fel a társaságért, miután nehéz idők súlya alatt rövidesen összeroskadt. Digby anya hősieb bátorsága a legerősebben dühöngő viharok idején veszedelmes szírtetek közt biztos révbe irányította a társaság hajóját. Felejtetetlen marad a két német szerzetesnő, Mayer Mária anya, aki mint az osztrák zárdák általános főnöknője hosszú időn át a megtestesült tökéletes anyai szeretet volt alattvalóival szemben és Gagern Klementina anya, a riedenburgi ujoncháznak a lelkiélet összes kérdéseiben tapasztalt, példás ujoncmesternője; továbbá utóda: Oberhammer Ottilia anya, az erőshitű Tirol leánya.

Mindezek és mások, kiket még megemlíthetnénk, különböznek egymástól jellemük, származásuk és természetadta képességeik szerint. Első tekintetre alig pillantunk meg rajtuk közös vonást és mégis van köztük valami hasonlóság, minden egyes jellemen és minden egyes cselekedetükön rajta van a közös pecsét, amelyen felismerjük a szerzetestársaság autentikus jellegét: a kiolt-hatatlan vágyat, hogy magát a szentséges Szív tiszteletének előmozdítására egészen, az utolsó leheletig feláldozza a társaság szelleme és szabályai szerint; oly erény ez, amelyet közönséges nyelven áldozatkészségnek mon-

dunk, valóban feltétlenül áldozatos szellem, amely azon rendületlen elhatározással párosul, hogy csak szeretetből áldozzon és szenvedjen, miként Lehon anyja azt oly erőlyesen kifejezte: „Fejednek egyetlen hajaszálát se add oda másképp, mint szeretetből“.

Ily nagy tökéletesség és fenséges mintaképek látára csaknem kétségbe kell esniök azoknak, akik követésükre indulnak. Egyúttal azonban sarkalja a kevésbbé bátrakat ez a gondolat: Amit mások meg bírtak tenni, azt te nem tehetnéd meg? Így mulik el az élet folytonos törekvésben oly cél után, amelyet el nem érhetünk. Kétségtelen szívbeli fájdalma ez minden szerzetesnőnek, amikor szemléli azon dicső alakokat, akik rendjének történetében szerepeltek s halhatatlan emléket, áldott nevet hagytak hátra. Eszményeik és reményeik, megérlelődött erényeik örök fényt árasztanak a társaságra, példájuk pedig arra utal, amit nekünk is teljesítenünk kell. És mégsem tudja senkise jobban azt, amit mi, küzdő rendtagok szívünk mélyén érzünk, mennyire nyomorúságos a mi iparkodásunk ahhoz, hogy ily tökéletességre jussunk. A mi törekvésünk csak odairányulhat, hogy a mintaképet kövessük és kétségbe nem esve, naponként újból kezdjük a harcot, amelyet elődeink hasonló célból vívtak, remélve egyúttal azt, hogy a már Istenben nyugvók közbenjárása és érdemei megsegítenek majd arra, hogy sohase térjünk le az erény útjáról.

Mindazon erények közül, amelyeket legkevesbbé nélkülözhetnek a szerzetesnők, a reménység látszik a legszükségesebbnek. Olykor rémületes dolgokat beszélnek a szerzetes élet jövőjéről a modern világban. Némelyek azt vélik, hogy a még fennálló rendek már talajukat

vesztik és más intézményeknek kell helyet adniok, amelyek inkább felelnek meg a haladó kor nézeteinek. Aki a szerzetesrendek belső életébe pillantott, az nem fogadhat el ily komor rémlátomást. Ellenkezőleg, most inkább van szüsége a világnak szerzetesrendekre, mint valaha. A világ már belefáradt abba a törekvésbe, hogy ürességét és a lelkek éhségét kielégítse. Bosszankodik ugyan azon, hogy az Istennek szentelt lelkek ép az önmehtagadás útján találják meg azt, amiután saját eszközeivel hiába kapkod. Mindazonáltal ellenállhatatlanul vonzzák e világtól kívül eső életnek helyei. Bizonyítják ezt a modern regények, habár tanúságot tesznek egyuttal arról is, hogy mily kevésbé értik meg a szerzetes életet. Bizonyítja a költészet, amikor gondolatokba mélyed és arra vágyik, hogy többet értsen meg belőle. Bizonyítják elkeseredett támadások is, amennyiben — hasztalanul ugyan — újra és újra megvádolják hamisan azokat, akik ellene tanúságot tesznek. De mindennél világosabban bizonyítják politikai erőszakos rendszabályok és törvényparancsolta üldözések. Ha már nem illenek korunkba a szerzetesek, miért nem hagyják őket nyugodtan kihalni, mint minden idejét múlta intézményt! Mi azonban tudjuk, hogy égi életerő pezseg e csirákban, ezen régi, mélyen gyökerező törzsekben. Mi tudjuk és kell is tudnunk, hogy nekünk szerzeteseknek oly szózatot kell hirdetnünk s imánkkal meg áldozatainkkal oly hatalmat kell gyakorolnunk, amely többet ér az egyháznak, mint bármilyen földi segítség. Tudjuk, hogy szenteknek kell e földet megkovászósítaniok hogy ilyen szentek máris élnek köztünk, de tudjuk azt is, hogy oly szerzetesek, akik hivatásuk szellemében élnek, ép azt az iskolát járják, amely szenteket nevel. Ha mit-

sem tudunk a jövőről, akkor ez csak azért van így, hogy annál többet bízunk Istenben, aki nem engedi művét haszontalanul elpusztulni és ha megengedi azt, hogy itt vagy ott kapuk záródjanak, majd másutt nyit újakat helyettük. Mert bizonyosan tudjuk, hogy alattvalóinak hűséges áldozatkészségét sokra becsüli s egy pillanatig sem szabad kételkednünk azon, hogy minden az ő dicsőségére és szolgálatára szentelt életnek valamilyen rendeltetést szán. E világon meg nem érthetjük e dolgokat, még nem érték el végső kifejlődésüket és sok minden megmagyarázhatatlan marad. Míg ilyen kimerítő magyarázatot és végérvényes feleletet keresünk, valójában meg nem érthetjük a szerzetes életet. Ép e megfejtethetlen bizonytalanságban állja ki a tűzpróbát a szerzetes élet és legfőbb biztossága abban rejlik, hogy feltétlenül hisz oly dolgokban, amelyek földi életünkben be nem bizonyíthatók. Tán balgaságnak tetszik ez; a szerzetes élet oly jelenség, amely csak akkor leli majd igazolását, ha elmúltak már e világ dolgai, de ez a jelenség a kath. hitnek egyik legtökéletesebb és legállhatatosabb megvallása.

